



Vydavateľstvo Rokus

Metodické námety pre učiteľov  
a asistentov učiteľov  
v materských školách

(Učebný text pre ďalšie vzdelávanie)

1. časť

Prešov 2006

**Vydavateľstvo Rokus**

**Metodické námety pre učiteľov  
a asistentov učiteľov v materských školách**

**(Učebný text pre ďalšie vzdelávanie)**

**1. časť**

**Prešov 2006**



**METODICKÉ NÁMETY PRE UČITEĽOV A ASISTENTOV UČITEĽOV  
V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH  
(UČEBNÝ TEXT PRE ĎALŠIE VZDELÁVANIE)**

**O B S A H**

**ÚVOD**

**1. ČASŤ**

<b>1</b>	<b>ŠPECIFIKÁ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA RÓMSKÝCH DETÍ .....</b>	<b>7</b>
<b>2</b>	<b>PRACOVNÉ PLÁNY PRE MATERSKÉ ŠKOLY .....</b>	<b>15</b>
<b>3</b>	<b>POLUDŇAJŠIE AKTIVITY PRE RODIČOV A DETI .....</b>	<b>71</b>
	<b>POZOROVACIE HÁRKY</b>	
<b>4</b>	<b>SÚBOR PRACOVNÝCH LISTOV PRE DETI .....</b>	<b>99</b>
<b>5</b>	<b>PLÁN PRÁCE S MATKAMI .....</b>	<b>153</b>
	<b>PRÍLOHY</b>	

**2. ČASŤ**

**VÝCHOVA BEZ PREDISUDKOV**

<b>6</b>	<b>AKTIVITY PRE DOSPELÝCH .....</b>	<b>5</b>
<b>7</b>	<b>SEMINÁRE PRE RÓMSKE MATKY .....</b>	<b>29</b>
<b>8</b>	<b>DOMOV A RODINA .....</b>	<b>33</b>
	<b>PRÍLOHY</b>	
<b>9</b>	<b>DROGOVÁ ZÁVISLOSŤ .....</b>	<b>55</b>
<b>10</b>	<b>ZDRAVÁ VÝŽIVA .....</b>	<b>75</b>
<b>11</b>	<b>ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ A PRVÁ POMOC .....</b>	<b>95</b>
<b>12</b>	<b>ŠITIE .....</b>	<b>123</b>
<b>13</b>	<b>HISTÓRIA A KULTÚRA RÓMOV .....</b>	<b>141</b>



## Úvod

Človek prichádza na svet ako absolútne závislý jedinec, potrebujúci na udržanie pri živote starostlivosť druhého človeka, ktorý mu zabezpečí nielen uspokojenie základných potrieb, ale ktorý mu vytvorí priestor a podmienky na rozvíjanie jeho potenciálu.

Detstvo je obdobie ľudského života, ktoré má osobitnú hodnotu z hľadiska rozvíjania osobnosti, pričom jedinec najrýchlejšie rastie a najintenzívnejšie sa vyvíja v prvých rokoch života. U nás je obdobie predškolského veku ohraničené vekom 6 rokov, keď sa na dieťa začína vzťahovať začiatok povinnej školskej dochádzky.

Na rozvoj detí v predškolskom veku vplýva predovšetkým rodina a materská škola, ktoré sa v optimálnej situácii spolupodieľajú na výchove a vzdelávaní detí tejto vekovej skupiny. Dôležitosť predškolského obdobia vo vývine dieťaťa zvyrazňuje aj Deklarácia práv dieťaťa, ktorá okrem iných detských práv zdôrazňuje aj právo na výchovu a vzdelávanie.

**Právo na výchovu a vzdelávanie** dieťaťa je bipolárne prepojené s právom i povinnosťou rodiny starať sa o výchovu detí. Znamená to, že rodičia v prvom rade rozhodujú o tom, ako budú ich deti vychovávané, v akom duchu, akým spôsobom a v akej inštitúcii. Na druhej strane nie všetci rodičia si uvedomujú aj svoje povinnosti voči deťom, ktoré priviedli na svet, a z rozličných dôvodov nezabezpečujú optimálne podmienky na ich výchovu a vzdelávanie.

Aj preto sa už od začiatku 19. storočia v priemyselne najrozvinutejších štátoch začali vytvárať osobitné inštitúcie, ktoré mali poskytovať výchovnú starostlivosť najmä tým deťom predškolského veku, o ktoré sa rodičia nemohli starať. Aj keď dnešná materská škola sa podstatne líši od prvých detských opatrovní, zachováva si naďalej pedagogickú aj sociálnu funkciu.

V Slovenskej republike poskytujú inštitucionálnu predškolskú výchovu a vzdelávanie materské školy a špeciálne materské školy, ktoré zabezpečujú výchovu a vzdelávanie deťom vo veku od 2 do 6 (resp. 7) rokov.

Oficiálne štatistické údaje uvádzajú, že v školskom roku 2002/2003 navštevovalo materské školy 151 125 detí, z nich sa však len 1 121 hlásilo k rómskej národnosti. Ak toto číslo porovnáme s odhadovaným počtom rómskych detí vo veku do 14 rokov (okolo 140 000), vidíme, že len malá časť rómskych detí profituje zo systematickej predškolskej výchovy a vzdelávania.

Podľa údajov, ktoré sme zisťovali dotazníkom, v triedach materských škôl zapojených do nášho projektu bolo v školskom roku 2002/2003 zapísaných 636 rómskych detí. V týchto obciach však žije približne ďalších 1700 detí, ktoré materskú školu nenavštevujú.

Všeobecne u nás v súčasnosti navštevuje materské školy okolo 85% detí vo veku 3-5 rokov a približne 90% detí vo veku 5 – 6 rokov. Do základnej školy prichádza asi 10% detí bez systematickej predškolskej výchovy, pričom absolútna väčšina z nich sú deti vyrastajúce v zlých sociálno – ekonomických podmienkach. Sú to predovšetkým rómske deti žijúce v chudobných rodinách, v sociálne, kultúrne a jazykovo znevýhodnenom prostredí.

Po roku 1990, keď sa v dôsledku zrušenia mnohých materských škôl, zvýšenia poplatkov za stravu a zavedenia poplatkov za pobyt v materskej škole rapídne znížil počet rómskych detí v materských školách, bolo vypracovaných viacero návrhov, ako skvalitniť

výchovu a vzdelávanie znevýhodnených rómskych detí z málo podnetného prostredia. V roku 1997 sa novelizovala vyhláška MŠ SR č. 353/1994 o predškolských zariadeniach, podľa ktorej sa zrušili poplatky za pobyt dieťaťa v materskej škole po dovŕšení piateho roku veku, aby materské školy mohli navštevovať aj deti z rodín s nízkymi príjmami.

Na význam predškolskej výchovy poukazoval aj Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike (Učiteľské noviny č. 3/2000), v ktorom sa okrem iného konštatuje, že postupne by bolo vhodné aspoň posledný ročník materskej školy stanoviť ako povinný alebo aspoň vytvoriť podmienky na to, aby deti zo znevýhodneného sociálneho prostredia a rómske deti navštevovali materskú školu rok pred vstupom do základnej školy.

Potrebu zaškoliť deti v materských školách zdôrazňujú aj sami predstavitelia rómskej komunity. „ Pomalými krôčikmi sa dá riešiť aj náš rómsky problém. Tou cestou je cesta vzdelávania. Prvá etapa tejto cesty sa začína v rodine. Druhá v materskej škole, ktorú by mali zákonite navštevovať všetky rómske deti aspoň od 4. roku veku. „ (Roštár, J .L.,2000.)

Zlepšovať vzdelávanie rómskych detí si kladú za cieľ aj viaceré programy PHARE i projekty mimovládnych organizácií. Na pozitívne skúsenosti nadväzuje aj projekt PHARE: Better Conditions for Roma Self-Realisation in Education System, v rámci ktorého sa realizovala aktivita orientovaná na predškolskú výchovu a vzdelávanie rómskych detí.

Podľa zadávacích podmienok cieľom aktivity 4. 2. 1: „Posilniť ucelený predškolský systém pre rómske deti so zapojením matiek do vzdelávacieho procesu za účasti vyškolených rómskych asistentov učiteľa „ je:

- pripraviť 3 – 6 ročné deti na školu,
- podporovať kontakty medzi rómskymi a nerómskymi deťmi,
- podporovať matky pri výchove svojich detí,
- rozvíjať vlastnú rómsku kultúru.

Ciele sa plnili prostredníctvom súboru aktivít, ktorých integrálnou súčasťou bolo pripraviť nasledujúce pracovné materiály:

1. Pracovné plány pre materské školy a matky
2. Pracovné listy pre deti.
3. Pozorovacie hárky na zaznamenávanie vývinu dieťaťa a na posudzovanie prostredia triedy materskej školy.
4. Pracovné materiály na školenia pedagogického personálu materských škôl zaradených do projektu (riaditeľky, učiteľky, rómski asistenti učiteľa).
5. Pracovné materiály na školenia rómskych matiek zapojených do projektu. Predkladaný materiál je výstupom uvedenej aktivity.

# **1 ŠPECIFICKÁ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA RÓMSKCH DETÍ**





# 1 Špecifiká výchovy a vzdelávania rómskych detí

## 1.1 Potreba multikulturálnej výchovy v materskej škole

Vzdelanie sa všeobecne považuje za jeden z najdôležitejších faktorov, ktoré vytvárajú človeku podmienky na to, aby sa mohol presadiť a uplatniť v súčasnom svete a na trhu práce. Význam vzdelania bude rásť aj po integrácii Slovenskej republiky do Európskej únie a ostatných medzinárodných zoskupení. Rómske obyvateľstvo patrí v Slovenskej republike do skupiny ľudí s najnižším vzdelaním. Cestu zlepšenia tohto stavu vidíme v tom, že sa bude venovať systematická pozornosť výchove a vzdelávaniu rómskych detí od útleho veku, najmä od tretieho roku života. Demografický vývin ukazuje, že v oblastiach s vysokým zastúpením rómskeho obyvateľstva bude v budúcnosti aj v materských školách čoraz viac rómskych detí, na ktorých výchovu by mali byť učitelia vopred pripravovaní a pripravení.

J. Banks a kol. (2001) poukazujú na skutočnosť, že v USA podľa sčítania obyvateľstva v roku 1990 asi 14% detí školského veku vyrastalo v rodinách v ktorých sa nehovorilo po anglicky, a v roku 1998 počet detí žijúcich v chudobe dosahoval 18,7%. Čoraz väčšími sa tak roztvárajú kultúrne, rasové a ekonomické nožnice medzi učiteľmi (ktorí sú prevažne belosi a ženy a pochádzajú zo strednej vrstvy) a rastúcim počtom žiakov, ktorí vyrastajú v sociálne a kultúrne znevýhodnenom prostredí.

Ak keď sú spoločenské a ekonomické podmienky v USA a v SR veľmi odlišné, podobné trend sa dá pozorovať aj u nás. Všeobecne prírastok obyvateľstva klesá, ale zvyšuje sa počet detí (predovšetkým rómskych) vyrastajúcich v sociálne a výchovne nedostatočne podnetnom prostredí.

Ak k tejto skutočnosti prirátame aj fakt, že pomerne veľká časť obyvateľov na Slovensku sa hlási k inej ako slovenskej národnosti, vytvárajú sa v mnohých prípadoch multikultúrne triedy či školy. Takáto trieda sa stáva nielen miestom učenia a rozvíjania osobnosti dieťaťa, ale aj miestom konfrontácie dvoch či viacerých kultúr.

Učitelia pracujúci v multikultúrnych triedach by mali byť pripravení nielen na plánovanie, riadenie a vyhodnocovanie edukačného procesu, ale aj na niektoré špecifické činnosti, ako sú:

**1. Riešenie problémov, ktoré sú dôsledkom kultúrnych rozdielov.** Môže ísť napríklad o situáciu, keď rómskej dieťa odmieta určitú činnosť preto, lebo nie je v súlade s jeho kultúrou, resp. s poznaním a skúsenosťami dieťaťa. Od učiteľa sa očakáva, že

- dokáže vytvárať multikultúrne prostredie a aktivity, vysvetliť rozdiely medzi hodnotami rodiny a školy a pomôže dieťaťu vnímať materskú školu ako inštitúciu, v ktorej sa môže cítiť bezpečne,
- bude predchádzať konfliktom spoločným formulovaním takých pravidiel života v triede, ktoré budú v súlade s princípmi demokracie a vzájomnej úcty detí pochádzajúcich z rozličného rodinného prostredia, pravidiel nepripúšťajúcich akúkoľvek diskrimináciu,
- rodiny detí vníma ako nositeľov špecifických hodnôt a kultúr, ktoré sa môžu navzájom obohacovať,
- dokáže oceniť kultúrny prínos všetkých skupín detí v triede,
- získa dôveru detí a rodičov.

**2. Riešenie problémov, ktoré vyplývajú z rozdielov v komunikácii.** V rozličných kultúrach sa vyvinuli niektoré špecifické formy komunikácie a prejavy, ktoré môžu negatívne pôsobiť na deti s iným kultúrnym zázemím. Od učiteľa sa očakáva, že

- bude venovať dostatočnú pozornosť poznávaniu špecifik komunikácie jednotlivých detí v triede,
- identifikuje kultúrne návyky a zvyky detí,
- dokáže preklenúť komunikačné ťažkosti v rovine dieťa – učiteľ, dieťa – rovesník/rovesníci, učiteľ – rodič,
- osvojí si základné, kľúčové výrazy aj v materinskom jazyku detí v triede,
- materinský jazyk dieťaťa bude vnímať ako dôležitý prejav jeho identity,
- otvorenými otázkami v každodenných situáciách a aktívnym počúvaním bude podnecovať rečový prejav dieťaťa,
- prostredníctvom dialógu, častou komunikáciou bude podporovať osvojovanie, resp. skvalitňovať úroveň osvojovania štátneho jazyka. Učenie sa druhého jazyka musí byť vždy viazané na zmysluplný, zaujímavý a pre dieťa motivujúci kontext, v ktorom si dieťa osvojuje nové poznatky, získava nové skúsenosti a rozvíja komunikačné schopnosti a zručnosti.

### **3. Špecifiká výchovy a vzdelávania rómskych detí v materskej škole**

V úvode sme konštatovali, že materské školy navštevuje len veľmi malá časť rómskych detí príslušnej vekovej skupiny. Keďže väčšina rómskych detí vyrastá vo veľmi zlých sociálnych, hygienických a bytových podmienkach, je osobitne dôležité, aby učiteľky materských škôl poznali a v pedagogickej práci rešpektovali špecifiká rómskych detí a ich učenia sa.

Podľa J. P. Liegeloisa (1997) aj u rómskych detí je afektivita a emocionálnosť dôležitý element učenia sa. Väčšiu váhu pripisujú pocitu hanby ako trestu a dieťa je vychovávané k rešpektu voči ostatným členom komunity. V procese výchovy a vzdelávania zohrávajú významnú úlohu životné skúsenosti, prostredníctvom ktorých si dieťa upevňuje to, čo je pre jeho život dôležité. Na rómske dieťa vplývajú tri základné **skupiny vychovávateľov**:

- starí rodičia, ktorí reprezentujú najstaršie osoby v komunite. Deti sa od nich učia o minulosti a sú pre ne určitým spojivom medzi životom a smrťou;
- rodičia, ktorí sú pre deti určitým prototypom ženatých mužov a vydatých žien. Slúžia ako vzor, ktorý deti spontánne napodobňujú, a sú pre ne určitou autoritou;
- iné deti, spravidla súrodenci, a ostatní príbuzní. Významnú úlohu majú v tejto skupine dievčatá, ktoré okrem súrodeneckej funkcie plnia aj úlohu mediátora medzi dospelými a deťmi. Sú katalyzátorom vertikálnych skúseností rodičov a starých rodičov a horizontálnych skúseností medzi deťmi rovnakého veku.

Vidíme, že v tejto konštrukcii je dieťa zároveň vychovávateľom aj chovancom, v mnohopočetných rodinách sa musí starať o mladších súrodencov a plniť požiadavky starších (súrodencov, rodičov). Výsledkom výchovy rómskeho dieťaťa v komunite je dieťa, ktoré je do nej integrované a vníma ju ako bezpečný životný priestor.

#### **1.2.1 Výchova a vzdelávanie rómskeho dieťaťa v materskej škole**

Z uvedeného vyplýva, že rómske dieťa žijúce v rómskej komunite sa v konkrétnom živote pripravuje na svoj život dospelého človeka. Učí sa v reálnom kontexte, konfrontácii a priamej účasti na živote. Poznatky si osvojuje prežívaním a nadobúdaním životných skúseností.

Verbálne vysvetľovania poznatkov bez reálneho kontextu nemá pre rómske dieťa zmysel a význam, pretože nie je v súlade s jeho kultúrnymi vzorcami. V praxi materských škôl to znamená, že učiteľka musí dobre poznať konkrétne dieťa, rodinu a výchovné praktiky vývinu, aby mohla individualizovať svoje edukačné pôsobenie a nadväzovať na predchádzajúce vedomosti a skúsenosti dieťaťa. Efektívne je totiž práve také učenie, ktoré využíva všetko to, čo sa dieťa naučilo v rodine.

Dieťa zároveň potrebuje prežívať pocit, že učiteľka sa zaujíma o to, čo dieťa vie, a to, čo mu predkladá ako nové, je s predchádzajúcimi vedomosťami a skúsenosťami prirodzene prepojené.

Výchovu a vzdelávanie rómskych detí v materskej škole ovplyvňuje niekoľko faktorov:

#### **a) Vzťah rodičov k vzdelaniu a materskej škole ako inštitúcii**

Rómski rodičia pomerne často nedôverujú materskej škole, že dokáže vytvoriť pre ich deti prostredie bez predsudkov, v ktorom sa bude rozvíjať aj rómska identita ich detí. Hodnoty školy sú pre značnú časť Rómov druhoradé a zlyhanie v škole nie je pre rómske dieťa a jeho rodičov osobitne významné, teda ani predškolská príprava nemá osobitnú vážnosť. Dôležitejšie sú vzťahy s učiteľkou, personálom materskej školy a ostatnými deťmi.

Na druhej strane sami rodičia majú obyčajne len základné vzdelanie, resp. stredoškolské vzdelanie bez maturity a vzhľadom na vlastnú sociálnu situáciu si nedostatočne uvedomujú význam predškolskej výchovy a dosiahnutého vzdelania pre uplatnenie jedinca na trhu práce. Žiadalo by sa aby jestvujúci biedny stav, v ktorom žije obrovská väčšina Rómov, bol silnou motiváciou na jeho prekonávanie práve vysokým záujmom o vzdelávanie (Godla F., 2000). Liegolois (1997) uvádza, že rómski rodičia sú viac rodičmi dieťaťa ako rodičmi „žiaka“ a na školu sa pozerajú ako na inštitúciu, ktorá je pre jednotu rómskej komunity nebezpečná. Z toho mu vyplýva predpoklad, že rodičia nebudú z vnútornej potreby podporovať inštitucionálne vzdelávanie svojho dieťaťa a plnenie domácich úloh. Sú presvedčení, že pre dieťa je dôležitejšie to, ako ho prijme učiteľ a rovesníci, než kvalita učenia.

Rómski rodičia, aj keď sú často veľmi biedni, majú určitú koncepciu dôstojnosti svojich detí, a ak sa domnievajú, že v triede materskej školy by mohlo byť ich dieťa ponižované, radšej ho do materskej školy nezapíšu, resp. ho tam pravidelne nevodia.

#### **b) Vnímanie času.**

Rómovia nevnímajú čas ako líniu, ale ako „kruh“ (obdobie, výlet, Vianoce, žatva). Mnohí rómski rodičia a ich deti sa iným spôsobom ako ostatná populácia pozerajú na súčasnosť a budúcnosť. Spravidla žijú pre súčasnosť a dôležité je to, čo momentálne prežívajú. Aj deti sú zaangažované na súčasnosti a majú ťažkosti s anticipovaním budúceho diania, či dôsledkov konania.

Na budúcnosť sa pozerajú nie ako na niečo, čo by mohlo priniesť určitú pozitívnu sociálnu zmenu, ale ako na reprodukciu súčasných chvíľ. To znamená, že deti „očakávajú“, že budú žiť rovnako ako ich rodičia, a túto reprodukciu vnímajú ako určitú hodnotu. Z toho vyplýva, že dieťa nie vždy dokáže plánovať svoje aktivity a predvídať dôsledky vlastného konania či konania rovesníka.

Obdobne vnímajú rómske deti priestor ako veličinu nie geografickú, ale má pre ne význam skôr symbolický.

### **c) Vzťah jedinca ku komunite.**

Rómske dieťa žije spravidla v rozvetvenej rodiny, ktorá mu v rozličných situáciách poskytuje stabilitu a kontinuitu. Jednotlivec prakticky nikdy nie je sám, ale je súčasťou siete intenzívnych vzťahov. Aj výchova v komunite je „kolektívna“, keďže dieťa žije medzi viacerými generáciami a v tomto heterogénnom celku sa socializuje. Generácie pritom spravidla nie sú v opozícii, ale dospelí a deti žijú spoločne, spoločne trpia, radujú sa. Keďže majú málo hračiek, na mamy sa hrajú s reálnymi bábätkami, umývajú reálny riad, nosia z lesa reálne drevo na kúrenie....

Rómske dieťa často pracuje spolu s dospelými a nadobúda potrebné zručnosti a návyky na určité činnosti.

### **d) Vzťah k jazyku a komunikácii**

Podľa používaného jazyka môžeme rómske deti v materskej škole rozdeliť do troch základných skupín:

- bilingválne rómske deti, ktoré ovládajú rómsky jazyk ako materinský jazyk a zároveň ovládajú aj jazyk, ktorý sa používa ako vyučovací jazyk v materskej škole,
- deti, ktoré ovládajú len rómsky jazyk,
- deti, ktoré neovládajú rómsky jazyk,

V jednej triede materskej školy sa tak môžu stretnúť rómske deti, ktoré ovládajú len rómsky jazyk, s inou skupinou rómskych detí, ktoré hovoria len po slovensky (resp. v niektorých obciach po maďarsky). Ak ide o bilingválne dieťa, treba rešpektovať a oceňovať materinský jazyk dieťaťa a pozorne sledovať, ako pokračuje v osvojení štátneho jazyka. Učenie štátneho jazyka sa má uskutočňovať v autentických situáciách, ktoré dieťa môže vnímať ako blízke a prirodzené. Bilingválne prostredia triedy, ktoré pomáha vytvárať rómsky asistent učiteľa, je v niektorých obciach nutnosťou a nie vecou voľby.

### **e) Vzťah k čítaniu a písaniu.**

Väčšina rodičov rómskych detí dosiahla nižšie ako úplné stredné vzdelanie. Keďže spravidla sú bez zamestnania, s písaným slovom prichádzajú do kontaktu obyčajne len v úradnom styku, ktorý nebýva pre nich najpríjemnejší. Dôsledkom toho je, že deti nemajú doma príklad pozitívneho vzťahu k čítaniu a písaniu a ani nemajú skúsenosť so situáciami, kedy by im matka či iný člen rodiny čítali rozprávky či príbehy. Vo svojom bezprostrednom okolí nemajú konkrétny príklad pozitívneho vzťahu k čítaniu a písaniu.

### **f) Nezaškolenosť, resp. nepravidelnosť dochádzky dieťaťa do materskej školy.**

V úvode sme skonštatovali, že absolútna väčšina rómskych detí nenavštevuje materské školy. Aj tie deti, ktoré sú zapísané do materskej školy, často túto inštitúciu navštevujú veľmi nepravidelne. Príčiny tohto stavu môžeme vidieť v :

1. sociálnych a školských faktoroch, ako sú vzdialenosť materskej školy od bydliska dieťaťa, nevyhovujúce životné podmienky (zdravie, hygieny..), odmietnutie dieťaťa v dôsledku naplnenosti tried, problémy spojené so zápisom dieťaťa do materskej školy, odmietanie rómskej kultúry, nepravidelnosť dochádzky dieťaťa do materskej školy a pod.,...

2. kultúrnych faktoroch, ako sú pohľad na materskú školu ako inštitúciu, ktorá nesie v sebe riziko straty kultúry, obavy rodičov z toho, ako sa bude ich dieťa cítiť v „nerómskom

svete“, povrchnosť v učení sa niektorých vecí, kde rómska komunita nepovažuje za dôležité, nedôvera k inštitúciám, nedostatok zmyslu pre povinnosť a pravidelnosť,

3. skúsenostiach detí a rodín s materskou školou. Rómske deti, prichádzajúce do materskej školy z nedostatočne podnetného prostredia, často zaostávajú za ostatnými deťmi vo vývine reči, motoriky, sociálnom vývine. Oveľa viac ako ostatné deti potrebujú motivačnú klímu, empatické, kongruentné a akceptujúce vzťahy (Valachová, D., Kadlečiková, Z., Butašová, A., Zelina, M., 2002). Ak dieťa v materskej škole nie je akceptované rovesníkmi či dospelými, resp. ak zažíva neúspech, zlyhanie či výsmech za svoje nedostatky, má tendenciu vyhýbať sa týmto stresujúcim situáciám a do materskej školy radšej nechodí. Podobne ak rodičia vidia, resp. majú pocit, že ich dieťa v materskej škole odmietajú, že sa od neho dištancujú, radšej ho tam viac neprivedú.

Všeobecne sa uznáva, že správanie dieťaťa je podmieňované a ovplyvňované aj sociálnymi podmienkami jeho života. Z tohto hľadiska je dôležité, aby rómska populácia bola vnímaná a prezentovaná ako kultúrna (etnická) minorita a nie ako sociálna kategória.

Niektorí rómski rodičia môžu materskú školu vnímať ako inštitúciu, ktorá bude mať dezintegračný vplyv na dieťa.

#### **g) Úroveň jemnej motoriky.**

Výskumy potvrdzujú bežné skúsenosti učiteliek v materských a základných školách, že rómske deti sa v rozvoji jemnej motoriky oneskorujú za svojimi nerómskymi rovesníkmi.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že rómske deti sa vo viacerých charakteristikách odlišujú od svojich nerómskych rovesníkov a v pedagogickej práci vyžadujú špecifický a individualizovaný prístup. Interkultúrna výchovy a vzdelávanie má byť skôr projektom pospolitosti ako pedagogickým projektom, pričom jedným z cieľov školy má byť zlepšovanie vzájomného porozumenia učení, ktoré zohľadňuje a rešpektuje kultúrne zázemie každého dieťaťa.

Pri prácach spojených s aktivitou 4.2.1 sme brali do úvahy špecifiká rómskych detí a ich výchovy a vzdelávania v materských školách a v intenciách projektu pripravili predkladané materiály.

## Literatúra

- Banks, J. A.: Diversity within Unity. Seattle: University of Washington, 2001.
- Godla, F.: Prečo je potrebné písať a hovoriť o pedagogike orientovanej na potreby výchovy a vzdelávania rómskych žiakov. In: Romano nevo ľil., č. 448-454/2000.
- Liegeois, J. P.: Minorité et scolarité le parcours tsigane. Centre de recherches tsiganes CRDP Midi Pyreness Collection Interface, 1997.
- Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike. In: Učiteľské noviny č. 3/2000.
- Pruha, J.: Multikulturní výchova. Praha : ISV, 2001.
- Roštár, J.L. : Vzdelanie – cesta k riešeniu rómskeho problému v spoločnosti. In: Romano nevo ľil., č. 448-454/2000.
- Valachová, D., Kadlečíková, Z., Butašová, A., M.: Vzdelávanie Rómov. Bratislava: SNP, 2002.
- Základné tézy Koncepcie politiky vlády SR v integrácii rómskych komunít. In: Romano nevo ľil., č. 587-590/2003.

## **2 PRACOVNÉ PLÁNY PRE MATERSKÉ ŠKOLY**



## OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>17</b>
<b>1 POSTUP PRI VYTVÁRANÍ TEMATICKÝCH PLÁNOV</b> .....	<b>19</b>
1.1 ZVOLÍME TÉMU .....	19
1.2 STANOVÍME CIELE .....	19
1.3 NAPLÁNUJEME VHODNÉ HRY A ČINNOSTI .....	20
1.4 URČÍME ČASOVÝ PRIEBEH REALIZÁCIE TEMATICKÉHO PLÁNU .....	21
1.5 ZHODNOTÍME A UROBÍME SI ANALÝZU REALIZÁCIE PLÁNU .....	21
<b>TÉMA: JA A MOJA RODINA</b> .....	<b>39</b>
<b>TÉMA: DOM, V KTOROM BÝVAM</b> .....	<b>44</b>
<b>TÉMA: VIANOCE</b> .....	<b>47</b>
<b>TÉMA: ROČNÉ OBDOBIA – ZIMA</b> .....	<b>49</b>
<b>TÉMA: NIE SOM SÁM</b> .....	<b>53</b>
<b>TÉMA: PREDMETY A JAVY, KTORÉ MA OBKLOPUJÚ</b> .....	<b>56</b>
<b>TÉMA: PRÍRODA OKOLO MŇA</b> .....	<b>59</b>
<b>TÉMA: ŠPORTOVÉ HRY</b> .....	<b>62</b>
<b>TÉMA: RAZ BUDEM ŠKOLÁKOM</b> .....	<b>65</b>
<b>LITERATÚRA:</b> .....	<b>69</b>

## Úvod

Východiskom tvorby pracovných plánov pre materské školy zapojené do projektu sú súčasné trendy v predškolskej výchove a požiadavky na jej transformáciu v intenciiach projektu MILENIUM – Národného programu výchovy a vzdelávania na najbližších 10 až 15 rokov. V súlade s daným dokumentom aj naša snaha smeruje k humanizácii predškolskej výchovy, ktorá znamená orientáciu na osobnosť dieťaťa ako ľudskej individuality s právom na vlastný rozvoj. Systémové zmeny v kurikulárnych dokumentoch by mali mať za následok preorientovanie predškolskej výchovy z plnenia úloh jednotlivých zložiek výchovy na rozvíjanie kľúčových kompetencií dieťaťa, tzn. na jeho individuálny osobnostný rozvoj.

Orientácia na rozvoj kľúčových kompetencií dieťaťa ovplyvní ciele, obsah, ako aj priebeh a organizáciu výchovy a vzdelávania detí predškolského veku.

V tomto kontexte je základom predškolskej výchovy aktívne, činnostné učenie sa detí prostredníctvom rôznych plánovaných i spontánnych situácií, aktivít a hier, v ktorých majú možnosť získavať pre ne zmysluplné informácie, interpretovať ich, aplikovať vo vlastnej činnosti, emocionálne ich prežívať a vyhodnocovať. Túto možnosť poskytujú didaktické aktivity ako integrovaná organizačná forma predškolskej výchovy, ktoré umožňujú obsahovú integráciu, t. j. vyvážené rozvíjanie všetkých stránok osobnosti dieťaťa, efektívnu individualizáciu, t. j. výraznejšiu orientáciu na skupinovú, resp. individuálnu prácu a permanentné učenie sa detí.

V predškolskej výchove nie je dôležitý výkon dieťaťa, dôležité je to, čo dieťa individuálne nadobúda, aké individuálne výsledky dosahuje, ktoré kompetencie a v akej miere je schopné uplatňovať v bežnom živote. Takisto príprava na školu, ktorá je dôležitou súčasťou práce materskej školy, neznamená vyrovnávanie výkonov jednotlivých detí, ale ide tu o vyrovnávanie vzdelávacích šancí, tzn. poskytnutie takej pomoci dieťaťu, aby postupne a dostatočne rozvíjalo svoj potenciál, aby dosiahlo úroveň rozvoja a výsledkov učenia, ktoré optimálne zodpovedajú jeho osobnostným možnostiam a schopnostiam. V prípade detí zo znevýhodneného sociálneho prostredia ide aj o kompenzáciu nedostatočnej výchovnej starostlivosti rodiny.

Tieto skutočnosti sa odrážajú v predkladaných pracovných plánoch, ktoré sú spracované v podobe tém, integrujúcich všetky činnosti do komplexného výchovno-vzdelávacieho procesu.

Osobitná pozornosť sa venuje cieľom výchovy a vzdelávania detí predškolského veku, ktoré sú vymedzené pre jednotlivé oblasti rozvoja dieťaťa. Nemožno však zabúdať, že všetky ciele sú obsahovo previazané a vzájomne prepojené. V každej rozvojovej oblasti nájdeme ciele orientované na rozvoj schopností, osvojenie si poznatkov, získavanie zručností, postojov či hodnôt.

Súčasťou plánov sú rozvojové podmienky a aktivity, prostredníctvom ktorých sa naplňajú stanovené ciele. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že deti si dané schopnosti a zručnosti osvojujú alebo upevňujú v rôznych činnostiach, tzn. nielen v činnostiach plánovaných učiteľkou, ale aj v hrách a činnostiach podľa voľby detí, počas bežných denných činností, pri pobyte vonku a pod. Takisto pracovať so skupinou detí a facilitovať ich činnosti nemusí len učiteľka, ale tiež asistent učiteľa alebo iný dospelý.

Účasť matiek na výchovno-vzdelávacom procese je významným faktorom úspešnosti realizácie pracovných plánov. Matka má možnosť pozorovať svoje dieťa pri hre a komunikácii s inými deťmi a dospelými, spoznáva jeho silné a slabé stránky, jeho potreby a záujmy. Zapája sa do rôznych hier a činností ako účastník, čím nadobúda skúsenosti a

osvojuje si primerané postupy a stratégie učenia, ktoré podporujú rozvoj jej dieťaťa. Po usmernení učiteľkou sa podieľa na príprave, organizovaní i vedení niektorých naplánovaných výchovno-vzdelávacích činností, a tak pomáha zvyšovať úroveň individualizácie v triede.

Metodické odporúčania obsahujú návod, resp. postupy, ako pracovať s deťmi v niektorých dôležitých oblastiach. Sú formulované tak, aby sa nimi mohli riadiť aj rodičia pri výchove a vzdelávaní svojich detí doma.

Takto koncipované pracovné plány umožňujú učiteľkám uplatňovať také metodické postupy a formy práce, ktoré umožňujú deťom učiť sa aktívne, na základe zážitkov, v interakcii s ostatnými deťmi či dospelými, kriticky myslieť, samostatne vystupovať a konať.

*Predkladané pracovné plány považujeme za otvorený dokument, ktorý sa bude po implementovaní do škôl dotvárať a precizovať podľa podmienok tej-ktorej materskej školy.*

*Pracovné plány odporúčame ďalej rozpracovať do individuálnych rozvojových plánov podľa konkrétnych vzdelávacích potrieb detí, v ktorých sa zohľadnia skúsenosti a kultúra každého dieťaťa.*

# 1 POSTUP PRI VYTVÁRANÍ TEMATICKÝCH PLÁNOV

## ○ Zvolíme tému

Pri voľbe témy je dôležité, aby sme prihliadali na potreby a skutočný záujem detí o konkrétne veci. Niektoré témy sú zaujímavé takmer pre všetky deti vo veku od troch do šiestich rokov.

*Napr.: Rodina; Priatelia; Zvieratá; Autá; Hudba; Voda a pod.* Skrátka, všetko to, s čím sa deti stretávajú vo svojom každodennom živote.

My sme pri voľbe tém postupovali od dieťaťa, jeho rodiny a priateľov, cez najbližšie okolie k širšiemu prírodnému a spoločenskému prostrediu.

*Sú to: Ja a moja rodina; Dom, v ktorom bývam; Vianoce; Ročné obdobia – zima; Nie som sám; Predmety a javy, ktoré ma obklopujú; Príroda okolo mňa; Športové hry; Čoskoro budem žiakom..*

Na prvý pohľad je jasné, že tieto témy sú veľmi široké. Môžeme si pomôcť tak, že ich skonkretizujeme podtémami.

Napr. k téme *Ja a moja rodina* vytvoríme podtémy: *Ako sa pohybujem; Ako spoznávam svet okolo seba; Čo cítim; Čo už dokážem a pod.*

Ako bolo na začiatku povedané, pri výbere témy by sme mali prihliadať na záujmy detí. Preto musíme reagovať na konkrétnu situáciu v triede.

*Napr.: Pri materskej škole, kde som pracovala, vždy na jeseň postavili cirkus. V tom čase deti o ničom inom nehovorili. Bolo len samozrejmosťou, že hlavnou témou plánov výchovno-vzdelávacej činnosti sa stal Cirkus.*

Podobne môžu nastať iné situácie – niektorému z detí sa narodí súrodenec. Ostatné deti obdivujú bábätko, prihovárajú sa mu. V tom prípade navrhne deťom tému *Starostlivosť o bábätko*. Inokedy po návšteve ZOO sú deti plné dojmov. Vtedy si zvolíme tému *Zvieratá*.

Každá z týchto tém, ak je upravená vzhľadom na vek a schopnosti detí, by mala vytvoriť základ pre úspešné a príťažlivé výchovno-vzdelávacie činnosti v materskej škole, prostredníctvom ktorých plníme ciele predškolskej výchovy.

## ○ Stanovíme ciele

Rozdiel medzi tradičným plánovaním a plánovaním podľa metodickéj príručky Krok za krokom je v tom, že kým v prvom prípade sme do plánov písali úlohy z jednotlivých zložiek výchovy, v tematických plánoch si stanovujeme ciele pre rozvoj jednotlivých oblastí osobnosti dieťaťa. V prvom prípade sme plánovali úlohy pre všetky deti v triede, pri tematickom plánovaní ciele orientujeme na konkrétne dieťa, resp. skupinu detí.

Je to náročné, lebo tento spôsob plánovania si vyžaduje dôkladné poznanie detí, ich rozvojových potrieb. Každé dieťa je na inej vývinovej úrovni, každé dieťa má iné edukačné potreby.

Veľmi dobrou pomôckou pri formulovaní cieľov je príspevok Zity Baďuríkovej v Predškolskej výchove č. 2, r.1997/98 Ako formulovať výchovné a vzdelávacie ciele.

Napr. k téme Ja a moja rodina si môžeme sformulovať ciele: Poznať účel a funkciu jednotlivých častí vlastného tela; Vymenovať názvy jednotlivých častí tela; Ovládať osobné informácie – meno a priezvisko, adresu bydliska...; Poznať a pomenovať vlastné pocity (radosť, hnev...); Vedieť správne uchopiť a používať príbor a pod.

### ○ **Naplánujeme vhodné hry a činnosti**

Hry a činnosti sú viazané k téme, resp. z nej vychádzajú. Prostredníctvom hier a činností plníme ciele, ktoré sme si naplánovali pre jednotlivé deti alebo skupinu detí.

Výhodou práce podľa metodickéj príručky Krok za krokom je, že prostredie triedy je rozčlenené do niekoľkých centier aktivít (napr. výtvarné, prírodovedné, dramatické, stavebnicové atď.), ktoré stimulujú deti k množstvu hier a činností. Do centier aktivít pripravíme dostatok rozmanitého materiálu (s ohľadom na tému), ktorý deti vo svojej práci môžu tvorivým spôsobom využívať, experimentovať s ním, objavovať a riešiť problémy, či už samostatne alebo v menších skupinách. Takto organizované prostredie nám umožňuje v plnej miere využívať didaktické aktivity ako integrovanú organizačnú formu predškolského vzdelávania.

V tematických plánoch deťom pripravíme dostatočnú ponuku primeraných hier a činností do jednotlivých centier aktivít. Dôraz kladieme na to, aby naplánované hry a činnosti boli pre deti zmysluplné, t. j. aby ich dokázali zaujať, boli pre ne príťažlivé, ponúkali citové uspokojenie, možnosť dosiahnuť úspech a aby sa deti v čo najvyššej možnej miere učili na základe vlastnej skúsenosti. Ďalšou dôležitou podmienkou je dať deťom možnosť výberu z danej ponuky hier a činností, nechať ich samostatne pracovať a poskytovať im podporu a stimuláciu len v tej miere, ktorú individuálne potrebujú.

Napr. keď chceme, aby deti poznali účel a funkciu jednotlivých častí tela, môžeme na to využiť rôzne hry alebo činnosti:

- Deti môžu maľovať rôznymi časťami tela – palcami rúk, prstami na nohách, nosom
- Nechajte deti experimentovať, napr.: koľko vecí udržia v jednej ruke, ako ďaleko doskočia a pod. Nech si vyskúšajú, ako by chodili, keby sa im neohýbali kolená, ako by si čistili zuby, keby nemohli zohnúť pažu v lakti...
- Naučte deti riekanku alebo pesničku o jednotlivých častiach tela.
- Pomocou lupy alebo mikroskopu pozorujte vlasy, nechty, pokožku ...Deti budú opisovať, čo vidia.
- Spolu s deťmi vymýšľajte spôsoby, ako sa dá rukami alebo inými časťami tela vyjadriť radosť, vzrušenie, hnev, strach, ospalosť...
- Ak máte k dispozícii stetoskop, nechajte deti počúvať, aké zvuky vydávajú rôzne časti tela – hlava, krk, srdce, žalúdok...

V súčasnosti je na trhu veľa kníh, najmä z českého vydavateľstva Portál, ktoré obsahujú množstvo hier a aktivít pre deti predškolského veku zameraných na rozvoj napr. psychomotoriky, sebadôvery, reči, pracovných a výtvarných zručností atď. Výhodou týchto publikácií je, že jednotlivé aktivity sú podrobne rozpracované – s cieľom, pomôckami, postupom, ako i s možnými variáciami.

Ak máme hry a činnosti naplánované, určíme si, kto jednotlivé aktivity pripraví a kto ich bude viesť. Náročnejšie aktivity vedie učiteľka, pri jednoduchších môžeme využiť pomoc asistenta, rodičov alebo iných dobrovoľníkov. Avšak, čím sú deti staršie, tým si stále

viac svoje aktivity riadia samy, určujú si vlastné tempo, slobodne si vyberajú pomôcky, náročnosť úlohy, volia si vlastné varianty jej riešenia. Dospelý ustupuje do pozadia a stimuluje záujem detí o naplánované aktivity premyslenou prípravou prostredia a výberom vhodného materiálu.

○ **Určíme časový priebeh realizácie tematického plánu**

Už z formulácie prezentovaných tém vyplýva, že môžu obsahovať niekoľko podtém, pre ktoré môžeme naplánovať množstvo hier a činností. Pritom nesmieme zabúdať na to, že rovnaký časový priestor musíme zabezpečiť aktivitám, ktoré si navrhnu a pripraví deti samotné. Je chybou obmedzovať tematický plán na určité časové obdobie, povedzme, na dva týždne. S témou pracujeme dovtedy, pokiaľ deti zaujíma. Môže to trvať mesiac alebo viac.

Pri realizovaní naplánovaných hier a činností deťmi kvalitu plánu priebežne hodnotíme. Na základe výsledkov hodnotenia môžeme tematický plán korigovať.

○ **Zhodnotíme a urobíme si analýzu realizácie plánu**

Po dokončení všetkých naplánovaných činností urobíme celkové hodnotenie tematického plánu. Predovšetkým hodnotíme splnenie cieľov, a to tak z vecného aspektu – osvojenie si určitých vedomostí, zručností a návykov, ako aj z osobnostného aspektu – rozvoj schopností, utváranie postojov, názorov a vlastností. Pozitívne hodnotíme plán vtedy, keď každé dieťa pracovalo na úrovni svojho osobného maxima.

Pri analýze realizácie plánu si všímame, či naplánované aktivity boli pre deti zaujímavé a vyhovovali potrebám detí, či pripravené pomôcky a materiály boli dostatočne flexibilné a podnetné, či deti mali možnosť rozvíjať dané aktivity, či naše zasahovanie do aktivít bolo na primeranej úrovni a pod.

Dobry tematický plán by mal prepájať to, čo chceme deti naučiť, s tým, čo deti poznajú, vedia a čo ich zaujíma. Od toho, ako dobre naplánujeme a pripravíme činnosti a hry detí, do značnej miery závisí úspešnosť ich ďalšieho vývinu, ako aj úspešnosť našej pedagogickej práce.

**Perceptuálno-motorická oblasť**

Špecifické ciele	Čiastkové ciele	Rozvojové podmienky/aktivity	Metodické odporúčania
<ul style="list-style-type: none"> <li>Uvedomiť si vlastné telo. Vytvoriť si základy svojej telesnej schémy – uvedenie si a kontrola svalového napätia, dýchania, zlepšenie rovnováhy a orientácie v priestore a čase. Spoznávať vlastné fyzické a motorické schopnosti a zručnosti, uvedomovať si aj nedostatky a obmedzenia</li> <li>Uvedomiť si lateralitu.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Vnímať vlastnú telesnú schému – výšku, šírku, hmotnosť, proporcionalitu, umiestnenie v priestore a pod. (Např.: som vyšší ako moja ročná sestra, ona sa môže postaviť pod stôl, ja nie; na otvorenie uzáveru na fľaši musím použiť väčšiu silu ako na jej zdvihnutie; keď bežím, musím rýchlejšie dýchať, ako keď stojím a pod.).</li> <li>Cielene ovládať pohyby vlastného tela a jeho jednotlivých častí. (Např.: keď chcem dosiahnuť na knižku, musím sa postaviť na špičky a poriadne natiahnuť ruku; keď sa chcem skryť pod stôl, musím sa skrčiť a pod.).</li> <li>Uvedomiť a osvojiť si rôzne polohy, postoje a pohyby vlastného tela. (Např.: keď chcem urobiť drep, musím pokrčiť kolená, spustiť sa dolu, trochu sa predkloniť dopredu, aby som udržal rovnováhu.).</li> <li>Pohybovo vyjadriť svoje stavy a pocity. (Např.: keď mám dobrú náladu, tancujem; keď sa nahnevám, zatínam päsť; keď mi niekto ublíži, plačem a pod.).</li> <li>Poznať svoju dominantnú ruku. (Např.: kreslím, strihám touto rukou, po 5. roku pravou alebo ľavou rukou.).</li> </ol>	<p>Využívať všetky priestory MŠ, všetky centrá vytvorené v triede.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Lokomočné činnosti•Bežné denné činnosti</li> <li>Manipulačné činnosti a jednoduché úkony s predmetmi, pomôckami, nástrojmi, materiálom</li> <li>Konštruktívne, výtvarné a grafické činnosti</li> <li>Hudobné a pohybové činnosti</li> <li>Jednoduché pracovné a sebaobslužné činnosti</li> <li>Poznávacie činnosti zamerané na osvojovanie si poznatkov o zdraví, ľudskom tele, bezpečí, telovýchove a športe</li> </ul>	<p>Príprava na písanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Kreslite a „píšte“ s deťmi každý deň.</li> <li>Zabezpečte prostredie, v ktorom dieťa sedí s predlaktami položenými na stole.</li> <li>Už od začiatku dbajte, aby dieťa správne držalo písací nástroj a druhou rukou si pridržovalo papier. Precvičujte kreslenie s dieťaťom tak dlho, až bude písací nástroj držať správne.</li> <li>Zo začiatku dajte dieťaťu hrubší písací nástroj s výraznou stopou (hrubú fixku), až po určitom čase prejdite na pastelky; keď bude s nimi dieťa zručne zaobchádzať, prejdite na ceruzku.</li> <li>Nechajte dieťa najprv kresliť predmety alebo osoby, ktoré dobre pozná, ku ktorým má vytvorený citový vzťah. Neprekáža, ak dieťa nevystihne správny tvar, proporcie alebo farbu. Dôležité je, aby malo radosť a záujem o danú činnosť.</li> <li>Vždy pred nácvikom</li> </ul>

			<p>nejakého grafického prvku poskytnite dieťaťu dostatok času, aby si mohlo kresliť podľa vlastných predstáv. Až bude dieťa pripravené a ochotné spolupracovať, položte pred neho čistý papier a začnite s nácvikom.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pri nácviku grafických prvkov začnite veľkými tvarmi (napr. kriedou na tabuľu – dobré je, keď sa dieťa ľavou rukou opiera o tabuľu a pravou rukou kreslí). Vždy danú činnosť motivujte (nakreslíme koleso od auta, cestu, vlnky na vode a pod.)</li> <li>• Využívajte všetky možnosti na kreslenie – paličkou na zemi, kriedou na betóne a pod.</li> <li>• Často píšete pred deťmi, povedzte im, čo píšete, komu a prečo</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zvládať základné pohybové zručnosti, zlepšovať koordináciu, obratnosť, rýchlosť a silu.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Upevňovať si pohybové zručnosti pri chôdzi, behu, hode, skoku, lezení a pod. so správnou koordináciou pohybov. Uvedomiť si jednotlivé fázy pohybu. (Např.: Keď chcem urobiť krok, musím zdvihnúť nohu, pokrčiť ju v kolene, vystrieť ju pred seba a dostať sa na zem.)</li> <li>2. Rozvíjať cit pre rovnováhu a stabilitu . (Např.: Prejsť bez problémov po lavičke; postáť chvíľu na jednej nohe a pod.)</li> <li>3. Fixovať pohyby a polohy. (Např.: Vyrzáť chvíľu v „štartovacej” polohe, v drepe a pod.)</li> <li>4. Pravidelným pohybom zvyšovať obratnosť, rýchlosť a silu.</li> </ol>		



	<p>5. Reagovať pohybom na slovné inštrukcie. (Např.: Stoj, postav sa, otoč sa, zamávaj a pod.)</p> <p>6. Pohybom vyjadrovať hudbu, dbať na ladnosť pohybov, rytmizovať pohyb, osvojiť si niektoré tanečné pohyby.</p> <p>7. Využívať vlastnú kreativitu pri rozvoji pohybových zručností.</p> <p>8. Koordinovať súčasný pohyb rúk, nôh a iných častí tela. (Např.: sprievodné pohyby paží pri behu, skoku a pod.)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Zvládať primerané prvky grafomotoriky.</li> </ul>	<p>1. Graficky zaznamenávať pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu, lakťa, zápästia a prstov. (Např.: Kresliť mokrou hubkou kruhy na tabuľu, veľkým štetcom a farbou do snehu, palicou do piesku – pohyb vychádza z ramenného kĺbu; maľovať ukazovákom, prostredníkom, malíčkom čiary, kruhy a pod.)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojiť si manuálne zručnosti potrebné pre manipuláciu s predmetmi a materiálmi.</li> </ul>	<p>1. Ovládať pohyby ruky a prstov pri manipulácii s predmetmi a materiálmi (Např.: Pri kreslení si ľavou rukou pridržiavať papier, pravou kresliť; pri otváraní fľaše ľavou rukou pridržiavať fľašu, pravou točiť uzáverom a pod.)</p> <p>2. Vedieť narábať ceruzkou, štetcom, nožnicami, lepom, papierom, metlou, záhradným náčiním a pod. pri kreslení, maľovaní, strihaní, skladaní, zametaní, hrabaní atď.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Snažiť sa o dôslednosť, presnosť a precíznosť pri manuálnych činnostiach.</li> </ul>	<p>1. (Např.: Pri skladaní papiera postupne dbať na presnosť – preložiť, priložiť roh na roh...; pri ukladaní hračiek pozbierať skladačky aj spod stola a pod.)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Zvládnuť základnú sebaobsluhu, hygienické a pracovné návyky.</li> </ul>	<p>1. Osvojiť si zručnosti potrebné pri sebaobsluže – (obliecť sa, obuť sa, umyť si ruky, učesať sa, uložiť si veci a pod.).</p> <p>2. Správne používať WC, vreckovku, príbor a pod.</p> <p>3. Poupratovať po sebe, uložiť hračky na miesto, rozdať materiály, odložiť použitý riad a pod.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Rozvíjať a spresňovať zmyslové vnímanie.</li> </ul>	<p>1. Zrakom rozlíšiť geometrické tvary a základné farby, reagovať na zrakový signál.</p> <p>2. Sluchom rozlíšiť rôzne zvuky, reagovať na sluchový signál.</p> <p>3. matom rozlišovať predmety a materiály – hranaté, guľaté, pevné, sypké, hladké, drsné a pod</p> <p>4. Rozlišovať vôňu, chuť</p> <p>5. Rozvíjať priestorové vnímanie. (Např.: vonku je zima, dnu</p>		

	je teplo; stojím vedľa Jožka; pošta je ďalej ako obchod a pod.).		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Získavať, rozlišovať, podržať si a dávať do súvislosti rôzne zmyslové informácie.</li> </ul>	<p>1. Cvičiť sa v rozlišovaní/rozpoznávaní detailov a uvedomovaní toho, čo vidí. (Např.: púpava má korene, stonku, listy, kvet, listy sú zelené, kvet je žltý; zrelé jablko je sladšie ako nezrelé; keď položíme nádobu so studenou vodou v lete na slnko, voda sa za určitý čas zohreje a pod.)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojiť si zručnosti dôležité pre podporu zdravia, bezpečia, osobnej pohody, vytváranie zdravých životných návykov a postojov.</li> </ul>	<p>1. (Např.: nemal by som jesť nezrelé ovocie, lebo ma môže bolieť žalúdok; je mi teplo, potím sa, preto si vyzlečiem sveter a napijem sa; mám špinavé ruky od piesku, musím si ich umyť; pri prechádzaní cez cestu sa musím pozrieť na pravú a ľavú stranu, či nejde auto; nedávam sa do reči s cudzími ľuďmi, nepôjdem s nimi nikam, ani keby mi dávali cukrík a pod.) □</p>		

Dieťa to nemusí vedieť komentovať, dôležité je, aby to vedelo, resp. si to uvedomovalo. Ak je nutná slovná výpoveď, dieťa rozpráva po rómsky, postupne prechádza na slovenčinu.

<b>Kognitívna oblasť</b>			
<b>Špecifické ciele</b>	<b>Čiastkové ciele</b>	<b>Rozvojové podmienky/aktivity</b>	<b>Metodické odporúčania</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Spoznávať seba a ľudí z najbližšieho okolia.</li> </ul>	<p>1. Poznať a povedať svoje meno, priezvisko, vek, pohlavie a adresu svojho bydliska.</p> <p>2. Poznať mená svojich rodičov a súrodencov, detí a učiteľiek v triede.</p> <p>3. Rozlíšiť a pomenovať hlavné časti svojho tela, poznať ich funkciu.</p> <p>4. Rozlišovať, čo prospieva zdraviu a čo mu škodí, naučiť sa kde v prípade potreby hľadať pomoc (Např.: Nehrať sa s rozbitým sklom, lebo sa môžem porezať; keď sa už tak stalo, ísť za dospelým – učiteľkou, školníčkou, rodičom, aby mi to ošetril; nevoňať nádoby s prchavými látkami, bude ma bolieť hlava a pod.) □</p> <p>5. Rozprávať o svojej rodine, jej jednotlivých členoch, činnostiach, ktoré robia, o ich povolaniach, tradíciách a pod.</p> <p>6. Poznať a pomenovať rôzne predmety, materiály, farby, tvary, množstvo atď. (Např.: mám dva prstene; toto je tanier a</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Využívať všetky priestory MŠ, všetky centrá aktivít vytvorené v triede, ako aj blízke okolie MŠ.</li> <li>Priame pozorovanie prírodných, kultúrnych, technických objektov a javov.</li> <li>Manipulácia s predmetmi, skúmanie ich vlastností.</li> <li>Konkrétne operácie s materiálmi (triedenie, priraďovanie, usporiadanie, porovnávanie, odhad).</li> <li>Voľné hry a experimentovanie s</li> </ul>	<p>Spoznávanie sveta okolo seba:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Opisujte všetko, čo robíte v prítomnosti detí (pomenujte predmety, poukážte na ich vlastnosti, opíšte činnosť a pod.) Např.: „Pripravím stôl na kreslenie, odložím pohár. Musím dať pozor, lebo pohár je zo skla. Keby mi spadol, mohol by sa rozbiť. Teraz ešte vyberiem fixky – červenú, zelenú, modrú a čiernu a hárok bieleho papiera.</li> <li>Žiadajte od dieťaťa, aby opisovalo to, čo robí. Zo</li> </ul>

	<p>lyžica; moja mama včera piekla koláč; boli sme na svadbe, mal som oblečené nové nohavice a bielu košeľu, bolo tam veľa ľudí a pod.) □</p>	<p>predmetmi a materiálom.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Hry a činnosti zamerané na riešenie problémov, na cvičenie pamäti.</li> <li>• Činnosti zamerané na vytváranie pojmov a osvojovanie si poznatkov.</li> <li>• Zmysluplné pracovné činnosti.</li> <li>• Pestovateľské a chovateľské činnosti.</li> </ul>	<p>začiatku pôjde o jednoduché opisy činností, snažte sa o rozširovanie jeho slovníka tým, že pri spoločnej hre mu budete pomáhať pri rozširovaní jeho výpovede.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Nechajte deti manipulovať s rôznymi prístupnými predmetmi a materiálmi, nech ich skúmajú a experimentujú s nimi (napr. ktoré sa udržia na vode a ktoré sa potopia). Porozprávajte sa s deťmi o tom, prečo je to tak.</li> <li>• Pozorujte a rozprávajte sa s deťmi o živote v obci (o činnostiach dospelých, o stavbe nového domu, o práci poštarčky a pod.).</li> <li>• Pozorujte a rozprávajte sa s deťmi o prírode (o rastlinách, zvieratách, počasí, o ochrane prírody a pod.).</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spoznávať najbližšie okolie, zoznamovať sa s jeho najdôležitejšími prvkami a javmi.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Orientovať sa v najbližšom okolí. (Napri.: Keď idem z domu do škôlky, musím prejsť vedľa potravín, potom zahnem k pošte, prejdem po moste cez potok... a pod.) □</li> <li>2. Rozprávať o svojom dome, škole a ďalších miestach vo svojej obci. (Napri.: V nedeľu sme boli na futbale, potom sme išli na druhý koniec dediny k tete Marke; v našej obci máme ZŠ, MŠ, OÚ, kostol, kultúrny dom, kino, knižnicu, futbalové ihrisko...; včera som pomáhala mame upratať v kuchyni a pod.) □</li> <li>3. Poznať a rozlišovať rastliny – stromy, kríky, kvety a pod. Pomenovať rastliny, ktoré rastú na školskom dvore. (Napri.: Odrhol som si púpavu, na tomto strome rastú jablká, schoval</li> </ol>		<p>Logické myslenie a matematické predstavy:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Nechajte deti experimentovať s rôznym materiálom, nech sa na základe vlastnej skúsenosti oboznámia s príčinnými vzťahmi (napr. keď do nádoby s hlinou prilejeme vodu vznikne nová kvalita – blato; keď zasadíme semienko do zeme a budeme ho polievať,</li> </ul>

	<p>som sa za kríkom; na dvore rastie tráva a pod.)</p> <p><b>4. Poznať a rozlišovať živočíchy – zvieratá, hmyz a pod.</b> Pomenovať zvieratá žijúce v obci. (Např. doma máme mačku a psa; muchy sú otravné; včera so videl žabu pri potoku, na komíne si postavili hniezdo bociany a pod.) □</p> <p><b>5. Poznať typické znaky ročných období a ich vplyv na svoje okolie.</b> ( Např.: Mama mi ráno nedala sveter, lebo je teplo; na trhu už predávali čerešne a pod.)□</p>		<p>vyrastie nám rastlinka; keď budeme niest' neopatrne pohár plný vody, vylejeme ju a pod.)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Zbierajte s deťmi vonku rôzne prírodniny (kamene, listy, prúťky, šípky a pod.), aby ste mali dostatok materiálu na:</li> <li>• Určovanie množstva (šípok je veľa, kameňov málo), počítanie (kamene sú dva, listy štyri), pripočítavanie a odpočítavanie (keď pridám jeden kameň a odoberiem jeden list, budem ich mať rovnako);</li> <li>• Triedenie predmetov podľa daného kritéria, např. podľa veľkosti (veľké kamene na jednu kôpku, malé kamene na druhú), tiež podľa farby, tvaru a pod.;</li> <li>• Meranie a porovnávanie predmetov (prúťok je dlhší ako kvietok, kameň je ťažší ako gaštan a pod.)</li> <li>• Zorad'ovanie predmetov podľa určitého kritéria (ukladaj na stôl dva kamene, dva gaštany, zase dva kamene ....)</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Všímať si podstatné vlastnosti a účel predmetov a javov, príčinné súvislosti, chápať vzťahy medzi nimi.</li> </ul>	<p><b>1. Zaobchádzať s predmetmi podľa ich vlastností a účelu.</b> (Např.: hrebeňom sa učešem, mydlom si umyjem ruky, handrou utriem stôl, nožnicami vystrihnem srdiečko pre mamu, z kociek postavím vežu a pod.).</p> <p><b>2. Triediť a usporadúvať predmety podľa určených kritérií –</b></p>		

	veľkosť, tvar, farba a pod. (Např.: drevenú stavebnicu uložíme do jednej škatule, kocky z umelej hmoty do druhej; každému rozdáme jeden keksík a jedno jablko a pod.) □		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Rozvíjať základy myslenia, prechod od konkrétne názorného k slovnologickému mysleniu</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Pozorovať, skúmať a manipulovať s rôznym materiálom, hračkami a pomôckami.</li> <li>Snažiť sa odhaliť príčiny a následky. (Např.: ak silne pustím vodu z vodovodu, tak sa ostriekam a budem mokrý; ak zoberiem Jožkovi auto bez vypýtania, čo urobí; čo by som ja urobil, keby mi niekto vzal auto; čo musím urobiť so suchým pieskom, keď chcem postaviť hrad a pod.)</li> <li>Využívať vlastné skúsenosti na učenie, používať svoje skúsenosti v nových situáciách. (Např.: skúsenosti z nakupovania a pod.)</li> <li>Predvídať a plánovať si svoje činnosti. (Např.: Aby som si mohol nakresliť obrázok, potrebujem papier a farbičky; najprv sa pohrám s autíčkom, potom sa pôjdem pozrieť, čo robí Janko, možno sa k nemu pripojím; najprv musím dať väčšiu kocku a potom menšie, aby mi veža nespadla a pod.)□</li> <li>Učiť sa odhadovať podstatné znaky predmetov a javov, ich podobu a rozdiel, vzájomné súvislosti. (Např.: Keď nalejem vonku vodu na zem, vznikne mi blato; mokrý piesok je ťažší ako suchý; jablko je takisto guľaté ako lopta, ale jablko sa je a s loptou sa hrá; lopta je preto guľatá, lebo nemá žiadne rohy; koľko krokov musím urobiť, aby som prešiel cez triedu a pod.)</li> </ol>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojiť si dostatok poznatkov nutných na pochopenie jednoduchých priestorových, matematických, časových a logických súvislostí – utvárať a rozširovať si poznatkový systém.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať – klasifikovať, triediť, priradovať, zoradovať atď. (např.: Na stôl prestriem každému jeden tanier a jednu lyžicu; zoradím kocky od najväčšej po najmenšiu; vytriedim všetky polámané voskovky; Milan je z nás najvyšší, Janka najnižšia a pod.)</li> <li>Pomocou predmetov sčítat alebo odčítat do šesť, vedieť porovnať väčšie a menšie množstvo (např.: Chlapcov je viac ako dievčat; žltých kociek je menej ako červených; mám dve jablká, keď jedno zjem, zostane mi jedno; na stole je päť gaštanov a pod.)</li> </ol>		

	<p><b>3.</b> Rozumieť a používať slová označujúce polohu a smer (napr.: Položím tanier na stôl; autom musím trochu cúvnuť dozadu, potom zabočím a pod.).</p> <p><b>4.</b> Vybaviť si a rekonštruovať poradie udalostí (napr.: Včera sme boli s mamou nakupovať, najprv sme boli v potravinách, potom sme sa zastavili u mäsiara a nakoniec sme vybrali lieky v lekárni a pod.).</p> <p><b>5.</b> Poznať základné časové pojmy – ráno, obed, večer; včera, dnes, zajtra.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Objavovať vlastné schopnosti a osvojovať si nové zručnosti umožňujúce riešiť bežné denné problémy a prispôbovať sa rôznym bežným situáciám a zmenám.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Zaujímať sa o nové veci.</p> <p><b>2.</b> Učiť sa vyhľadávať informácie z rôznych zdrojov – opýtať sa dospelého, kamaráta, prezerat' encyklopédie a pod.</p> <p><b>3.</b> Hovoriť o tom, čo hodlá robiť, vedieť sa poradiť s priateľom alebo dospelým (napr.: teraz si idem postaviť dom zo stavebnice, Janko by mi mohol pomôcť; dohodnime sa kto bude vozit' tehly a kto bude murár; kde by sme mohli kúpiť nábytok a pod.).</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Posilňovať sústredenosť a schopnosť dokončiť riešenie úlohy alebo problému, či už samostatne alebo v kooperácii s inými.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Venovať sa riešeniu úlohy alebo problému tak dlho, kým ju nevyrieši. Hľadať nové riešenia, nevzdávať sa.</p> <p><b>2.</b> Vedieť sa vrátiť k nedokončenej činnosti.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Naučiť sa klásť si prirodzené poznávacie ciele na základe zvedavosti, vlastných záujmov a potrieb.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Pokúšať sa o hypotézy a prognózy, učiť sa predvídať následnosť udalostí (napr.: bude dnes pršať?; pokúsím sa postaviť vežu zo šiestich kociek, ak ich budem klásť opatrne, tak mi nespadne a pod.).</p> <p><b>2.</b> Učiť sa na základe vlastných chýb a omylov.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojiť si základné zručnosti pre prácu s informáciami.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Bez zábran klásť otázky o svete, udalostiach a ľuďoch (napr.: prečo musím chodiť do školy; prečo má Jolanka tmavú pokožku; prečo Miško kríva; prečo je Janka smutná; prečo je Marek pekne oblečený a Miro má špinavé šaty; prečo hrmí a pod.).</p>		

Závisí od veku dieťaťa – napr. u trojročného dieťaťa stačí, ak povie meno a na prstoch ukáže, koľko má rokov; šesťročné dieťa by malo vedieť všetky údaje.

Dieťa to nemusí vedieť slovne komentovať, hlavné je, že to vie, resp. si to uvedomuje. Kde sa vyžadujú slovné výpovede, dieťa môže rozprávať v rómčine a postupne prechádza na slovenčinu.

Jazyková oblasť			
Špecifické ciele	Čiastkové ciele	Rozvojové podmienky/aktivity	Metodické odporúčania
<ul style="list-style-type: none"> <li>Používať rôzne verbálne a neverbálne prostriedky na dorozumenie sa s ostatnými, na vyjadrenie osobnej skúsenosti.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Porozumieť verbálnej i neverbálnej reči.</li> <li>Dohovoriť sa slovami i gestami – napr. súhlasne, nesúhlasne pokývať hlavou, zrakom ukázať na niekoho, kývnutím zavolať niekoho a pod.</li> <li>Rozprávať o svojich zážitkoch a skúsenostiach</li> <li>Samostatne osloviť iných, jasne a zrozumiteľne vyjadriť oznam, prosbu, žiadosť a pod.</li> </ol>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Využívať všetky centrá aktivít zriadené v triede s dôrazom na centrum rozvíjania reči a ranej gramotnosti.</li> <li>Plánované činnosti, spontánne detské činnosti, bežné denné činnosti: <ul style="list-style-type: none"> <li>spoločné diskusie, rozhovory, rozprávanie zážitkov, príbehov, prerozprávanie počutého od iných;</li> <li>-komentovanie vlastných aktivít, vybavovanie odkazov a správ;</li> <li>samostatný slovný prejav na určitú tému;</li> <li>jazykové hry;</li> <li>počúvanie čítaných a rozprávaných rozprávok a príbehov, rozprávanie o tom, čo počuli alebo videli;</li> <li>prednes, recitácia, dramatizácia, spev;</li> <li>prezeranie a „čítanie“ detských kníh, časopisov a pod.</li> </ul> </li> </ul>	<p>Príprava na čítanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Podpisujte všetky práce detí ich menom, oboznámte ich s jednotlivými písmenami. Spolu s deťmi vyhľadávajte rovnaké písmená v iných textoch (časopisy, obaly z potravín, reklamné tabule a pod.);</li> <li>Ak sa dieťa začne zaujímať o jednotlivé písmená alebo slová, prečítajte mu ich, prípadne mu ukážte, ako sa píše</li> <li>Čítajte pred deťmi (noviny, plagáty, knihy a pod.), povedzte im, aké zaujímavé informácie ste sa čítaním dozvedeli (primerané veku detí);</li> <li>Ak dieťa bude mať záujem získať nejakú informáciu alebo vám položí otázku, navrhňte mu, že odpoveď budete hľadať v knihe (encyklopédii). Spoločne ju vyhľadajte a dieťaťu prečítajte, čo je tam o danej veci alebo jave napísané.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Rozvíjať rečové schopnosti a jazykové zručnosti v receptívnej i produktívnej oblasti.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Sústrediť sa na hovorený text, podľa potreby ho komentovať (napr.: overiť si, či správne pochopilo inštrukciu; doplniť rozprávanie iného o vlastnú skúsenosť a pod.).</li> <li>Zachytiť dôležité detaily rozprávania pomocou otázok – kto, prečo, čo sa stalo.</li> <li>Voľne reprodukovat' dej, besedovať o vidенých alebo počutých príbehoch,</li> </ol>		<p>Práca s knihou:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Zaved'te určitú pravidelnosť do čítania (približne v rovnaký čas každý deň), pohodlne sa s deťmi usad'te a vytvorte si príjemné, podľa možnosti nerušené prostredie.</li> <li>Po prečítaní príbehu sa s deťmi porozprávajte o jeho obsahu (ktoré postavy vystupovali v príbehu, ako</li> </ul>

	<p>tvoriť nové, aj podľa obrázkového seriálu.</p> <p><b>4.</b> Zapamätať si a reprodukovat' text riekaniiek a básničiek.</p> <p><b>5.</b> Reprodukovat' kratšie dejové celky, dramatizovat' známe rozprávky, príbehy a zážitky.</p> <p><b>6.</b> Postupovat' podľa slovných inštrukcií pozostávajúcich z dvoch – troch krokov (napr.: navleč červenú guľôčku, potom modrú, zase červenú ...; najprv si namydli ruky, potom si ich opláchni a pod.).</p>		<p>sa volali, čo robili a pod.).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Porozprávajte sa s deťmi o obrázkoch k danému príbehu (čo je nakreslené na obrázku, koľko má domček okien, akej farby sú dvere, aké zvieratká sú na dvore, koľko nôh má pes, koľko sliepka, prečo chováme sliepky, ktorý strom je vyšší, ktorý nižší, čo robí chlapec, čo jeho mama a pod.).</li> <li>• Deťom čítajte príbeh znova a znova, keď ho budú dobre poznať, robte pri čítaní prestávky a opýtajte sa ich, čo bude nasledovat'. Opýtajte sa ich, či sa im správanie postáv v príbehu páčilo alebo nie, ako by to urobili oni a pod., nechajte ich, aby zmenili záver príbehu.</li> <li>• Keď deti budú príbeh dobre poznať, môžu ho prerozprávat' svojimi slovami, resp. ho zdramatizovat'.</li> <li>• Pri individuálnom čítaní nechajte dieťa, aby vám pomáhalo obracat' stránky, aby prstom ukazovalo na obrázky, o ktorých je reč, prípadne aj smer čítania.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Používat' všetky dosiahnuteľné možnosti na prehlbovanie a zdokonaľovanie vlastných výrazových prostriedkov.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Poznať neosobné formy komunikácie – telefón, písmo, kresba. Rozlišovat' medzi kresbou a písmom.</p> <p><b>2.</b> Analyticko – syntetické činnosti so slovami – vedieť, že slová sa skladajú zo slabík, slabiky z hlások; rozlíšiť slabiku/hlásku na začiatku/konci slova; vyhľadávat' slová, ktoré sa rýmujú; hrať sa so slovami – antonymá, homonymá, synonymá.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zdokonaľovat' slovný prejav</li> </ul>	<p><b>1.</b> Vžiť sa do roly iných ľudí, prispôsobit'</p>		



adekvátne rôznym situáciám.1.	<p>tomu svoj slovný prejav – predavačka, mladší brat, nahnevaný otec a pod</p> <p><b>2.</b> Používať vety rôzneho charakteru – súhlasné, záporné, opytovacie ... (napr.: nepôjdem sa s tebou teraz hrať, chcem si dokresliť obrázok; dobre, pomôžem ti a pod.).</p> <p><b>3.</b> Vyrozprávať dej v logickom poriadku (napr.: Janko sa išiel bicyklovať. Nedával pozor a narazil do stĺpa. Poranil si koleno. Mama mu ho musela ošetriť a pod.).</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Učiť sa formulovať svoje myšlienky, argumentovať vlastné názory, opisovať videné.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Vyjadrovať samostatné a zmysluplné myšlienky, nápady, pocity vo vhodne formulovaných vetách (napr.: mohli by sme sa dnes ísť hrať na dvor skôr, vonku je pekne; dnes nemám chuť jesť, bolí ma brucho a pod.).</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Zdokonaľovať rečový prejav z hľadiska gramatickej a stylistickej správnosti.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo a intonáciu reči.</p> <p><b>2.</b> Snažiť sa o gramatickú správnosť hovorenej reči, učiť sa vhodne štylizovať svoje výpovede.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Spoznávať význam a komunikačnú hodnotu reči a písma.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Formulovať otázky, odpovedať, slovne reagovať, opisovať rôzne situácie.</p> <p><b>2.</b> Poznať najzákladnejšie komunikačné prostriedky –TV, rádio, tlač, poznať ich využitie.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Vypestovať si taký slovník a vetnú stavbu, ktorá umožňuje komunikovať a dorozumieť sa.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Učiť sa nové slová a aktívne ich používať.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojiť si niektoré prejavy, ktoré predchádzajú čítaniu a písaniu, zaujímať sa o písanú podobu jazyka</li> </ul>	<p><b>1.</b> Sledovať prstom text zľava doprava.</p> <p><b>2.</b> Rozlišovať niektoré symboly, porozumieť ich významu a komunikačnej funkcii – WC, prechod pre chodcov, autobusová zástavka, označenie</p>		

	<p>CA, miestností v MŠ, skriniek v šatni, škatúl na pomôcky a pod.</p> <p><b>3.</b> Vedieť „prečítať“ svoje meno – spoznať ho medzi inými, spoznať jednotlivé písmená, z ktorých sa skladá; porovnávať svoje meno s menami iných detí, hľadať rovnaké a odlišné písmená.</p> <p><b>4.</b> Rozlišovať niektoré písmená a číslice – na základe záujmu dieťaťa.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poznať niektoré funkcie písania.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Poznať niektoré najviac využívané symboly, znaky, slová – Potraviny, Obuv, STOP, krava na obale = mlieko, syr, jogurt, červený kríž = lekár a pod.</p> <p><b>2.</b> Vyjadrovať sa jednoduchými symbolmi ako formou písanej komunikácie – pri hre na lekára označiť „recept“ červeným krížom, nakresliť srdiečko tomu, koho máme radi, nakresliť slniečko tomu, komu želáme pekný deň a pod.</p> <p><b>3.</b> Vedieť nakresliť niektoré písmená, slová – na základe záujmu dieťaťa (nebrániť deťom v opisovaní písmen a čísiel). Naučiť sa napísať svoje meno.</p> <p><b>4.</b> Používať znaky, symboly na označenie vlastných výtvorov – napr. označiť postavenú garáž vhodným symbolom a pod.</p> <p><b>5.</b> Diktovať príbehy – napr. do kroniky triedy deti učiteľke nadiktujú príbehy, ktoré sa v priebehu dňa/týždňa v triede udiali.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Naučiť sa primerane zaobchádzať s knihou, poznať niektoré jej funkcie.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Správne držať knihu, listovať od začiatku ku koncu.</p> <p><b>2.</b> Hrať sa na čítanie knihy – „čítanie“ rozprávky vrstovníkom.</p> <p><b>3.</b> Spoznávať vzájomnú súvislosť</p>		

	<p>obrázka a textu.</p> <p><b>4.</b> Hrať sa s textom – príbehy s otvoreným koncom.</p> <p><b>5.</b> Čítať knihu spoločne s učiteľkou – dieťa má vlastnú knihu, v ktorej sleduje text.</p> <p><b>6.</b> Tvoriť vlastné knihy.</p> <p><b>7.</b> Zaujímať sa o knihy, časopisy, využívať ich ako zdroj informácií – urobiť niečo podľa návodu z detského časopisu; naučiť sa básničku; pozrieť sa, ako vlastne vyzerá slon a pod.</p> <p><b>8.</b> Vedieť sa orientovať v poličkách s knihami; na základe symbolov triediť knihy na rozprávky, básničky, encyklopédie...</p> <p><b>9.</b> Rozoznať knihu podľa obalu – predvídať, o čom kniha bude.</p> <p><b>10.</b> Vedieť, načo slúži knižnica v obci.</p>		
--	---	--	--

Dieťa by malo požadované zručnosti dosiahnuť najprv v rómčine, resp. maďarčine (posúdi RAU), a až po osvojení SJ aj v slovenčine.

<b>Sociálno-emocionálna oblasť</b>			
<b>Špecifické ciele</b>	<b>Čiastkové ciele</b>	<b>Rozvojové podmienky/aktivity</b>	<b>Metodické odporúčania</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Rozvíjať samostatnosť dieťaťa v základných ľudských činnostiach</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Bez väčších problémov sa vedieť odlúčiť od svojich blízkych.</li> <li>Učiť sa konať samostatne, v prípade potreby požiadať o pomoc priateľa alebo dospelého.</li> <li>Samostatne sa rozhodovať a za svoje rozhodnutie nieť zodpovednosť.</li> <li>Samostatne riešiť primerané úlohy alebo problémy, sústrediť sa na ne a snažiť sa dokončiť ich.</li> <li>Učiť sa regulovať svoje správanie a konanie – plánovať svoje činy, spoluprácu, spoznávať svoje chyby,</li> </ol>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Činnosti zaisťujúce spokojnosť, radosť, veselie a pohodu.</li> <li>Citlivá komunikácia, prijímajúce prostredie.</li> <li>Podpora dôvery vo vlastné sily a schopnosti, oceňovanie jeho snahy a úsilia.</li> <li>Primerané činnosti a úlohy, umožňujúce dosiahnuť úspech</li> <li>Činnosti vyžadujúce samostatné vystupovanie, vyjadrovanie, rozhodovanie a sebahodnotenie.</li> <li>Hry a činnosti vyžadujúce vôľu,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Vážte si dieťa, rešpektujte ho.</li> <li>Určite dieťaťu pravidlá správania sa a konania, snažte sa ich dodržiavať.</li> <li>Prežívajte s dieťaťom jeho radosti i starosti, jeho úspechy i neúspechy, často sa s ním rozprávajte.</li> <li>Pomôžte dieťaťu, keď si nevie rady, trpezlivo odpovedajte na jeho otázky, zaujímajte sa o jeho hry a činnosti</li> <li>Poverujte dieťa niektorými nenáročnými úlohami</li> <li>Pochváľte dieťa, ak správne vykoná</li> </ul>

	<p>korigovať ich.</p> <p><b>6.</b> Prispôbovať sa dennému režimu a pravidlám.</p> <p><b>7.</b> Naučiť sa viesť iných, preberať na seba zodpovednosť za skupinu.</p>	<p>vytrvalosť a sebaovládanie.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Cvičenie organizačných schopností. •Estetické a tvorivé aktivity.</li> <li>• Hra na tému rodiny, priateľstva</li> <li>• Vzory a príklady. •Sociálne a interaktívne hry, hranie rolí, dramatické činnosti, hudobné a pohybové hry, spoločenské hry</li> <li>• Kooperatívne činnosti vo dvojiciach a skupinách</li> <li>• Príprava spoločných zábav a slávností.</li> </ul>	<p>určitú činnosť.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Poskytnite dieťaťu dostatočný priestor pre vlastné aktivity, pomôžte mu zrealizovať jeho nápady.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vytvárať kladný obraz o sebe, budovať si vlastnú identitu prostredníctvom poznávania seba samého a hodnotenia osobných vlastností, možností a obmedzení</li> </ul>	<p><b>1.</b> Bez zábran rozprávať o sebe, o svojich aktivitách, úspechoch i neúspechoch.</p> <p><b>2.</b> Odhadovať, na čo stačí a čo zvládne, uvedomovať si svoje nedostatky, priznať chyby. Hodnotiť svoje správanie a konanie.</p> <p><b>3.</b> Reálne odhadovať svoje schopnosti a postupne poznávať svoje možnosti.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Utvárať sa ako osobnosť s vyhranenými vlastnosťami v procese sociálneho začlenenia.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Vedieť sa primerane presadiť v hre, činnosti a v rozhovore.</p> <p><b>2.</b> Zaujímať vlastné názory a postoje a vyjadrovať ich.</p> <p><b>3.</b> Vedieť povedať nie, ohradiť sa proti diskriminácii.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vyjadrovať bez zábran osobné potreby, pocity, vlastné záujmy, dojmy a zážitky</li> </ul>	<p><b>1.</b> Poznať, rozlíšiť a pomenovať rôzne pocity a potreby, spoznávať dôvody svojich pocitov.</p> <p><b>2.</b> Vyjadriť svoje pocity a vzťahy rôznymi spôsobmi – povedať, nakresliť, zaspievať</p> <p><b>3.</b> Spoznávať svoj aktuálny citový stav, vedieť sa dostať z jedného citového</p>		

	rozpoloženia do druhého. <b>4.</b> Porovnávať svoje pocity s pocitmi iných a ich vyjadrením.		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Posilňovať schopnosť sebaovládania na základe zvládania vlastných negatívnych emócií. 1.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li><b>1.</b> Učiť sa ovládať svoje negatívne emócie.</li> <li><b>2.</b> Vedieť sa ospravedlniť za nevhodné správanie.</li> <li><b>3.</b> Naučiť sa znášať dôsledky svojho správania a uvedomovať si zodpovednosť za vlastné konanie.</li> <li><b>4.</b> Učiť sa regulovať svoje spávanie oddialením uspokojovania vlastných potrieb.</li> <li><b>5.</b> Vedieť sa upokojiť a oddychovať.</li> </ol>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vytvárať priateľské vzťahy, rozvíjať postoje vedúce ku vzájomnej spolupráci, pomoci a ohľaduplnosti k iným. Rozvíjať schopnosti a zručnosti pri nadväzovaní a rozvíjaní vzťahov k iným.</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li><b>1.</b> Samostatne nadviazať kontakt s inými, nadväzovať a udržiavať detské priateľstvá.</li> <li><b>2.</b> Využívať pri nadväzovaní kontaktov všetky verbálne i neverbálne prostriedky komunikácie.</li> <li><b>3.</b> Eliminovať vlastné sebecko voči iným.</li> <li><b>4.</b> Prijímať a uzatvárať kompromisy, riešiť konflikt dohodou, hľadať rôzne alternatívy.</li> <li><b>5.</b> Naučiť sa odmietnuť kontakt prijateľným spôsobom.</li> <li><b>6.</b> Všímať si, čo si iný želá a potrebuje.</li> <li><b>7.</b> Vedieť sa podeliť.</li> <li><b>8.</b> Vedieť oceňovať schopnosti, vlastnosti a výkony iných, ale aj kritizovať konanie iných. Upozorniť druhého na nevhodnosť jeho konania.</li> </ol>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poznávať, hodnotiť a rešpektovať odlišné formy konania a vytvárať si</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li><b>1.</b> Mať rešpekt voči sebe, ale aj iným. Ochraňovať slabších a tých, ktorým sa</li> </ol>		

kritériá vlastného vystupovania.	<p>ubližuje.</p> <p><b>2.</b> Hrať sa v triede s deťmi z rôzneho prostredia, hľadať, čo majú spoločné a v čom sa odlišujú – napr. prejavy žiaľu a radosti.</p> <p><b>3.</b> Akceptovať druhé pohlavie, či akékoľvek rozdielne črty.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojovať si prvky sociálneho dialógu.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Naučiť sa začať, zotrvať a ukončiť rozhovor, sústrediť sa na osobu, ktorá práve hovorí, nadviazať očný kontakt.</p> <p><b>2.</b> Rozvíjať zručnosť klásť otázky a odpovedať na otázky iných.</p> <p><b>3.</b> Vedieť poprosiť, poďakovať a pozdraviť primeraným spôsobom kamaráta, učiteľku, neznámeho dospelého...</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Osvojovať si vlastnosti, ako je zvedavosť, úcta, umenie oceňovať ostatných, pocit spolupatričnosti s najbližším okolím</li> </ul>			
<ul style="list-style-type: none"> <li>Prejavovať záujem o všetko krásne vo všetkých jeho formách.</li> </ul>	<p><b>1.</b> Rozvíjať si svoju individuálnu motiváciu.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>Poznávať hodnotu vecí a ľudskej práce.</li> </ul>			
<ul style="list-style-type: none"> <li>Učiť sa chrániť svoje osobné súkromie a bezpečie.</li> </ul>			



## **Téma: JA A MOJA RODINA**

Zameranie témy: Ľudia sa v mnohom podobajú a v mnohom odlišujú. Každý má svoje vlastné telo, myšlienky a pocity. Preto je dobré poznať samého seba. Na dieťa má najväčší vplyv najbližšia rodina. Od nej preberá hodnoty a normy správania, spájajú ho s ňou silné citové väzby.

### **Ciele:**

- Pochopiť účel a funkciu jednotlivých častí vlastného tela
- Poznať názvy jednotlivých častí tela
- Vnímať vlastnú telesnú schému – výšku, šírku, hmotnosť, silu, obratnosť...
- Uvedomiť si a osvojiť si rôzne polohy, postoje a pohyby vlastného tela
- Ovládať pohyby ruky a prstov pri manipulácii s predmetmi a materiálmi
- Vedieť graficky zaznamenať pohyb
- Ovládať hygienické zručnosti a zručnosti potrebné pri obliekaní
- Pohybom vyjadriť hudbu
- Ovládať osobné informácie – meno a priezvisko, pohlavie, adresa bydliska ap.
- Poznať mená rodičov, súrodencov, vedieť rozprávať o ich činnosti doma i vonku
- Spoznávať svoje vlastné pocity i pocity iných a ich prejavy
- Ovládať sociálne zručnosti – počkať a rozdeliť sa, komunikovať s inými, spolupracovať ap.
- Dbať o svoje zdravie

### **Výtvarné činnosti**

- Tvorte s deťmi odtlačky rúk a nôh, hovorte o vzniknutom obrázku. Hľadajte, ktoré obrázky sú blízko pri sebe, ktoré sú ďaleko, porovnajte veľkosť odtlačkov, pokúste sa spočítať počet prstov.
- Dovoľte deťom, aby vyskúšali maľovať rôznymi časťami tela – palcami rúk, prstami na nohách, vystretými rukami, nosom a pod.
- Obkreslite celú postavu dieťaťa na veľký hárok papiera. Pripravte pre dieťa rôzny výtvarný materiál, aby si mohlo postavu vyfarbiť a dotvoriť. Opakujte s dieťaťom názvy jednotlivých častí tela. Zábavným variantom môže byť zhotovovanie figuríny tak, že 2x vystrihnete obrys tela, zošíjete ho zošívačkou a vypcháte ho materiálom podľa vlastných možností.
- Pomôžte dieťaťu urobiť reliéf vlastnej tváre z plastelíny, rozprávajte sa s dieťaťom o jednotlivých častiach tváre.
- Vyroberte s deťmi rôzne hlavy z papierových tanierov – rodičov, súrodencov, starých rodičov a pod.
- Z papierových vreciek a rôzneho výtvarného materiálu vytvorte s deťmi masky. Pomôžte im vystrihnúť otvory na oči a ústa. Opýtajte sa ich napr.: „Ako poznáte, že je človek šťastný? Ako vyzeráš, keď si smutný? Ako to urobíte, aby maska vyjadrovala smútok?“



- Povzbudte deti, aby nakreslili, resp. namaľovali výjavy zo života vlastnej rodiny.

### **Poznávacie činnosti**

- Deti môžu dopĺňovať jednotlivé obrázky oblečenia a iných predmetov k správnym častiam tela, napr.:
  - hlava - hrebeň, zubná kefka, čiapka ...
  - trup - sveter, bunda, košeľa ...
  - ruky - rukavice, prstienky, príbor, nožnice, kladivo ...
  - nohy - nohavice, pančuchové nohavice ...
  - chodidlá - topánky, prezúvky, lyže, ponožky, korčule ...

Hovorte s deťmi o tom, že telo je zložené z mnohých častí. Pýtajte sa, čo jednotlivé časti robia, ako fungujú. Porovnajte telá detí a dospelých. Opýtajte sa ich, aký vplyv má oblečenie na ich zdravie.

- Dajte deťom veľké množstvo hláv vyrobených z papierových tanierov. Deti ich môžu usporiadať do radu podľa rôznych kľúčov, napr. striedať hlavy s blond a čiernymi vlasmi a pod.
- Pýtajte sa detí, ako sa cítia, keď sa im určitú činnosť podarí úspešne dokončiť, ak sú neúspešní, ako sa môžu cítiť iní.
- Rozprávajte sa s deťmi o obrázkoch, ktoré zobrazujú určité pocity alebo udalosti, ktoré k určitým pocitom vedú. Hovorte o tom, čo sa na obrázku udialo a o pocitoch, ktoré to vyvolalo, napr. dievčatko spadlo z kolobežky a plače, niekto je prekvapený, lebo dostal darček a pod.
- Hovorte si riekanku „Keď som...“ a predved'te ju:

Keď som smutný, chce sa mi plakať.. (trite si oči)

- Keď som hrdý, chce sa mi lietať . (upažte ruky a točte sa)
- Keď som zvedavý, chcel by som všetko poznať. (ukážte skúmavý výraz)
- Keď sa nudím, chcel by som sa hrať. (zívajte a pozerajte sa okolo)
- Keď sa hanbím, rád by som sa schoval. (otočte sa chrbtom)
- Keď som zmätený, krčím ramenami.
- Keď mám niekoho rád, objímam ho a pobožkám.
- Hovorte o tom, ako zvieratá (pes a mačka) môžu vyjadrovať svoje pocity. Použite obrázky, kde ceria zuby, vrtia chvostom, sú naježené a pod.; deti ich môžu napodobňovať.
- Pomôžte deťom vytvoriť zoznam udalostí, ktoré ich robia šťastnými, smutnými, nahnevanými alebo vydesenými.
- Navrhňte deťom, aby dokončili vetu „Keď budem väčší, budem môcť...“
- Dajte deťom obrázky ľudí rôzneho veku, nech ich zoradia od najmladšieho po najstaršieho.

## **Dramatické činnosti**

- Pripravte veľké zrkadlo a rôzne typy oblečenia a doplnkov, deti sa budú obliekať a hrať sa na rodinu. Vysvetlite im, akú funkciu majú jednotliví členovia rodiny.
- Pripravte pre deti masky zvierat, princov, princezien a pod. a opýtajte sa ich, ako sa v maskách cítia.

## **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Skúste s deťmi vytvoriť telo z rôznych materiálov. Vopred sa detí spýtajte, akú postavu budú vytvárať, opisujte tvar tela, veľkosť, podobu, počet končatín a pod. Spýtajte sa na vek, pohlavie, meno, ako by sa pohybovala, hovorila, spievala a pod., keby ožila.
- Nechajte deti experimentovať, napr.: koľko vecí udržia v jednej ruke, ako ďaleko doskočia a pod. Pýtajte sa ich, ako nám ruky, nohy a ostatné časti tela pomáhajú v každodennom živote, napr.: „Ako by ste chodili, keby sa vaše kolená neohýbali? Ako by ste kreslili, keby ste nemohli zohnúť ruku?“ a pod.; deti to môžu predviesť.
- Vyhľadajte alebo vymyslite si rôzne riekanky a piesne na precvičenie celého tela.
- Nechajte deti, nech napodobňujú prácu rodičov, ich charakteristické pohyby.
- Pripravte kancelárske sponky a rôzny drobný materiál na navliekanie (gombíky, korálky). Spolu s deťmi vytvorte reťaz zo sponiek a pomôžte deťom na ňu navliekať drobný materiál – darček pre mamičku.
- Pri umývaní rúk pred jedlom si nájdite príležitosť, aby sa deti naučili názvy prstov (palec, ukazovák ...) a rozlišovali dľaň a zápästie.
- Spoločne s deťmi vymýšľajte spôsoby, ako sa dá rukami a inými časťami tela vyjadriť radosť, vzrušenie, hnev, strach, ospalosť a pod.
- Deti budú predstierať, že sú nahnevané. Zdôraznite, že je dôležité svoj hnev vyjadriť tak, aby to nikomu neublížilo. Poskytnite im príklady prijateľných prejavov hnevu – dupanie, krik, búchanie päšťami a pod. Tiež si povedzte, aké slová by mohli použiť na vyjadrenie hnevu.
- Deti budú skladať puzzle znázorňujúce ľudí rôznych vekových kategórií. Poukážte na to, že postupne ako rastú, dokážu skladať stále ťažšie a ťažšie obrázky.
- Zahrajte sa s deťmi na sochy, nech fixujú určitú polohu alebo pohyb na krátky čas.
- Dajte každému dieťaťu dva štipce na bielizeň. Zahrajú sa na vrabcov – budú pomocou štipcov „zobať zrno“ (kúsky papiera a pod.) zo zeme.
- Zahrajte sa s deťmi hru, v ktorej sa na signál deti musia dotknúť zeme tou časťou tela, ktorú zahlási vedúci hry.

## **Literárne a jazykové činnosti**

- Dajte deťom k dispozícii encyklopédiu o ľudskom tele, rozprávajte sa o jednotlivých obrázkoch.

- Naučte sa niekoľko riekaniak o jednotlivých častiach tela.
- Rozprávajte deťom rodinné príbehy, vyzvite deti, aby porozprávali príbehy zo života ich rodín.
- Vytvorte si album z rodinných fotografií detí, rozprávajte sa s nimi o podobnostiach a odlišnostiach na fotografiách.
- Nechajte deti, nech si vytvoria obrázkovú knihu o svojej rodine, využite ju na „čítanie“ obrázkov.
- Pravidelne deťom rozprávajte rozprávky, kladte im otázky týkajúce sa obsahu rozprávaného.
- Vytlieskajte meno každého dieťaťa a nechajte, nech tlieskanie zopakuje i ono.
- Pomôžte deťom zvoliť si svoje písmeno (napr. začiatkové písmeno krstného mena), ktorým si budú označovať svoje práce, vyhľadávať ho v texte, reagovať naň v hovorenej reči a pod.
- Zahrajte sa s deťmi na telefón, pri ktorom je nutné vytočiť niekoľko čísiel v určitom poradí.
- Zahrajte sa s deťmi na vlak:
  - keď ide vlak cez podvaly, vydáva zvuk td, td, td alebo dam, dam, dam;
  - keď vypúšťa paru ššššš;
  - keď vchádza do stanice, píska a pod.

### **Hudobné činnosti**

- Pustte deťom hudbu, podľa ktorej budú môcť tancovať, skákať, pohybovať sa do rytmu, resp. napodobňovať svojich rodičov, súrodencov a pod.
- Zahrajte sa hru so spevom „Otec Abrahám“ alebo „Hlava, ramená, kolená, palce“

### **Činnosti s pieskom a vodou**

- Dovoľte deťom hľadať v nádobe s pieskom, pukancami, pilinami rôzne schované predmety. Pri hľadaní môžu deti používať iba určenú časť tela – ukazovák, päšť, lakeť a pod.
- Nechajte deti, nech pripraví koláče z piesku na veľkú rodinnú oslavu.

### **Experimentovanie**

- Ak si môžete požičať stetoskop, počúvajte ním, aké zvuky vydávajú rôzne časti tela – hlava, krk, srdce, žalúdok a pod.. Ukážte deťom, ako sa stetoskop používa.
- Porovnajte výšku a váhu detí s ich novorodeneckou hmotnosťou a dĺžkou. Skúšajte s deťmi zdvihnúť predmety, ktoré vážia približne toľko, ako deti vážili pri narodení, podobne odstrihnite šnúrky vo veľkosti ich novorodeneckej dĺžky a porovnajte ich s aktuálnou výškou. Hovorte o zmenách v tele počas rastu, nezabudnite na vlasy, nechty, ruky, nohy. Hovorte o dôležitosti správnej výživy a hygieny pre ich rast a zdravie.
- Požiadajte deti, nech doma odmerajú rodičov a súrodencov a porovnajú ich výšku so svojou výškou.

- Pomocou lupy pozorujte vlasy, nechty, pokožku a pod. Deti budú opisovať, čo vidia.
- Deti sa budú pozerat' do zrkadla a napodobňovať výrazy ostatných. Skúste s nimi prejavovať rôzne nálady len pomocou určitej časti tváre – očami, ústami.
- Nechajte deti si vyskúšať, či sa môžu postaviť pod stólom, dočiahnuť na skrinku, či sa zmestia do škatule. Nech hovoria prečo áno a prečo nie – s ohľadom na proporcie svojho tela.
- Nech si deti vyskúšajú možnosti svojho tela – na čo všetko sa dokážu zmeniť: na strom (vystrieť sa a vzpažiť ruky), na guľaté jablko (stočiť sa do kľbka), na rybu, medveďa a pod.

## **Téma: DOM, V KTOROM BÝVAM**

Zameranie témy: Ľudia žijú v domoch v mestách alebo na dedinách. Niektoré domy sú veľké, niektoré malé. V niektorých býva len jedna rodina, v niektorých veľa rodín. Každá rodina v nich má vlastný byt. V bytoch máme rôzne veci a predmety, ktoré nám uľahčujú a spríjemňujú život.

### **Ciele:**

- Ovládať osobné informácie – meno, priezvisko, adresu bydliska a pod.
- Poznať a opísať dom, v ktorom dieťa býva a jeho okolie
- Vymenovať názvy jednotlivých miestností v byte a povedať ich účel
- Opísať zariadenie jednotlivých miestností bytu a ich účel
- Vymenovať niektoré predmety, ktoré sa používajú v domácnosti a vysvetliť ich funkciu.
- Porozprávať o činnostiach, ktoré dieťa najradšej robí doma a prečo, tiež o činnostiach členov rodiny
- Napodobniť činnosti jednotlivých členov domácnosti.
- Poznať cestu z domu do materskej školy a späť, opísať ju podľa orientačných bodov
- Porozprávať o možnostiach dopravy ľudí z domova do práce, obchodov, za kultúrou a pod., vymenovať niektoré dopravné prostriedky
- Rozumieť a používať slová označujúce polohu a smer
- Rozprávať o svojich zážitkoch a skúsenostiach
- Vžiť sa do roly iných ľudí, prispôbiť tomu svoj slovný prejav
- Poznať niektoré najviac používané symboly alebo znaky
- Rozlišovať, čo prospieva zdraviu a čo mu škodí

### **Výtvarné činnosti**

- Deti budú tvoriť koláže domov (mesto alebo dedinu). Pripravte rôzne časopisy, papiere a lepidlo. Deti s pomocou dospelých budú vystrihovať, prípadne vytrhávať obrázky domov a nalepovať.
- Z veľkého hárka papiera vystrihnete autobus s prázdnyimi oknami. Pripravte farbičky a papier vo veľkosti okien autobusa. Deti budú kresliť autoportréty a nalepovať do okien autobusu.
- Pripravte si obdĺžnikové špongie a farbu. Deti budú odtláčať špongiu a vytvárať domy s rôznym počtom poschodí (1 odtlačok = 1 poschodie). Pripravte fixky, ak si budú chcieť dokresliť okná, dvere, strechu a pod.

### **Literárne a jazykové činnosti**

- Porozprávajte deťom rozprávku Domček, kto v tebe býva

- Prezrite si s deťmi knihy, ktoré obsahujú obrázky rôznych domácich predmetov. Porozprávajte sa s nimi, ktoré z daných predmetov sa nachádzajú v triede, ktoré majú doma.
- Poznávacie činnosti
- Pripravte si rôzne predmety z domáceho prostredia (napr. budík, príbor, metlu, zubnú kefku, mixér a pod.). Deti ich budú pomenúvať, určovať ich účel, predvedú ich využitie v praktickom živote.
- Pripravte si obrázky predmetov z domáceho prostredia, ktorým niečo chýba (napr. hrebeň bez zubov, stôl bez nohy, auto bez kolesa a pod.). Deti budú určovať, čo chýba.
- Porozprávajte sa s deťmi o úrazoch, ktoré sa im stali doma. Opýtajte sa ich, čo by sme mali robiť, aby sme im zabránili. Oboznámte deti s niektrými postupmi pri podávaní prvej pomoci.
- Porozprávajte sa s deťmi o udržiavaní poriadku a hygieny. Opýtajte sa ich, ako si doma upratujú svoje veci, ako a kedy robia osobnú hygienu a pod. Naučte ich správne postupy pri upratovaní a osobnej hygiene.

### **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Vytvorte spolu s deťmi z rôznych škatuliek nábytok do domčeka pre bábiky.
- Dvere do domu sa zamykajú. Pripravte si zámok s kľúčom – deti si budú precvičovať vsúvanie kľúča do zámku, zamykanie a odomykanie.
- Pripravte pre deti rôzne pomôcky – kocky, dopravné prostriedky, postavy, stromy a nechajte ich postaviť mesto, sídlisko, osadu a pod.
- Zahrajte sa s deťmi na vlak. Každé dieťa bude jeden vagón. Deti sa postavia do zástupu a položia ruky na ramená dieťaťa u pred sebou. Pri pohybe sa budú snažiť, aby celá súprava zostala pokope.
- Zahrajte sa na autá – riadte dopravu farebnými signálmi.
- Do udržiavania hygieny a upratovania triedy zapojte aj deti. Ukážte im správny postup pri umývaní riadu po sebe, zametaní, utieraní stolov, praní atď. Pri činnosti ich oboznamujte s názvami náčinia potrebného na upratovanie, čistiacich prostriedkov, potrebami na údržbu bielizne a pod.

### **Hudobné činnosti**

- Nahrajte na kazetu rôzne zvuky, ktoré sa ozývajú v domoch (detský plač, buchnutie dverí, hudba a pod.), a nechajte deti hádať, o aký zvuk ide.
- Zaspievajte si s deťmi piesne, ktoré sú obľúbené u nich doma, resp. v ich komunite.

### **Dramatické činnosti**

- Pripravte deťom materiál pre hru na domácnosť. Vedzte deti k tomu, aby si vyskúšali rolu otca, matky, súrodencov, starých rodičov a iných, napodobňovali ich správanie a činnosti.
- Zahrajte sa spolu na obchod, lekára, dopravu a pod.

## **Experimentovanie**

- Ponúknite deťom rôzne materiály (piesok, škatule, kocky a pod.) na stavbu domu, nech posúdia, ktorý je najvhodnejší pre pevnosť domu.

## **Vonkajšie aktivity**

- Pozorujte pri pobyte vonku rôzne domy, porovnávajte ich veľkosť, výšku, počet poschodí, okien a pod. Porozprávajte sa s deťmi, v ktorom by chceli bývať a prečo.
- Nechajte sa viesť deťmi k svojmu bydlisku, nech vám porozprávajú o orientačných bodoch na svojej ceste domov.
- Navštívte obchod s nábytkom. Nechajte deti pomenovať jednotlivé kusy nábytku, ktoré poznajú, a vysvetliť ich funkciu. Tiež to môže byť obchod s domácimi potrebami.
- Navštívte s deťmi niektoré budovy verejného významu (kino, zdravotné stredisko a pod.), vysvetlite im ich význam pre občanov obce.

## **Téma: VIANOCE**

Zameranie témy: Zimné sviatky majú v rôznych častiach sveta rôzne názvy a slávia sa z rôznych dôvodov. V mnohom sú však podobné. Ľudia trávia čas so svojimi rodinami a priateľmi a pripomínajú si svoje tradície. Dávajú si darčeky ako výraz lásky a priateľstva, vyzdobujú si svoje domovy a varia špecifické jedlá. Vianoce sú kresťanský sviatok, pripomínajú narodenie Ježiša Krista.

### **Ciele:**

- Oboznámiť sa s niektorými zvyklosťami v súvislosti s Vianocami – zdobenie stromčeka, dávanie darčiekov, spievanie kolied a pod.
- Naučiť sa slová, melódiu a pohybový sprievod 2 – 3 jednoduchých piesní a tančekov
- Učiť sa vyjadriť a pomenovať vlastné pocity pri rôznych činnostiach – výzdobe triedy, príprave darčiekov pre najbližších, vystúpení na besiedke a pod.
- Cielene ovládať pohyby vlastného tela
- Pohybovo vyjadrovať hudbu, dbať na ladnosť pohybov
- Ovládať pohyby prstov pri manipulácii s drobnými predmetmi
- Rozprávať o svojej rodine a jej činnostiach
- Plánovať si svoje činnosti
- Sústrediť sa na hovorený text, podľa potreby ho komentovať
- Tvorit' nové príbehy
- Vyjadriť svoje pocity a vzťahy rôznymi spôsobmi

### **Výtvarné činnosti**

- Urobte s deťmi vianočný baliaci papier. Dajte im papier, pečiatky zo zemiakov, červenú a zelenú farbu. Pýtajte sa ich, ako vyrobia vzorček na papieri, aký darček by chceli doň zabaliť a pre koho.
- Nakreslite deťom na veľký papier vianočný stromček, deti ho budú ozdobovať skrčeným farebným papierom, vatou a pod.

### **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Pomôžte deťom urobiť reťaz z rôznofarebných pásov papiera, spojených lepom alebo zošívачkou. Vyzdobte si reťazou triedu.
- Pripravte deťom rôzne obrázkové časopisy, nech povystrihujú obrázky s predmetmi, ktoré by chceli darovať svojim najbližším. Opýtajte sa ich prečo.
- Navliekajte s deťmi koráliky, cestoviny a pod. (náhrdelník, náramok ...) ako darčeky pre mamičky, resp. pre kamarátov.
- Pomôžte deťom postaviť z kociek stajňu a jasličky, v ktorých sa narodil Ježiško.



### **Literárne a jazykové činnosti**

- Prečítajte deťom príbeh o narodení Ježiška.
- Zarecitujte deťom niektoré básne o Vianociach, v prípade záujmu ich niektorú naučte.
- Dajte deťom časopisy s vianočnými obrázkami, povzbudte ich, aby si k niektorému obrázku vymysleli príbeh.
- Porozprávajte sa s deťmi o tom, na čo sa najviac tešia počas vianočných sviatkov a ako sa u nich doma pripravujú na Vianoce – aká bude výzdoba, čo budú variť či piecť a pod. Porovnajte s deťmi, či sa prípravy v jednotlivých rodinách v niečom líšia.

### **Hudobné činnosti**

- Počúvajte nahrávky vianočných kolied, zaspievajte si s deťmi niektoré.
- Naučte deti 2 – 3 jednoduché piesne a tančeky, ktoré by mohli predviesť rodičom na besiedke pod stromčekom.

### **Experimentovanie**

- Porovnajte s deťmi vetvičky z rôznych ihličnatých stromov (borovica, jedľa, smrek ...). Všímajte si rozmanitosť vôní, ihličia, odtieňov zelenej farby.

### **Varenie**

- Spolu s deťmi si pripravte občerstvenie na besiedku pod stromčekom (piškóty spojené džemom, poliate čokoládou a pod.).

### **Vonkajšie aktivity**

- Pozorujte s deťmi výzdobu obce pred Vianocami. Opýtajte sa ich, ako by sa mohli do výzdoby obce zapojiť aj ony. Niektoré nápady spolu zrealizujte.
- Zahrajte sa s deťmi rôzne zimné hry.

## **Téma: ROČNÉ OBDOBIA – ZIMA**

Zameranie témy: V zime je vzduch studený a ľudia sa teplejšie obliekajú. Na niektorých miestach leží sneh a ľad. Na iných miestach v zime veľa prší. Stromom opadalo lístie. I zvieratá reagujú na zmenu počasia. Medvede sa ukladajú na zimný spánok, niektorí vtáci odleteli na juh a veveričky začínajú jesť potravu, ktorú si nazhromaždili. Väčšina detí má rada sánkovanie, korčuľovanie, stavanie snehuliaka alebo iných sôch zo snehu. Po zime príde jar, potom leto ...

### **Ciele:**

- Pomenovať ročné obdobia, poznať ich typické znaky a ich vplyv na svoje okolie
- Pokusy so snehom, ľadom a vodou
- Snažiť sa odhaliť príčiny a následky niektorých javov
- Správne pomenovať predmety a javy, s ktorými prichádzajú denne do styku
- Upevňovať pohybové zručnosti
- Rozvíjať priestorové vnímanie
- Učiť sa vyhľadávať informácie z kníh
- Vyjadrovať svoje nápady a pocity vo vhodne formulovaných vetách
- Správne držať knihu, listovať od začiatku ku koncu
- Tvoriť vlastné knihy

### **Výtvarné činnosti**

- Pomôžte deťom pri vytváraní snehových vločiek otláčaním špongie namočenej v bielej farbe. Vysvetlite im, že ani dve vločky nie sú rovnaké.
- Navrhňte deťom, nech vytvárajú z vlny (vaty) a lepidla snehuliakov. Vyzvite ich, aby opísali svoje výtvary.
- Nech deti nakreslia farebnými ceruzkami na tmavší papier obrázky so zimnou tematikou. Keď obrázky dokončia, pomôžte im ich potrieť roztokom z vody a dostatočného množstva soli. Keď roztok vyschne, na výkrese sa objavia „ľadové kryštáliky“.
- Obkreslite obrys každého dieťaťa na baliaci papier, prípadne nakreslite postavu na menší hárok papiera a povedzte im, aby naň domaľovali zimné oblečenie. Opíšte oblečenie, ktoré namaľovali. Rozprávajte sa o tom, čím sa líši zimné počasia od letného a jesenného.

### **Poznávacie činnosti**

- Pomôžte deťom vybrať oblečenie vhodné na zimu. Položte na stôl obrázky letného a zimného oblečenia. Nechajte ich, nech vyberú všetko zimné oblečenie a dajú ho do škatule. Až to dokončia, vyberajte obrázok po obrázku a pýtajte sa, prečo sa práve toto oblečenie nosí v zime a nie napr. v lete.
- Pomôžte deťom zoradiť rôzne rukavice podľa veľkosti. Povedzte im, nech ukážu na najväčšiu a najmenšiu rukavicu. Vyzvite ich, aby pomenovali veľkosti.

- Dajte deťom naozajstné sánky. Opýtajte sa, koľko si myslia, že by sa ich na ne zmestilo. Povedzte im, nech to skúsia. Koľko by sa tam zmestilo bábik alebo plyšových zvieratiek? Nechajte ich, aby to zistili.
- Choďte sa prejsť zimnou krajinou. Pýtajte sa detí na to, čo okolo seba vidia – stromy s opadaným lístím, uschnutú trávu, zamrznutú kaluž a pod. Opýtajte sa ich, prečo je to tak.

### **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Navrhňte deťom, nech si predstavia, že sú vtáci, ktorí roztiahli krídla a odlietajú do teplých krajín. Deti môžu napodobniť aj iné zvieratká.
- Pomôžte deťom vyšľahať pomocou ručných šľahačov práci prášok s trochou vody. Z vytvoreného „snehu“ deti môžu vytvárať v nejakej väčšej nízkej nádobe (pekáč) zasneženú krajinu.
- Pomôžte deťom vytvoriť papierové snehové vločky. Dajte im nožnice a biely papier a predvedte im, ako majú papier niekoľkokrát prehnúť a povystrihovať malé plôšky. Porovnávajú vzory.
- Ak je vonku sneh, choďte von a hrajte sa s ním. Postavte si snehuliaka, urobte si gule a guľajte sa. Podľa podmienok sa môžete sánkovať, kĺzať, korčuľovať, maľovať do snehu ...
- Zahrajte sa štafetovú hru. Rozdeľte deti do dvoch skupín. Dieťa z prvej skupiny pobeží ku škatuli so zimným oblečením, oblečie si niečo a beží k druhej skupine. Vybehne dieťa z druhej skupiny, oblečie si nejaký iný kus a pobeží k prvej skupine. Pokračujte, až kým sa všetko oblečenie neminie.
- Z novinového papiera vytvorte „kryhy“. Deti budú preskakovať z jednej kryhy na druhú.
- Deti môžu pohybovo znázorňovať padanie vločiek, víchricu a pod.

### **Dramatické činnosti**

- Dajte deťom rôzne oblečenie, prineste tiež jeden alebo dva kufre, aby si zabalili veci na zimný výlet.
- Z veľkého tvrdého papiera môžete postupom času vytvoriť „zamrznutý rybník“. Povrch papiera posypte leskom alebo potrite roztokom soli a vody.

### **Literárne a jazykové činnosti**

- Poprezerať si obrázkové knižky, ktoré odrážajú zmeny v jednotlivých ročných obdobiach. Porozprávajte sa s deťmi o nich.
- Zaveste na stenu obraz zasneženej krajiny. Deti nech vymýšľajú k tomuto obrazu svoje príbehy.
- Vymyslite si príbeh O sánkach, ktoré nikto nechcel. Ondrej ich nechcel, pretože bol na ne príliš veľký. Zuzka ich nechcela, lebo tam, kde býva, nenapadal sneh. Vyzvite deti, aby navrhli ďalšie dôvody, prečo sánky nikto nechce. Nakoniec sánky nájdú niekoho, kto ich bude potrebovať.
- Pomôžte deťom vytvoriť knižku s obrázkami zimnej krajiny, zimných športov a zimného oblečenia. Dajte im na to rôzne časopisy, aby si z nich mohli

vystrihovať alebo vytrhávať obrázky. Rozprávajte sa s nimi o tom, čo všetko sa dá v zime robiť.

- Vyzvite deti, aby vymýšľali príbehy napr. o snehovej vločke, lastovičke, ktorá odletela do teplých krajín ...
- Naučte deti 2 – 3 riekanky alebo básničky o zime.
- Pripravte deťom knihy, ktoré zobrazujú 4 ročné obdobia – rozprávajte sa o odlišnostiach.

### **Hudobné činnosti**

- Zaspievajte si s deťmi piesne so zimnou tematikou.
- Pust'te deťom nahrávku Čajkovského Padá sneh a navrhňte im, nech si predstavia, že sú snehové vločky, poletujú vzduchom, vietor sa s nimi pohráva a nakoniec padnú na zem.
- Na niektorú známu melódiu si zaspievajte Je nám zima, je nám zima, zohrejme sa, zohrejme sa (opakujte). Povedzte deťom, nech vymyslia čo najviac spôsobov, ako sa zahriať (šúchanie rúk, podupávanie, prikryť sa dekou a pod.).
- Vyzvite deti, aby podľa hudby tancovali ako krasokorčuliari.

### **Experimentovanie**

- Pomôžte pomocou teplomeru porovnať vnútornú a vonkajšiu teplotu vzduchu. Teplotu označte na papierovom teplomere.
- Nech deti pozorujú roztápanie ľadových kociek pomocou rôznych spôsobov. Jednu kocku dajte do misky, druhú do teplej vody, ďalšiu zabaľte do papiera. Jednu umiestnite pod lampu, druhú do chladničky. Pozorujte, ktorá sa rozpustí prvá, ktorá posledná.
- Vysvetlite deťom, ako sa voda mení na ľad. Povedzte im, aby naliali vodu do nádoby a dali ju zmraziť do mrazničky alebo von na okno. Pravidelne kontrolujte, čo sa s vodou deje.
- Naplňte hrniec alebo pohár snehom. Označte množstvo snehu pásikom. Nechajte sneh roztopiť. Porovnajte hladinu vody s pôvodnou značkou.
- Zasad'te fazuľu do zeminy v sklenených pohároch. Jeden dajte von a druhý, ktorý budete pravidelne zalievať, nechajte v triede. Pozorujte s deťmi zmeny v jednotlivých pohároch. Vysvetlite deťom, prečo v jednom pohári fazuľa kľíči a v druhom nie.
- Dajte niekoľko konárikov do vázy s vodou. Pozorujte s deťmi, čo sa s nimi deje. Porovnajte rýchlené konáriky s konárikmi vonku.

### **Vonkajšie aktivity**

- Zahrajte sa vonku rôzne zimné hry.
- Pozorujte v snehu rôzne stopy, skúste hádať, komu patria. Porovnajte veľkosť, tvar, vzdialenosť od seba a pod.

- Spolu s deťmi robte v snehu rôzne tvary vyšliapávaním (napr. kruh, vlnovku a pod.).
- Kfmte s deťmi vtákov.

## **Téma: NIE SOM SÁM**

Zameranie témy: Ľudia sú si v mnohom podobní, ale v mnohom sa i líšia. Každý z nás je zvláštnou a jedinečnou bytosťou. Každý má svoje vlastné myšlienky a pocity, záľuby a antipatie. Pochádzame z rôznych rodín a prostredia. V jednotlivých rodinách sú jazykové, hodnotové a zvykové rozdiely, rozdiely v obľúbených jedlách, činnostiach a pod., iné tradície a spôsoby života. Keď nadväzujeme priateľstvá, dozvedáme sa o tom, v čom sa líšime a čo máme spoločné. Každý z nás zvládne niektoré veci veľmi dobre a naopak, pri iných potrebuje pomoc. Preto si navzájom pomáhame.

### **Ciele:**

- Vnímať vlastnú telesnú schému – výšku, hmotnosť, pohlavie ...
- Pohybom vyjadrovať hudbu, dbať na ladnosť pohybov
- Rozprávať sa o rôznych miestach v obci
- Porozumieť verbálnej i neverbálnej reči
- Zachytiť dôležité detaily rozprávania pomocou otázok – kto, prečo, čo sa stalo...
- Učiť sa poznať a chápať svoje pocity a potreby
- Učiť sa konať samostatne, v prípade potreby požiadať o pomoc kamaráta alebo dospelého
- Samostatne nadviazať kontakt s inými
- Vytvárať schopnosť chápať sa, akceptovať a rešpektovať odlišnosti iných, spoznávať ich pocity a potreby
- Poznať etniká vo svojom okolí, ich zvyky a tradície
- Učiť sa spolupracovať

### **Výtvarné činnosti**

- Deti nakreslia obrázok svojho kamaráta. Opýtajte sa, v čom sa dieťa a jeho kamarát líšia. V čom sú si podobní?
- Z portrétov vytvorte nástenku na tému Moji priatelia.
- Nechajte deti, nech z plastelíny vymodelujú jednotlivých členov svojej rodiny a porozprávajú o tom, čím sa líšia, čo najradšej robia a pod.
- Urobte si s deťmi strom priateľstva.

### **Poznávacie činnosti**

- Triedte obrázky chlapcov a dievčat podľa pohlavia a veku. Pýtajte sa, či sú mladšie alebo staršie ako deti v triede.
- Opýtajte sa detí, čo sa im páči a čo nie. Rozprávajte sa s nimi o tom, ktoré zaobchádzanie alebo správanie voči ich osobe sa im páči, ktoré nie a prečo.
- Vysvetlite deťom, že niekedy naše telo nie je celkom v poriadku a musí si pomáhať rôznymi pomôckami. Opýtajte sa ich, či už videli niekoho na invalidnom vozíku alebo nevidiaceho s paličkou, prípadne človeka s načúvacím prístrojom. Pokúste sa navodiť situácie, v ktorých deti budú potrebovať pomoc, pretože niektorá časť ich tela nefunguje tak, ako má.

- Vystrihnite obrázky rôznopočetných rodín. Deti ich budú triediť na malé a veľké. Pomôžte im pomenovať jednotlivých členov rodiny. Pýtajte sa, aké veľké sú ich rodiny. Zdôraznite, že jednotlivé rodiny môžu byť celkom odlišné.
- Hovorte s deťmi o tom, akými spôsobmi je možné vyjadrovať pocity šťastia: tleskaním, úsmevom, smiechom, poskakovaním... Povedzte im, že ľudia vyjadrujú pocity šťastia rôznymi spôsobmi. Potom hovorte o tom, ako sa dá vyjadriť smútok.
- Prineste deťom obrázky matiek a detí z rodín Afričanov, Ázijcov a Európanov. Nechajte deti, nech k dieťaťu nájdu jeho mamu. Pýtajte sa ich, v čom sú deti a matky podobné.
- Posielajte si v kruhu niekoľko vecí. Aby niekto dostal to, čo sa posielala, musí povedať: „Prosím ťa, podaj mi ...” a „Ďakujem”, keď to dostane.
- So skupinkou detí sa porovnávajú medzi sebou. Porovnávajú jeden rozdiel za druhým – vek, hmotnosť, výšku, tvar tela, obľúbené jedlo...
- Pozvite si do triedy niekoľkých ľudí, ktorí sa starajú o obec – napr. lekár, policajt, smetiar, požiarnik a pod.; nech deťom porozprávajú o zmysle svojej práce.

### **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Pripravte pre deti puzzle s motívmi ľudí z rôznych kultúr, ktorí vykonávajú rôzne aktivity.
- Vystrihujte s deťmi obrysy chlapcov a dievčat na bielom, béžovom a hnedom papieri. Pripravte si lepidlo, fixky, gombíky a pod., nech si deti figúrky vyzdobia.
- Vytvorte s deťmi jednoduché origami.
- Zahrajte sa hru Urobte to ako ja, v ktorej deti opakujú po sebe rôzne pohyby.
- Zahrajte sa na vychádzku dôvery. Rozdeľte deti do dvojíc. Jednému dieťaťu zaviažte oči, druhé dieťa bude jeho sprievodcom.
- Postavte si so skupinkou detí vežu z rúk – jedno dieťa položí na stôl ruku, ne jeho ruku položí ďalšie dieťa svoju ruku atď.
- Nechajte deti behať po triede. Na povel „dva” sa chytia dve deti za ruky a začnú sa krútiť, na povel „tri” sa chytia tri deti...
- Zahrajte sa s deťmi rôzne naháňačky so záchranou.

### **Literárne a jazykové činnosti**

- Prečítajte deťom príbehy o deťoch z rôznych krajín a porozprávajte sa o tom.
- Prezerajte si obrázky ľudí v rôznych časopisoch a knihách, určujte, v čom sú si podobní a v čom sa líšia.

### **Hudobné činnosti**

- Zaspievajte deťom piesne typické pre národnosti žijúce na našom území – slovenské, rómske, maďarské, české...
- Deti nech pohybom vyjadria rôzne rytmy týchto piesní.

### **Dramatické činnosti**

- Pripravte rámy od okuliarov, barlu a pod., aby ste deťom mohli priblížiť rôzne obmedzenia. Ručníky a klapky na uši môžu poslúžiť na priblíženie problémov so zrakom a sluchom.
- Povedzte deťom, že môžu vytvárať na stene svoje tieň. Umiestnite za ne nejaký svetelný zdroj a povedzte im, že môžu vykonávať rôzne pohyby a pozorovať, ako sa ich tieň mení.
- Zahrajte sa hru Čo robím; dieťa predvádza nejakú činnosť (napr. šije), ostatní hádajú, čo robí.
- Vymeňte si s deťmi roly – ony budú učiteľky a vy dieťa.

### **Stavebné činnosti**

- Vyveste obrázky rôznych obydlií, napr. dom, drevenú chalupu, iglu, pagodu, činžiak... Povedzte deťom, aby podobné stavby postavili z kociek a vytvorili z nich dedinu. Kocky doplňte rôznymi dopravnými prostriedkami a bábikami s rôznou farbou pleti.

### **Vonkajšie aktivity**

- Pozorujte vonku správanie a konanie ľudí – opýtajte sa ich, prečo robia to, čo robia.
- Urobte s deťmi voľačo v prospech obce – napr. pozametajte chodník pred škôlkou.



## **Téma: PREDMETY A JAVY, KTORÉ MA OBKLOPUJÚ**

Zameranie témy: Človek počas svojho života príde do styku s veľkým množstvom rôznych predmetov a javov. Niektoré sú dôležité pre jeho prežitie, niektoré mu uľahčujú život, niektoré využíva na hru a zábavu.

### **Ciele:**

- Poznať, pomenovať a opísať vlastnosti a využitie predmetov dennej potreby
- Využívať rozličné predmety a materiály pri vlastnej činnosti, zaobchádzať s nimi podľa ich vlastností a účelu
- Experimentovať s rôznymi materiálmi a predmetmi, zisťovať ich vlastnosti a použitie
- Ovládať pohyby ruky a prstov pri manipulácii s predmetmi
- Opísať vlastné pocity pri práci s rôznym materiálom
- Zmyslami poznávať rôznosť predmetov a materiálov – sluchom rozlíšiť zvuky, ktoré vydávajú; hmatom ich povrch a tvar; zrakom rozlišovať detaily
- Určovať množstvo, farbu, tvar, veľkosť, poradie a pod.
- Triediť a usporadúvať predmety podľa určitých kritérií
- Pomocou predmetov sčítavať a odčítavať
- Postupovať podľa slovných inštrukcií
- Snažiť sa odhaliť príčiny a následky

### **Výtvarné činnosti**

- Vyroberte s deťmi koláže z materiálov, ktoré majú odlišný povrch. Pripravte tvrdý papier, nožnice, lep, kúsky vaty, šmirgľový papier, kúsky dreva, látok a pod. Keď deti koláže dokončia, opýtajte sa ich, ktorý materiál je hladký, mäkký, tvrdý, aký majú pocit, keď sa dotknú jednotlivých materiálov a pod.
- Ponúknite deťom rôzny prírodný, resp. odpadový materiál, aby mohli tvoriť podľa vlastnej fantázie.
- Maľujte s deťmi rôznym materiálom, napr. špagátom, špongiou, drevkom omotaným vatou a pod.

### **Poznávacie činnosti**

- Pripravte deťom na stôl rôzne predmety: gombíky, spinky, žalude, uzávery fliaš a pod. Vyberte si jeden druh predmetov a vytvorte z nich rad. Vyzvite deti, aby vytvorili z tých istých predmetov rovnako dlhý rad. Opýtajte sa, ako by mohli rad zmeniť (predĺžiť, skrátiť – odobratím alebo pridaním predmetov, zmenšením alebo zväčšením medzier medzi predmetmi, usporiadať predmety do kruhu a pod.).
- Zahrajte sa hru Čo chýba. Položte na stôl tri predmety (napr. mincu, kliešte a gumu). Deti najprv predmety pomenujú a povedia načo sa používajú. Potom ich zakryte a jeden schovajte. Znovu ich odokryte a opýtajte sa, čo chýba. Predmety meňte. Ak deti hru ovládajú, môžete počet predmetov zvýšiť.

- Do plátenného vrečka dajte rozličné predmety a deti hmatom určujú ich tvar (guľa, kocka, trojuholník ...).
- Hľadajte v triede červené, zelené ..., hranaté, guľaté..., veľké, malé... predmety. Nájdené predmety porovnávajú – odmerajte ich, odvážte a pod.
- Usporiadajte s deťmi známe predmety podľa určitého kritéria – napr. od najmenšieho po najväčší alebo predmety a materiály potrebné na varenie, upratovanie, kreslenie atď.
- Precvičujte s deťmi číselný rad.

### Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku

- Poskytnite deťom širokú škálu materiálov, ktoré možno kombinovať, tvarovo upravovať a prestavovať (drôt, špagát, gumičky, papierové rolky, drôty na čistenie fajok, šnúrky a pod.) Komentujte jednotlivé spôsoby, ako deti materiál používajú.
- Poskytnite deťom dostatok priestoru, aby si mohli precvičovať manipuláciu s rôznymi nástrojmi, napr. s nožnicami pri strihaní, s nožom pri krájaní, s kladivom pri zatĺkaní klincov a pod.
- Pripravte skladačky (puzzle) s obrázkami rôznych predmetov. Keď deti obrázky zložia, pýtajte sa, o aké predmety ide, kde sa používajú, resp. ako nám môžu pomôcť.

### Literárne a jazykové činnosti

- Prezrite si s deťmi encyklopédiu a porozprávajte sa s nimi o predmetoch a javoch na obrázkoch. Určujte ich farbu, tvar, materiál a pod., opýtajte sa ich, prečo je to tak, ako je.

### Varenie

- Naplňte malé poháre s uzávermi do polovice smotanou na šľahanie. Deti budú striedavo pohármi trepať, až sa vyšľahá šľahačka, resp. maslové hrudky. Upozornite deti na túto zmenu. Šľahačku zjedzte. Ak sa vám urobia hrudky, tekutinu zlejte a hrudky ochutnajte.
- Deti nech pomenujú a vysvetlia, resp. názorne ukážu použitie predmetov, ktoré sa využívajú pri varení, napr. pri príprave ovocného šalátu.
- Experimentovanie
- Nech deti vyskúšajú meniť vzhľad rôznych povrchov – hrubý na hladký, rovný na guľatý. Pripravte kúsky mäkkého dreva a šmirgľový papier. Deti najprv ohmatajú oba povrchy, potom opracujú drevo – vyhladia ho, zaoblia rohy a zase ohmatajú povrch. Môžete využiť aj iný materiál.
- Pozorujte predmety cez rôzne prístroje: pripravte lupu, ďalekohľad, slnečné okuliare, farebné sklíčko a pod. Pýtajte sa, ako jednotlivé veci cez tieto prístroje vyzerajú, čo sa zmenilo.
- Robte s deťmi rôzne pokusy a pozorujte vyparovanie vody, vysychanie ovocia, rozpúšťanie soli a pod.

### **Hudobné činnosti**

- Prehrajte deťom rôzne zvuky – zvonenie telefónu, trúbenie auta, cinkanie lyžičky o sklo, trhanie papiera – a nechajte deti hádať, aký zvuk to bol.
- Vytvorte si z rôznych predmetov a materiálov hudobné nástroje (plechovice naplnené šošovicou, fľaše naplnené vodou a pod.)

### **Vonkajšie aktivity**

- Urobte si prekážkovú dráhu z rôznych predmetov, ktoré nájdete vonku na dvore. Najprv nech deti predmety pomenujú a potom prekonávajú prekážkovú dráhu.
- Pýtajte sa detí, čo z rôznych častí dvora vidia. Napr. čo vidia, keď sú hore na preliezke, keď stoja pred pieskoviskom, za lavičkou a pod.

## **Téma: PRÍRODA OKOLO MŇA**

Zameranie témy: Príroda je všetko, čo nás obklopuje – vzduch, voda, zem, stromy, zvieratá, hmyz atď. Aj človek je súčasťou prírody. Avšak oproti iným živým organizmom, najviac do nej zasahuje a znečisťuje ju. Preto je aj na ľuďoch, aby prírodu ochraňovali a starali sa o ňu.

### **Ciele:**

- Spoznávať živú i neživú prírodu, učiť sa chápať niektoré jej javy
- Poznať a rozlišovať niektoré rastliny
- Poznať a rozlišovať niektoré živočíchy
- Snažiť sa odhaliť príčiny a následky niektorých javov
- Rozlišovať zmeny v prírode podľa ročných období
- Učiť sa chrániť a starať sa o prírodu.
- Uvedomiť a osvojiť si rôzne polohy, postoje a pohyby vlastného tela
- Upevňovať si pohybové zručnosti, zvyšovať svoju obratnosť, rýchlosť a silu
- Bez zábran klásť otázky o svete
- Učiť sa regulovať svoje správanie a konanie

### **Výtvarné činnosti**

- Pripomeňte deťom, že vtáci znášajú vajcia. Pripravte modelovaciu hmotu a nechajte deti modelovať vajcia rôznych veľkostí.
- Maľujte pierkom. Pripravte si vtáčie pierka. Deti si ich namočia do farby a budú ich posúvať po papieri a vytvárať rôzne vzory.
- Urobte si s deťmi motýle. Každému dieťaťu dajte hárok papiera a pomôžte mu ho preložiť na polovicu. Na jednu polovicu si deti nakvapkajú rôzne farby. Papier preložia a dobre zatlačia. Farbu nechajte zaschnúť. Potom si deti môžu nožnicami vystrihovať rôzne motýlie tvary.
- Povedzte deťom, aby si priniesli kamene, na ktoré budú maľovať farbami. Opýtajte sa, kde kamene našli, akú majú farbu, veľkosť a tvar. Potom, keď ich zafarbia, spýtajte sa, ako sa kamene zmenili.

### **Poznávacie činnosti**

- Zahrajte sa s deťmi pexeso z listov. Rozprávajte sa s nimi, z akých stromov listy sú a pod.
- Pripravte si hárky papiera v 4 farbách a časopisy s obrázkami zvierat. Porozprávajte sa s deťmi o spôsoboch, akými sa zvieratá pohybujú (lietanie, plávanie ...). Vysvetlite im, že niektoré zvieratá sa pohybujú viacerými spôsobmi, ako napr. kačka, ktorá dokáže plávať, lietať aj kráčať. Požiadajte deti, aby z časopisov povystrihovali obrázky zvierat a nalepili ich na príslušný farebný papier, ktorý je označený vizuálnym znakom spôsobu pohybu (chôdza a beh, lietanie, plávanie, skákanie).

- Pripravte obrázky vtákov rôznej veľkosti. Deti budú zoradovať vtákov podľa veľkosti.
- Chodte s deťmi von a zbierajte kamene rozmanitých tvarov. Vysvetlite deťom, že prostredie, v ktorom sa kamene nachádzajú, má vplyv na ich tvar. Kamene, ktoré sú vo vode, sú často hladké, lebo voda im obmyla ostré hrany. Kamene v lomoch majú ostré hrany, pretože sa dostali zo zeme výbuchom..
- Vyroberte si kartičky s číslami od jednotky po päťku. Na každú kartičku nakreslite príslušný počet bodiek. Povedzte deťom, aby na každú bodku položili jeden kameň. Pomôžte im spočítať, koľko je kameňov na každej kartičke. Na ktorej je najviac, na ktorej len jeden?
- Hovorte s deťmi o starostlivosti o domáce zvieratká: kŕmime ich, hráme sa s nimi, čistíme ich ...
- Urobte si herbár – natrhajte s deťmi rastlinky, vylisujte ich, nalepte na hárkypapiera a napíšte ich názov.
- Zahrajte sa s deťmi hru Zatúlané mláďatko, v ktorej budú deti priradovať mláďatá k dospelým zvieratám.

### **Experimentovanie**

- Pripravte pre každé dieťa škatuľu (napr. z kartónu od mlieka) a označte ju menom dieťaťa. Semienka rôznych rastlín dajte do misiiek. Deti si pomocou lyžice alebo lopatky naplnia škatule hlinou, vyhlbia malé jamky a nasypú do nich semienka rastliny, ktorú chcú pestovať, a zalejú. Každé dieťa sa bude starať o svoju rastlinku.
- Na jednoduchom obrázku rastliny ukážte deťom, ako sa meria výška pomocou pravítka. Vysvetlite deťom, že pomocou pravítka budú sledovať rast ich rastlín.
- Urobte niekoľko pokusov, aby ste zistili, čo mravce najradšej jedia. Do jednej misky dajte niečo kyslé, do druhej sladké (tekuté alebo tuhé jedlo). Misky položte von. Po určitom čase pozorujte, v ktorej miske je viac mravcov.

### **Činnosti rozvíjajúce jemnú a hrubú motoriku**

- Urobte si s deťmi pexeso z listov (zvierat, ovocia, zeleniny a pod.). Každý list nalepte na kartotékový lístok. Pre každý druh listov vyrobte dve karty.
- Pomôžte deťom vytvoriť si zvieratká z kartónov od mlieka rôznej veľkosti (pomoc je potrebná najmä pri vystrihovaní a ohýbaní kartónu do tvaru zamýšľaného zvieratá). Telo zvieratá môžu deti polepiť farebným papierom. Pri vytváraní detailov môžu použiť rôzne materiály, ako napr. gombíky (oči), čističe fajok (fúzy) atď.
- Chodte do prírody a pozorujte pohyby zvierat. Deti sa budú pokúšať tieto pohyby (skákanie, behanie, lietanie) napodobňovať.
- Navrhňte deťom, aby sa štvornožky zahrli na mravce a chodili za sebou v zástupoch, ako to robia mravce.

### **Literárne a jazykové činnosti**

- Naučte sa riekanky alebo krátke básničky o zvieratkách, kvetinách a pod.

- Prezerajte si s deťmi encyklopédie a porozprávajte sa s nimi o všetkom, čo ich na živej i neživej prírode zaujme.
- Tvorte s deťmi krátke príbehy.

### **Hudobné činnosti**

- Zaspievajte si piesne o zvieratkách, spojte ich s pohybom.
- Naplňte menšie konzervy alebo fľaše drobnými kamienkami a vytvorte si z nich hrkálky, ktoré využijete pri tvorbe rytmického sprievodu k známym piesňam.

### **Dramatické činnosti**

- Navrhňte deťom, aby si spoločne vytvorili obchod so zeleninou. Deti preň môžu vymyslieť názov a vyrobiť vývesnú tabuľu. Snažte sa deti viesť k tomu, aby v obchode vystupovali v rôznych úlohách, napr. predavači, ktorí zeleninu predávajú, zákazníci, ktorí ju kupujú, záhradníci, ktorí sa o zeleninu starajú, a pod.
- Použite dostupné pomôcky (čiapky zvierat a pod.), aby sa deti mohli zahrať na zvieratká. Ved'te ich k tomu, aby znázornili nálady zvierat, napr. pes – cerenie zubov, vrtenie chvostom ..., kôň – drganie hlavou, frkanie, hrabanie nohou...

### **Stavebné činnosti**

- Využite rôzne druhy stavebníc, prírodného materiálu a figúrok zvierat pri vytváraní prírodných útvarov, ako napr. jazero s rybami, obora s lesnými zvieratami a pod.

### **Varenie**

- Pripravte si s deťmi ovocný a zeleninový šalát. Hovorte s deťmi o tom, kde ovocie či zelenina rastie, ako sa treba o ňu starať, aby vyrástla a pod.

### **Vonkajšie aktivity**

- Ak máte na to podmienky, choďte na výlet do lesa, k rieke, na lúku, do ovocného sadu atď., rozprávajte sa s deťmi o všetkom, čo vidia, a o čo prejavia záujem.
- Naučte sa s deťmi „Indiánsky beh“ – striedajte vždy rovnaký počet krokov chôdze a behu, napr. 6 a 6.
- Pri prechádzkach do okolia poukážte na znečisťovanie prírody človekom. Zapojte deti do ochrany (čistenia) prírody.

## **Téma: ŠPORTOVÉ HRY**

Zameranie témy: Ľudia potrebujú pre život dobrú telesnú kondíciu. Keďže v súčasnej technickej dobe ťažká fyzická práca ustupuje do pozadia, vymysleli si množstvo pohybových aktivít a športových hier, v ktorých si rozvíjajú silu, obratnosť a vytrvalosť.

### **Ciele:**

- Zvyšovať telesnú silu, obratnosť, vytrvalosť
- Rozvíjať rovnováhu a pohybovú koordináciu
- Osvojiť si pohybové zručnosti potrebné pre pohybové aktivity
- Reálne odhadovať svoje schopnosti a postupne spoznávať svoje možnosti pri pohybových aktivitách
- Poznať pravidlá niektorých športových hier a prispôbiť sa im
- Predvídať a plánovať si svoje činnosti
- Rozumieť a používať slová označujúce polohu a smer
- Postupovať podľa slovnej inštrukcie
- Vyjadrovať sa jednoduchými symbolmi
- Hodnotiť svoje správanie a konanie
- Porovnávať svoje pocity s pocitmi iných

### **Výtvarné činnosti:**

- Pripravte pre deti papierové tašky a hrubé fixy, aby si mohli vyrobiť športové dresy. Na taške prestrihnite otvory na hlavu a ruky. Každé dieťa si skúsi vymyslieť meno svojho klubu a nakreslí na dres znak, ktorý by menu zodpovedal. Na zadnú stranu dresu môžete napísať číslo.
- Pomôžte deťom vyrobiť si farebné stuhy, papierové gule, handrové lopty a pod.. ktoré im spestria pohybové aktivity.
- Pomôžte deťom vytvoriť postavy z tenisových loptičiek. Ukážte deťom, ako si fixkami môžu namaľovať tváre a z priadze vyrobiť vlasy. Do lopty možno vyrezať dieru na prst, aby deti mohli postavy využiť ako maňušky.
- Vytvorte s deťmi plagáty upozorňujúce na konanie „Športových hier”.

### **Poznávacie činnosti:**

- Vysvetlite deťom, že svaly, srdce a pľúca sa pri pravidelnom cvičení stávajú silnejšími. Nechajte deti, aby niekoľko minút behali alebo tancovali a potom si vyskúšali, ako im bije srdce.
- Učte deti plánovať a organizovať si pohybové aktivity. Zapojte ich napr. do ohradenia priestoru, naznačenia bránok, určenia počtu hráčov a do ich výberu, ak chcú hrať futbal.
- Oboznámte deti s pravidlami kolektívnych športových hier, o ktoré prejavia záujem (futbal, basketbal ..).
- Precvičujte s deťmi správnu koordináciu pohybov pri behu, skoku, hode...

- Pozvite na návštevu nejakého športovca, aby deťom porozprával o svojom športe. Môže to byť futbalista, atlét, či cyklista, ktorý predvedie svoje športové umenie a názorne vysvetlí, prečo je športovanie zdravé.

### **Experimentovanie:**

- Pripravte si dve rovnaké nafukovacie lopty. Jednu nafúknite úplne, druhú len čiastočne. Upozornite na to, že dostatočne nafúknutá lopta je guľatá. Lopta, v ktorej je málo vzduchu, guľatá nie je. Nechajte deti hádať, ktorá lopta sa bude ľahšie odrážať od zeme. Obe lopty pustíte z rovnakej výšky na zem. Porozprávajte sa s deťmi o tom, čo sa stalo.
- Pripravte si basketbalovú a tenisovú loptu. Deti si porovnajú ich hmotnosť. Potom ich pustia z rovnakej výšky a budú hádať, ktorá sa viackrát odrazí od zeme.

### **Rozvíjanie jemnej a hrubej motoriky:**

- Naučte deti chytať penovú loptu, keď to zvládnu, nahraďte ju futbalovou.
- Na strom zaveste zvonček. Deti sa budú snažiť do zvončeka trafiť loptou a rozozvučať ho.
- Pripravte deťom prekážkovú dráhu so zvončkami, zavesenými v rozličnej výške. Deti musia trať prebehnúť a vyskočiť, alebo sa zohnúť a na zvonček zazvoniť.
- Učte deti odrážať loptu od zeme.
- Usporiadajte štafetu s handrovou loptou.
- Pomocou farebnej lepiacej pásky vyznačte na oboch stranách väčšieho stola bránky a uprostred stredovú čiaru. Deti sa budú snažiť stolnotenisovú loptičku odfúknuť do bránky a dať gól.
- Natiahnite šnúru vo výške detí, ktorú budú deti podbiehať. Šnúru upevnite stále nižšie a nižšie, aby ju deti museli podliezať
- Porozhadzujte po zemi rôzne predmety (skrčený papier, ponožku ...), deti ich budú zbierať prstami na nohách a ukladať na určené miesto.
- Prichystajte si pre deti plastové poháriky od jogurtu a pinpongové loptičky (koráliky). Deti budú chytať kotúľajúce sa loptičky do pohárikov alebo ich vyhadzovať a chytať do pohárikov.
- Deti sa budú pokúšať udržať rovnováhu pri chôdzi po lane, tiež s predmetom na hlave alebo v ruke.

### **Literárne a jazykové činnosti:**

- Pripravte deťom športové časopisy a rozprávajte sa s nimi o športoch, ktoré poznajú. Môžu tiež napodobniť niektorú činnosť, ktorú vidia na fotografii.
- Pripravte si program na športové hry; nech vám deti navrhnú, aké disciplíny by mali byť zaradené, kto sa na nich zúčastní a pod.
- Spolu s deťmi vymyslíte heslo športových hier, naučte deti, ako sa povzbudzujú športovci.
- Napíšte s deťmi pozvánky pre rodičov na Športové hry.



- Porozprávajte sa s deťmi o možnostiach zranenia pri pohybových hrách a o poskytnutí prvej pomoci.

#### **Hudobné činnosti:**

- Pustite deťom rýchlu a pomalú hudbu. Deti budú predvádzať skákajúce lopty a skákať po miestnosti podľa rytmu hudby.
- Za hudobného sprievodu pochodujte ako športovci pri nástupe.

#### **Varenie:**

- Pripravte s deťmi občerstvujúci nápoj pre športovcov.

#### **Vonkajšie aktivity**

- Vyberte sa s deťmi na exkurziu do športového zariadenia. Ak je to možné, umožnite deťom, aby si vyskúšali jednotlivé náradia a náčinia.
- Pripravte náčinie a dresy a nechajte deti, aby sa zahrali na športovcov.
- Usporiadajte s deťmi Športové hry, kde budú súťažiť v rôznych športových disciplínach. Zapojte do hier aj rodičov.

#### **Naháňajte sa vo dvojiciach.**

- Urobte z detí dve družstvá, ktoré si budú prehadzovať loptu cez plot.

## **Téma: RAZ BUDEM ŠKOLÁKOM**

Zameranie témy: Každý človek, ktorý sa chce uplatniť v súčasnej spoločnosti, sa musí po celý život učiť. Dôležitý je šiesty rok života, keď dieťa vstupuje do základnej školy. Avšak na tento závažný krok musí byť dieťa pripravené.

### **Ciele:**

- Poznať svoju dominantnú ruku
- Graficky zaznamenávať pohyb vychádzajúci zo zápästia a prstov
- Vedieť narábať s písacími potrebami
- Cvičiť sa v rozoznávaní detailov
- Vyhľadávať slová, ktoré sa rýmujú
- Sledovať prstom text zľava doprava
- Rozlišovať niektoré písmená a číslice
- Chápať základné číselné a matematické pojmy
- Pomocou predmetov sčítať a odčítať do 6
- Postupovať podľa slovných inštrukcií
- Zaujímať sa o knihy a časopisy ako zdroj informácií
- Vedieť sa orientovať v poličkách s knihami
- Poznať knihu podľa obalu – predvídať, o čom kniha bude
- Zaujímať vlastné názory a postoje a vyjadrovať ich
- Učiť sa regulovať svoje správanie
- Uvedomiť si význam čítania, písania a počítania pre získavanie a odovzdávanie informácií
- Motivovať dieťa pre vstup do základnej školy

### **Výtvarné činnosti**

- Pomôžte deťom pri tvorbe záložiek. Dajte každému dieťaťu pruh papiera a povedzte im, aby si naň nakreslili ľubovoľný vzor. Opýtajte sa ich, či majú obľúbenú knihu, ktorú by si rady prezreli. Ukážte im, ako označiť určité miesto v knihe záložkou.
- Vyzvite deti, aby sa pokúsili vytlačiť grafické vzory podobným spôsobom ako v čase, keď ešte neboli tlačiarenské stroje. Dajte deťom rovný štvorcový polystyrén, ceruzky alebo veľké klince, tempery, valčeky na rozotieranie farby a papier. Deti urobia vzorku ceruzkou alebo klincom na polystyrén a rozotru valčekom temperu. Potom opatrne položia papier na vzorku a pritlačia.
- Pomôžte deťom vytvoriť obal pre vlastný časopis.
- Na kartotékové lístky napíšte veľké písmená abecedy. Vložte ich do škatule a dajte ju na stôl spolu s modelovacou hmotou. Dieťa si vyberie niektoré z písmen a vymodeluje si ho. Deti môžu tiež použiť slamky alebo čističe fajok.

- Vyrobite pre deti pečiatky s rôznymi geometrickými tvarmi. Namočte pečiatku do farby, urobte dva odtlačky vedľa seba a zakrúžkujte ich fixkou. Povedzte: „Toto je skupina s dvoma prvkami.“ Keď deti podľa vášho vzoru vytlačia na svoje papiere niekoľko párov odtlačkov, pomôžte im každú skupinu zakrúžkovať. Opýtajte sa ich, koľko skupín po dva prvky urobili. Podobne postupujte pri otláčaní skupín, obsahujúcich 3 a viac prvkov.

### Poznávacie činnosti

- Porozprávajte deťom o tom, že knihy sú tvorené zo slov a slová z písmen. Deti si môžu z knižky vybrať jedno slovo a vybrať z misky toľko gombíkov, koľko má slovo písmen.
- Pomôžte deťom vytvárať farebné knihy. Požiadajte každé, aby si vybralo jednu farbu. Dajte im časopisy a povedzte im, aby vytrhli alebo vystrihli také obrázky vecí, ktorých farba sa zhoduje s farbou papiera, ktorý si vybrali. Napr. ak si vybralo zelenú farbu, asi vytrhne obrázok trávnik, zelenej sukne, brokolice a pod.
- Zahrajte sa hru Nájdi knihu. Položte na stôl rôzne detské knižky (o zvieratách, deťoch, jedle, športe...). Vyzvite deti, aby našli konkrétne knižky: „Katka, nájdi, prosím, knižku o psíkoch.“ Ak deti budú potrebovať pomoc, poradte im, akú farbu alebo veľkosť má obal knihy.
- Hrajte sa s knihami hru Už viem. Vyberte také knihy, ktorých obaly sú ľahko identifikovateľné, a rozmiestnite ich tak, aby ich deti dobre videli. Opíšte obal knihy, napr. takto: „Vidím knihu, na ktorej obale je prasiatko, kuriatko a kravička.“ Nechajte deti hádať, ktorá kniha je opisovaná. Hrajte hru dovtedy, pokiaľ každé dieťa neskúsi opísať jeden obal knihy.
- Dajte deťom prehliadnúť rôzne druhy časopisov. Vyzvite ich, aby ukazovali na predmety, pomenovávali ich a určovali ich počet.
- Zahrajte sa písmenkové pexeso.
- Vyzvite deti, aby vám povedali. napr.: Čo všetko jazdí po ceste, Čo všetko jeme, Snežienka, ruža, orgován sú ... a pod.

### Experimentovanie

- Vyzvite deti, aby pravítkom alebo špagátom odmerali dĺžku a šírku kníh rôznej veľkosti a aby určili, ktorá je najdlhšia alebo najširšia. Tiež ich môžu odvážiť a usporiadať od najľahšej po najťažšiu.
- Porozprávajte deťom, že keď pôjdu do školy, budú si musieť chrániť knihy pred poškodením. Dajte im papier a kúsok umelej hmoty, nech skúsia, ktorý materiál sa ľahšie roztrhne. Potom ich vyzvite, aby papier aj umelú hmotu dali do vody a za dve minúty ich vybrali. Čo sa s nimi stalo? Čo si myslia, že lepšie ochráni knihu – papierový obal alebo obal z umelej hmoty?
- Porovnajte papier, ktorý sa používa v knihách a časopisoch. Opýtajte sa, aký rozdiel cítiť pri dotyku, ktoré stránky sa ľahšie otáčajú a pod.
- Pripravte si 6 pohárikov od detskej výživy aj s vrchnákmi. Do prvého vložte jednu guľôčku, do druhého dve a takto pokračujte až po šiesty pohárik, v ktorom bude šesť guľôčok. Poháriky uzavrite a na každý napíšte veľké číslo, označujúce počet guľôčok. Deti môžu manipulovať s pohárikmi, určovať počet guľôčok,

- počúvať zvuk pri zatrasení pohárika. Potom sa môžete zahrať hru. Je potrené, aby deti pochopili zmysel hry: počúvať zvuk guľôčok so zaviazanými očami a uhádnuť, v ktorom poháriku je najmenej guľôčok (1) a v ktorom najviac (6).
- Vystrihnite z časopisov tlačený text (s väčšími písmenami). Deti budú vyškrtávať fixkou písmená, ktoré už poznajú. Porozprávajte sa s nimi o nich.

### Činnosti na rozvíjanie jemnej a hrubej motoriky

- Dajte deťom knižky s hrubými stránkami, ktoré sa dajú ľahko obracať, a knižky s normálnymi stránkami. Precvičujte s nimi obracanie stránok.
- Vyroberte s deťmi skladačku puzzle zo starých obalov kníh, spočítajte, koľko má dielov.
- Dajte každému dieťaťu knihu a povedzte im, aby rýchle prešli prekážkovou dráhou a zároveň niesli knihu (na hlave, v predpažení a pod.) Ak to dokážu, zvýšte počet kníh, ktoré ponosú, na dve.
- Dajte každému dieťaťu 2 – 3 háčky bieleho papiera, ktoré preložia napoly, a vytvoria si Šlabikár. Požiadajte deti, aby z časopisov povystrihovali ľubovoľné písmená a prilepili ich na ktorúkoľvek stránku svojho šlabikára. Ak sa niektoré z detí opýta na názov písmena alebo chce nájsť konkrétne písmená (napr. tie, z ktorých sa skladá jeho meno), pomôžte mu.
- Pripravte na stôl rôzne predmety (lyžičky, kamienky, tégliky od jogurtu a pod.) po päť kusov. Najprv nechajte deti zistiť, aké predmety sú na stole. Potom veci, ktoré sú na stole, spolu s deťmi usporiadajte do skupín, t.j. utvorte skupinu 5 kameňov, 5 téglikov a pod. Požiadajte deti, aby predmety v každej skupine spočítali. Keď sa zhodnú, že všetky skupiny sú rovnako veľké, opýtajte sa ich, ako môžu dosiahnuť, aby sa skupiny líšili. Pri každej zmene požiadajte deti, aby počet predmetov v danej skupine prerátali.
- Nech deti vykladajú mozaiku podľa vašich pokynov.
- Postavte vežu z troch kociek a opýtajte sa detí, či dokážu postaviť vežu, ktorá bude mať o jednu kocku viac. Keď ju deti postavia, požiadajte ich, aby spočítali, z koľkých kociek sa skladá. Povzbudzte ich, aby svoje veže postupne zvyšovali vždy o jednu kocku do tej výšky, aby sa nezrútili. Keď sú všetky veže postavené, požiadajte deti, aby vám povedali, z koľkých kociek sú postavené. Konečné čísla napíšte na kartičky a umiestnite ich k príslušným vežiam.
- Pripravte pre deti pracovné listy, pomocou ktorých si budú deti precvičovať kreslenie čiar, vlnoviek, slučiek a pod.

### Literárne a jazykové činnosti

- Ukážte deťom niekoľko encyklopédií. Dajte deťom konkrétnu otázku, napr.: „Kde žijú medvede?“ Použite encyklopédiu na nájdenie odpovede. Informácie získané z encyklopédie povedzte deťom vlastnými slovami. Vysvetlite deťom, že knihy nám môžu pomôcť získať odpovede na naše otázky. Povedzte deťom, aby porozmýšľali nad vlastnými otázkami a potom spoločne hľadajte odpovede na ne v encyklopédiách.
- Porozprávajte sa o autoroch detských kníh. Zahrajte sa na spisovateľov.
- Prečítajte deťom príbehy z detských časopisov.

- Dajte deťom k dispozícii knihy, ktoré sa zaoberajú písmenami a abecedou.
- Pozvite si na návštevu prváka alebo druháka zo ZŠ, aby deťom porozprával o škole, čo sa už naučil, prípadne prečítal deťom krátku rozprávku a pod.
- Zahrajte sa na rýmy. Jedno z detí povie jednoslabičné slovo. Ostatné budú hľadať slová, ktoré sa s ním rýmujú, napr. strom, dom, zvon...
- Zahrajte sa s deťmi, že neviete správne hovoriť – vždy vynecháte prvú hlásku. Deti ju budú dopĺňať. Napr. odiny – hodiny, eruzka – ceruzka...
- Zahrajte sa s deťmi hru Čo nás prebudí. Deti sa robia, že spia, prebudí ich iba vyslovená hláska, napr. S. Dospelý hovorí rôzne slová, ak je v slove S, deti vyskočia.

### **Hudobné činnosti**

- Naučte sa novú pesničku, ktorú ste našli v niektorom z detských časopisov.
- Zaspievajte si známe „počítacie“ pesničky.
- Tancujte na hudbu s 2/4, 3/4 alebo 4/4 taktom. Počítajte si do rytmu.

### **Dramatické činnosti**

- Vyzvite deti, aby sa zahrali na knižnicu, na školu atď. a dbajte, aby sa striedali v jednotlivých rolách (učiteľ – žiaci).

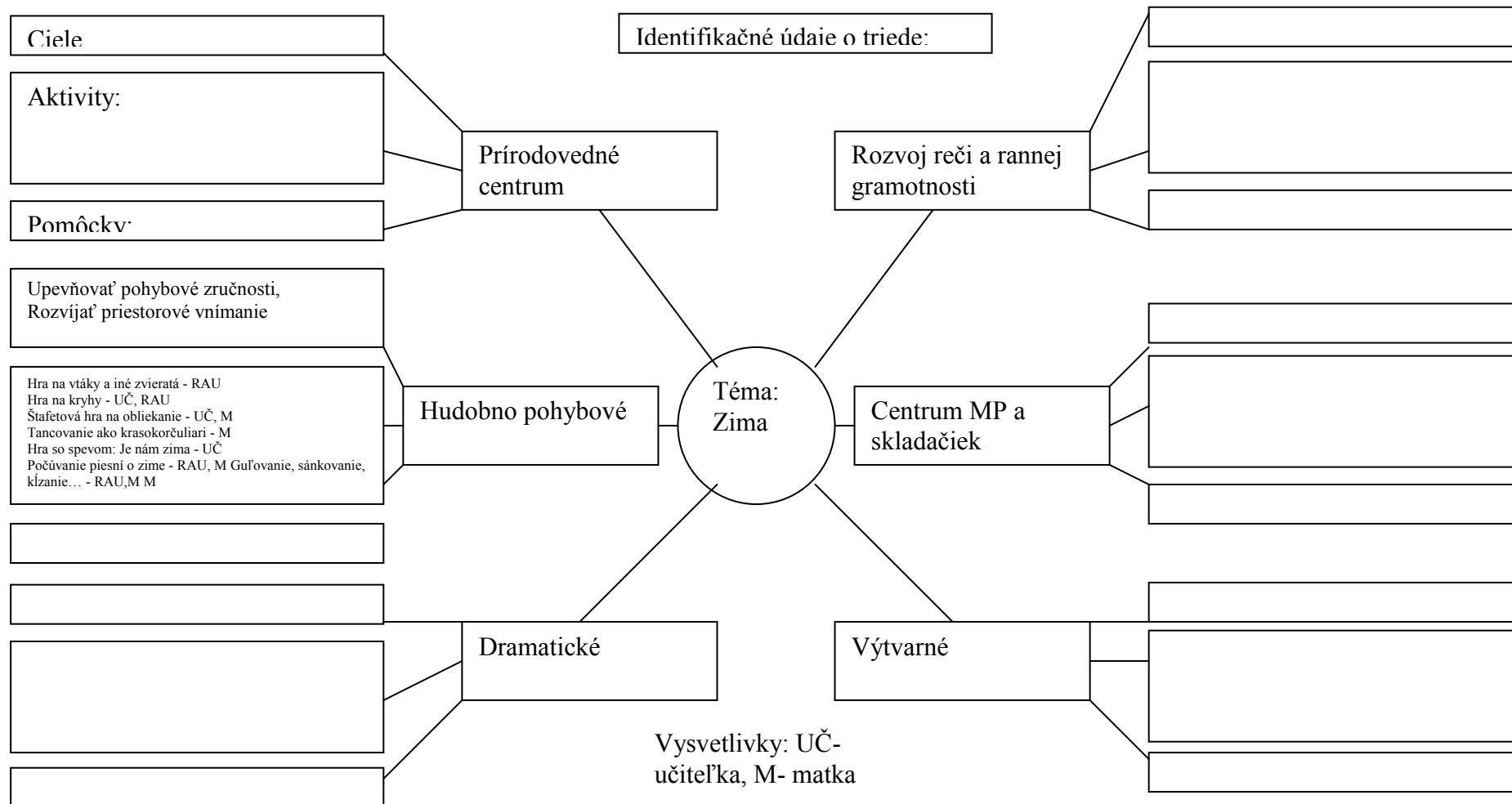
### **Vonkajšie aktivity**

- Navštívte knižnicu alebo kníhkupectvo. Ukážte deťom, ako sú knihy rozdelené do jednotlivých oddelení, napr. detské knižky, dobrodružné knihy, časopisy atď.
- Pripravte pohybové aktivity späté s písmenami. Napr. pre písmeno b si pripravte hru s balónom, pre písmeno h si pripravte hru, pri ktorej sa hopká. Neformálne pritom deti informujte, že slovo balón sa začína na písmeno B a slovo hopkať na písmeno H. Zapojte do vymýšľania aj deti.
- Počas prechádzky pomôžte deťom rozlišovať písmená v názvoch obchodov alebo na reklamách.
- Chodte na návštevu do 1. triedy ZŠ.

## Literatúra:

- ALLEN, K.E. – MAROTZ, L.R.: Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let. Praha: Portál, 2002.
  - GUZIOVÁ, K: Didaktické aktivity ako nová organizačná forma predškolského vzdelávania. In: Učiteľské noviny, 2003, 28.11., s.1
  - GUZIOVÁ, K.: Kompetencie dieťaťa na záver predškolského obdobia. In: Predškolská výchova, 2002/2003, č.4, s.1
  - KOLLÁRIKOVÁ, Z. – PUPALA, B.: Predškolská a elementárna pedagogika. Praha: Portál, 2001.
  - Manuál k RVP pro předškolní vzdělávání. [www.vuppraha.cz](http://www.vuppraha.cz).
  - Metodická príručka pre predškolskú výchovu Krok za krokom. Žiar nad Hronom: Nadácia Škola dokorán, 1999.
  - MILÉNIUM Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov. MŠ SR. Bratislava: IRIS, 2001:
  - MIŇOVÁ, M. – GMTROVÁ, V. – MOCHNÁČOVÁ, H.: Prosociálna výchova v materskej škole. [www.rocepo.sk](http://www.rocepo.sk).
  - PETRASOVÁ, A.: Využitie stratégie EUR ako prostriedok eliminácie funkčnej negramotnosti rómskych žiakov. [www.rocepo.sk](http://www.rocepo.sk).
  - Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách. Ludoprint, 1999.
  - Rámcový program pro předškolní vzdělávání. [www.vuppraha.cz](http://www.vuppraha.cz).
  - TROCHTOVÁ, I.: Rozvojový jazykový program pre rómske deti (zo sociálne znevýhodneného prostredia). [www.rocepo.sk](http://www.rocepo.sk).
  - VALACHOVÁ, D. – KADLEČÍKOVÁ, Z. – BUTAŠOVÁ, A. – ZELINA, M.: Vzdelávanie Rómov. Bratislava: SPN, 2002.
- ZELINA, M.: Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. Bratislava: IRIS, 1996.

## Ukážka tematického plánu



**3 POPOLUDŇAJŠIE AKTIVITY  
RODIČOV A DETÍ  
POZOROVACIE HÁRKY**



## OBSAH

<b>NÁMETY NA POPOLUDŇAJŠIE AKTIVITY RODIČOV A DETÍ V MATERSKEJ ŠKOLE .....</b>	<b>73</b>
<b>NÁVRHY POPOLUDŇAJŠÍCH AKTIVÍT .....</b>	<b>75</b>
<b>POZOROVACIE HÁRKY .....</b>	<b>79</b>
<b>HÁROK NA ZAZNAMENÁVANIE A POSUDZOVANIE PROSTREDIA TRIEDY MATERSKEJ ŠKOLY .....</b>	<b>80</b>
<b>POZOROVACÍ HÁROK NA ZAZNAMENÁVANIE VÝVINU DIEŤAŤA V MATERSKEJ ŠKOLE .....</b>	<b>87</b>

## Námety na popoludňajšie aktivity rodičov a detí v materskej škole

Mgr. Tatiana Matulayová

Intenzívna spolupráca materskej školy s rodinou a osobitne aktívne zapájanie matiek do výchovno-vzdelávacieho procesu je organickou súčasťou aktivity 4.2.1: Posilniť ucelený predškolský systém pre rómske deti so zapojením matiek do vzdelávacieho procesu za účasti vyškolených rómskych asistentov učiteľa. Aktivita je súčasťou projektu PHARE: Zlepšenie podmienok seberealizácie Rómov vo vzdelávacom systéme.

Účasť rodičov na fungovaní materskej školy je dôležitá a výhodná pre všetkých zúčastnených:

- pre deti,
- pre rodičov,
- materskú školu.

**Úspešné zapojenie rodičov** do predškolskej výchovy predpokladá **kvalitnú prípravu** zo strany učiteliek i rómskych asistentiek učiteliek, ktoré majú v tejto činnosti špecifické poslanie a ich činnosť je osobitne potrebná.

Navrhujeme, aby ste sa najprv spoločne zamysleli nad vašimi **pozitívnymi očakávaniami**. Položte si napr. nasledujúce otázky a sformulujte na ne odpovede:

- Čo nám prinesie organizovanie spoločných popoludní?
- V čom vidíme výhody takejto angažovanosti rodičov pre nich samých a pre ich deti?

Najviac úžitku zo spolupráce s rodičmi aj formou ich priameho zapájania do predškolskej výchovy by mali mať deti. Ich rodičia priamou účasťou vo výchovnom procese získajú najmä lepší vhl'ad do celej problematiky, nové skúsenosti, zručnosti i vedomosti, čo sa prejaví v ich postoji nielen k predškolskej výchove a vzdelávaniu detí vôbec, ale aj v ich rodinnej výchove.

Uvažujte a **spolu a asistentkou a matkou** (resp. rodičmi) otvorene **diskutujte aj o problémoch, ťažkostiach či rizikách** organizovania popoludňajších aktivít rodičov a detí. Vašou snahou by malo byť poznať tieto riziká a minimalizovať ich. Preto je dôležité, aby ste sa na niektoré z nich vopred pripravili. Vyhnite sa tak mnohým počiatočným problémom a vaša práca sa vám bude lepšie dariť.

Zapište si problémy, ťažkosti, riziká, ktoré očakávate a spoločne navrhnete možné riešenia. Vychádzajte z predpokladu, že v rómskej komunite sa vždy nájde niekoľko šikovných rodičov, ktorí radi predvedú svoje schopnosti a zručnosti.

*Najväčšie riziko organizovania spoločných aktivít rodičov a detí spočíva spravidla v nezáujme rodičov a vo vnútorných či vonkajších prekážkach, ktoré im bránia aktívne sa podieľať na živote materskej školy.*

Iné riziko môže spočívať aj v nedostatočnej metodickej príprave zvolenej aktivity.

Nedajte sa preto odradiť prípadnými počiatočnými neúspechmi, či nenaplnením vašich očakávaní. Začnite spolupracovať hoci aj s malou skupinkou aktívnych matiek či rodičov a ich prostredníctvom získavajte aj iných. Dobrými pomocníkmi vám budú najmä deti, ktoré budú rodičom rozprávať o tom, čo pekné zažili a kto z komunity im čo zaujímavé povedal, či s nimi robil.

Pri plánovaní obsahovej náplne jednotlivých aktivít **vychádzajte** predovšetkým zo **záujmu a potrieb rodičov a ich detí**. Zohľadnite regionálne špecifiká, materiálno-technické podmienky vo vašom zariadení, sociálno-ekonomickú úroveň rodičov. **Stavajte predovšetkým na silných stránkach jednotlivých členov rómskej komunity a na ich snahe presadiť sa.**

Vyhnite sa tomu, že len vy (učiteľky) budete plánovať a pripravovať popoludňajšie aktivity. Do ich plánovania aj prípravy aktívne zapojte asistentku učiteľky a rodičov a dbajte na rozdelenie úloh, povinností a zodpovednosti.

Popoludňajšie aktivity rodičov a detí sú integrálnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Ich tematické zameranie by malo korešpondovať s výchovno-vzdelávacím pôsobením materskej školy a každodennými činnosťami detí. Bude ich však obohacovať nielen o nové poznatky, ale najmä o nové zážitky zo spoločných činností s rodičmi, pri ktorých možnovidia svoje matky a otcov v nových, dovtedy nepoznaných rolách.

Uplatnite **vlastnú kreativitu i kreativitu vašich rodičov** – možnosti sú mimoriadne široké. Nasledujúce návrhy aktivít sú len možnou inšpiráciou pre pravidelné popoludňajšie stretnutia, ktoré sa majú konať aspoň dva razy za mesiac.

## Návrhy popoludňajších aktivít

Popoludňajšie aktivity môžeme rozdeliť do niekoľkých skupín.

### Hudobné činnosti:

- spoločné počúvanie vlastnej i cudzej hudobnej produkcie,
- spoločné spievanie rómskych i iných piesní,
- nácvik tancov, resp. tanečných prvkov,
- rytmické hry,
- „dramatizácia“ piesní pomocou gestikulácie a mimiky,
- oboznamovanie sa s hudobnými nástrojmi a ich zvukmi a ako sa používajú,
- tradičné rómske hudobné nástroje a ich prezentácia

### Pracovné a výtvarné činnosti:

- výroba masiek a kostýmov,
- výroba jednoduchých učebných pomôcok,
- výroba jednoduchých hudobných nástrojov,
- výroba rekvizít a scén na vystúpenia,
- výroba dekorácií materskej školy,
- výroba pozvánok a plagátov,
- výroba malých darčiekov,
- výroba pozdravov,
- spoločné činnosti v školskej záhrade, na školskom dvore,
- spoločná starostlivosť o areál materskej školy,
- opravy hračiek,
- zhotovovanie šperkov z prírodnín.

### Varenie:

- spoločná príprava občerstvenia,
- spoločná výroba medovníkov,
- spoločná výroba ovocných a zeleninových šalátov,
- rómske jedlá,
- príprava pikniku (plánovanie potrebných vecí, potravín, nápojov...)

### Športové činnosti:

- spoločné športové súťaže rodičov a detí,
- športové popoludnia - hráme futbal, hráme tenis, pohybové hry nášho detstva.

**Literárne a jazykové činnosti:**

- spoločné prezeranie kníh a rozprávanie o nich,
- spoločné čítanie rozprávok,
- spoločné vymýšľanie príbehov,
- rozprávanie o rómskej histórii a tradičnom živote Rómov,
- rozprávanie zážitkov (keď som bol taký ako ty.... čo som zažil včera ...),
- rozprávanie príbehov z detstva (obľúbené detské hry, rozprávky a piesne ...).

**Návštevy a výlety:**

- zaujímavých miest v okolí (historické pamiatky, dôležité mesto, múzeum, jaskyňa...)
- lesa, spojené s ochranou lesa a hľadaním samorastov (ktoré potom spolu s niektorými rodičmi dotvoria do finálne podoby...),
- zoologickej záhrady,
- návšteva partnerskej materskej školy.

## Ukážka plánu popoludňajších aktivít rodičov a detí v MŠ

Trieda: .....

Učiteľka: .....

Rómska asistentka učiteľky: .....

Spolupracujúca matka: .....

Školský rok: .....

<b>September</b>	Spoločné šantenie na školskom dvore O jeseni - hra s listami, rozprávanie o prírode, zber gaštanov alebo iných plodov. Rodičia nám čítajú. Výzdoba interiéru a exteriéru materskej školy.
<b>Október</b>	Športové popoludnie. Tradičné rómske hudobné nástroje - ako sa vyrábajú a aký majú zvuk. Spievanky – spoločné spievanie známych i nových piesní.
<b>November</b>	Kreslíme, maľujeme, modelujeme. Rodičia nám čítajú. Výroba perníkov, vianočných ozdôb, pozdravov.
<b>December</b>	Vianoce u nás doma – rozprávanie o rodinných tradíciách a spievanie vianočných kolied. Výroba ozdôb na vianočný stromček a darčiekov. Čítanie vianočných príbehov. Vianočná výzdoba materskej školy.
<b>Január</b>	Radovánky v snehu – súťaž o najoriginálnejšieho snehuliaka. Rodičia nám čítajú. Hry so stavebnicami.
<b>Február</b>	Výroba fašiangových masiek. Ako sa kedysi slávil fašiangy - rozprávanie rodičov. Príprava programu fašiangového karnevalu. Staráme sa o bábiky.
<b>Marec</b>	Spoločné čítanie rozprávok, rozprávanie o knihách, ktoré kedysi čítali rodičia detí. Jarné upratovanie školského dvora
<b>Apríl</b>	Kto chce byť taký ako ja? Otcovia a mamy predstavujú svoje vedomosti, schopnosti, zručnosti a učia ich ostatné deti. Deň otcov ukážky remeselníckej práce otcov.
<b>Máj</b>	Letný turnaj rodičov a detí Májový les. Čítame si v lese.
<b>Jún</b>	Piknik na dvore so spoločnou prípravou občerstvenia. Rozlúčka s materskou školou.

Schválené na stretnutí rodičov dňa: .....

Za správnosť: .....



## **POZOROVACIE HÁRKY**



## Hárók na zaznamenávanie a posudzovanie prostredia triedy materskej školy

*Zita Baďuríková*

Učítelia pracujúci v intenciách pedagogického prístupu orientovaného na dieťa venujú osobitnú pozornosť aj samotnému prostrediu triedy a materskej školy. Tento záznamový hárok pomôže vedeniu materskej školy posúdiť, do akej miery prostredie jednotlivých tried zodpovedá požiadavkám a pomáha skvalitňovať pedagogické pôsobenie materskej školy.

**Hárók vyplňa riaditeľka školy** na základe pozorovania triedy a pedagogickej práce učiteľky. Má zaznamenať to, čo skutočne v triede vidí, a vyhýbať sa interpretácii pozorovaných javov.

Jednotlivé položky môže zaznamenávať v rozličnom poradí.

**Zistené skutočnosti prediskutuje s učiteľkou** / učiteľkami z posudzovanej triedy **a spoločne s nimi prijíma opatrenia** na odstránenie prípadných nedostatkov. Zároveň sa stanoví termín nápravy.

**Jednotlivé položky hodnotíme tak, že zakrúžkujeme zodpovedajúce číslo.**

1 = výrok plne zodpovedá pozorovanej skutočnosti,

2 = výrok čiastočne zodpovedá pozorovanej skutočnosti,

3 = výrok nezodpovedá pozorovanej skutočnosti.

Na konci hárka je uvedený sumár, do ktorého riaditeľka vpíše hodnotenie jednotlivých položiek. Získa tak prehľad o stave posudzovaných charakteristík a o potrebných zmenách. Z jednotlivých častí si vyráta aritmetický priemer. Čím je jeho hodnota nižšia, tým lepšie hodnotíme prostredie triedy materskej školy.

## ČASŤ 1. – MATERIÁLNE PROSTREDIE TRIEDY

1.	Trieda je priestranná, jej plocha zodpovedá počtu detí a umožňuje účasť rodičov na pedagogickom procese	1	2	3
2.	V triede sú funkčne zariadené aspoň 4 centrá aktivít	1	2	3
3.	Centrá aktivít sú zreteľne označené symbolmi a názvom , vrátane maximálneho počtu detí v centre	1	2	3
4.	Symbolom a číslou je v každom centre stanovený maximálny počet detí, ktoré sa v ňom môžu hrať	1	2	3
5.	Členenie priestoru triedy umožňuje prácu v celej skupine, v malých skupinkách detí aj individuálnu činnosť dieťaťa	1	2	3
6.	Rušné a tiché centrá aktivít sú umiestnené tak, aby sa deti navzájom nerušili	1	2	3
7.	Učiteľka vidí na dianie v celej triede	1	2	3
8.	V triede je dostatok primeraných hračiek a pomôcok	1	2	3
9.	Hračky a ostatné materiály sú umiestnené v dosahu detí	1	2	3
10.	Hračky, knihy a ostatné pomôcky odrážajú rôznorodosť kultúr, z ktorých pochádzajú deti v triede	1	2	3
11.	Používa sa kalendár (počasie, dni v týždni, mesiac, ročné obdobie...)	1	2	3
12.	Portfóliá sú dostupné deťom aj rodičom	1	2	3
13.	V triede aj v ostatných priestoroch sú vhodne vystavené práce všetkých detí	1	2	3
14.	Informácie pre rodičov a poďakovania za ich pomoc sú umiestnené na dobre viditeľných miestach	1	2	3
15.	V materskej škole existuje funkčná miestnosť pre rodičov	1	2	3
16.	V triede je dostatok vhodných písaných materiálov, podnecujúcich záujem detí o čítanie a písanie	1	2	3
17.	Sociálne zariadenie je ľahko dostupné a primerané veku detí	1	2	3
18.	Dodržiava sa pitný režim (dostupnosť vody, či iného nápoja podľa potreby dieťaťa)	1	2	3
19.	Materská škola má primerane veľký a dobre vybavený školský dvor	1	2	3
20.	Školský dvor je ohradený a pre dieťa bezpečný	1	2	3

## ČASŤ 2. – EMOCIONÁLNE PROSTREDIE TRIEDY

1.	Učiteľka sa správa rovnako ku všetkým deťom, bez ohľadu na ich pôvod, zdravotný stav, kultúrne zázemie	1	2	3
2.	Chlapcov i dievčatá podnecuje do všetkých činností	1	2	3
3.	Učiteľka prejavuje deťom náklonnosť, dobrý vzťah, úctu	1	2	3
4.	Učiteľka reaguje pozitívne na iniciatívu dieťaťa	1	2	3
5.	Deti sa prejavujú ako spontánne a spokojné vo svojich činnostiach	1	2	3
6.	Učiteľka pomáha dieťaťu prekonať nepríjemný stav (zlosť, ľútosť...)	1	2	3
7.	Učiteľka podnecuje deti do vzájomnej pomoci	1	2	3
8.	Pravidlá správania sú deťom jasné a umiestnené na viditeľnom mieste	1	2	3
9.	Počas ranného stretnutia sa môže prejaviť každé dieťa	1	2	3
10.	Denný rozvrh poskytuje možnosti pre každé dieťa zapojiť sa do aktivity podľa vlastného výberu	1	2	3
11.	Učiteľka chváli dieťa, ak sa pokúša netradične riešiť úlohu, problém	1	2	3
12.	Deti prejavujú spontánnu radosť z hier a ostatných činností	1	2	3
13.	Učiteľka ráno privíta dieťa	1	2	3
14.	Učiteľka ráno privíta dospelého	1	2	3
15.	Učiteľka sa ráno krátko rozpráva o dieťati s dospelým	1	2	3
16.	Učiteľka oceňuje dodržiavanie pravidiel	1	2	3
17.	Učiteľky spoločne plánujú podporu vývinu jednotlivých detí	1	2	3
18.	Učiteľka zmení denný plán podľa aktuálnej situácie	1	2	3
19.	Učiteľka informuje rodičov o právach dieťaťa a ich právach v súvislosti s výchovou ich detí	1	2	3
20.	Učiteľky pravidelne informujú rodičov o pokroku dieťaťa	1	2	3
21.	Učiteľky informujú rodičov o možnostiach pomoci dieťaťu s ťažkosťami, problémami	1	2	3
22.	Učiteľky ovládajú niekoľko slov v materinskom jazyku detí	1	2	3
23.	Rómsky asistent učiteľa vytvára pre dieťa prostredie, v ktorom sa cíti aj emocionálne bezpečne	1	2	3
24.	V triede sú rozmiestnené fotografie detí a ich rodín	1	2	3
25.	V triede sú bezpredsudkové obrázky / fotografie ľudí z rómskej komunity	1	2	3
26.	V triede sú obrázky rómskych predstaviteľov, resp. známych Rómov ako vzory pre učenie	1	2	3
27.	Negatívne hodnotenie konania dieťaťa učiteľka vždy spája s poukázaním na jeho silné stránky	1	2	3
28.	Práca/hry v malých skupinkách sú bežnou súčasťou denného rozvrhu	1	2	3
29.	Učiteľky uprednostňujú hračky, podnecujúce sociálnu interakciu detí	1	2	3
30.	Učiteľky slúžia ako vzor pro-sociálneho konania a správania sa	1	2	3
31.	Deti spontánne a bez zábran dávajú učiteľke otázky	1	2	3
32.	Žiadne dieťa nie je v triede vylučované zo spoločných aktivít	1	2	3
33.	Deti sa navzájom rešpektujú, nevysmieávajú sa	1	2	3
34.	Dieťa sa nebojí povedať, že niečo nevie	1	2	3
35.	Učiteľka hneď v počiatku striktno odmieta akúkoľvek diskrimináciu ktoréhokoľvek dieťaťa	1	2	3

### ČASŤ 3. – PEDAGOGICKÉ PROSTREDIE TRIEDY (VÝCHOVNÉ STRATÉGIE)

1.	Učiteľky plánujú spoločne viaceré aktivity vedúce k plneniu edukačných cieľov v centrách aktivít	1	2	3
2.	Učiteľky rešpektujú špecifické edukačné potreby jednotlivých detí a vypracovávajú individuálne plány rozvoja dieťaťa	1	2	3
3.	Didaktické aktivity sú organickou súčasťou celého dňa	1	2	3
4.	Deti majú počas dňa možnosť voľby činností	1	2	3
5.	Deti sa vystriedajú počas dňa vo viacerých plánovaných aktivitách	1	2	3
6.	Keď učiteľka plánuje v konkrétny deň nevyužiť niektoré centrum aktivity, zreteľne ho označí	1	2	3
7.	Učiteľky zaraďujú do denného programu aj činnosti navrhované deťmi	1	2	3
8.	Deti majú dostatok času na dokončenie činnosti	1	2	3
9.	Do programu sa zaraďujú komponenty odrážajúce kultúru rodín	1	2	3
10.	Deti si môžu na základe určitého systému a pravidiel požičať domov knihu	1	2	3
11.	Učiteľky komunikujú s každým dieťaťom	1	2	3
12.	Každé dieťa dostane počas dňa pochvalu	1	2	3
13.	Pri rozhovore s dieťaťom sa učiteľka k nemu nakloní, aby mali hlavu v jednej rovine	1	2	3
14.	Učiteľky dávajú deťom otvorené otázky	1	2	3
15.	Učiteľky podporujú deti pri samostatnom riešení problémov	1	2	3
16.	Učiteľky podporujú kooperatívne učenie sa detí, organizujú činnosti vo dvojiciach, malých skupinkách i v celej triede	1	2	3
17.	Učiteľka flexibilne reaguje na zmenu podmienok a prispôsobí denný plán konkrétnej situácii	1	2	3
18.	Adaptačný proces zodpovedá potrebám dieťaťa	1	2	3
19.	Učiteľky pozývajú rodičov do triedy, aby videli svoje dieťa v činnosti	1	2	3
20.	Rodičom sa ponúkajú rozličné vzdelávacie podujatia	1	2	3
21.	Učiteľka aspoň raz za týždeň informuje rodičov o pokroku dieťaťa	1	2	3
22.	Učiteľky aspoň raz za týždeň posudzujú svoju prácu a výsledky sebareflexie zapracovávajú do svojich plánov	1	2	3

## Časť 1. - Materiálne prostredie triedy

Hodnotenie				Poznámky, návrh opatrení
1.	1	2	3	október:           január
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	
20.	1	2	3	

## Časť 2. - Emocionálne prostredie triedy

Hodnotenie				Poznámky, návrh opatrení	
1.	1	2	3	október:	
2.	1	2	3		
3.	1	2	3		
4.	1	2	3		
5.	1	2	3		
6.	1	2	3		
7.	1	2	3		
8.	1	2	3		
9.	1	2	3		
10.	1	2	3		
11.	1	2	3		
12.	1	2	3		
13.	1	2	3		
14.	1	2	3		
15.	1	2	3		
16.	1	2	3		január
17.	1	2	3		
18.	1	2	3		
19.	1	2	3		
20.	1	2	3		
21.	1	2	3		
22.	1	2	3		
23.	1	2	3		
24.	1	2	3		
25.	1	2	3		
26.	1	2	3		
27.	1	2	3		
28.	1	2	3		
29.	1	2	3		
30.	1	2	3		
31.	1	2	3		
32.	1	2	3		
33.	1	2	3		
34.	1	2	3		
35.	1	2	3		

### Časť 3. – Pedagogické prostredie triedy (výchovné stratégie)

Hodnotenie				Poznámky, návrh opatrení
1.	1	2	3	október:
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	
20.	1	2	3	
21.	1	2	3	
22.	1	2	3	

## Pozorovací hárok na zaznamenávanie vývinu dieťaťa v materskej škole

*Zita Baďuriková*

Tento pozorovací hárok **služi učiteľke materskej školy** na zaznamenávanie a sledovanie rozvoja jednotlivých detí v triede materskej školy.

Cieľom je na základe systematického pozorovania dieťaťa **individualizovať prácu** s dieťaťom, **plánovať** činnosť tak, aby sa vytvárali podmienky na **optimálny rozvoj všetkých detí**. Plní dôležitú funkciu pri vytváraní **individuálnych plánov** pre deti a pri príprave aktivít tak, aby zodpovedali edukačným potrebám.

Na základe poznania dieťaťa učiteľka volí primerané metódy a formy práce, ktoré budú zohľadňovať silné stránky dieťaťa a ich využívaním rozvíjať rozmanité záujmy a tie rozvojové domény, v ktorých dieťa zaostáva.

**V žiadnom prípade sa nemôže zamieňať, či stotožňovať s psychologickou diagnostikou. V prípade potreby učiteľka spolupracuje s rodičmi a inými odborníkmi.**

Pozorovací hárok **vyplní učiteľka trikrát za školský rok**. Na prelome **októbra a novembra** na základe tohto pozorovania a posudzovania vývinu dieťaťa vytvára individuálne plány pre deti, **vo februári** porovná a posúdi pokrok vo vývine dieťaťa a podľa potreby upraví plány a na prelome **mája a júna** zhodnotí celkový pokrok v rozvoji dieťaťa.

**Údaje potrebné na zaznamenávanie vývinu dieťaťa získava učiteľka predovšetkým na základe:**

- starostlivého pozorovania dieťaťa počas voľných hier, didaktických aktivít a bežných činností v materskej škole a pri pobyte vonku;
- pozorovania dieťaťa priamo v rodine, keď si učiteľka všíma nielen podmienky, v ktorých dieťa žije, ale aj komunikáciu a interakciu dieťaťa s rodičmi a súrodencami, či inými členmi rodiny;
- informácií od druhej učiteľky spolupôsobiacej v triede;
- portfólia, do ktorého sa zakladajú práce dieťaťa, odrážajúce úroveň jeho grafomotorických zručností, tvorivosti a pod.

**Pri zázname učiteľka posudzuje, či:**

1. uvádzanú schopnosť, vedomosť či zručnosť má dieťa rozvinutú, či ju prejavuje takmer vždy, alebo samostatne (zakrúžkuje 1);
2. uvádzanú schopnosť, vedomosť či zručnosť dieťa prejavuje niekedy, alebo s čiastočnou pomocou (zakrúžkuje 2);
3. uvádzanú schopnosť, vedomosť či zručnosť dieťa prejavuje len veľmi sporadicky, alebo s veľkou pomocou (zakrúžkuje 3);
4. uvádzanú schopnosť, vedomosť či zručnosť dieťa vôbec neprejavuje (zakrúžkuje 4).

Na základe pozorovania učiteľka zakrúžkuje pri každej položke to číslo, ktoré najlepšie vystihuje pozorované správanie, konanie dieťaťa. Celý hárok nemusí vyplniť naraz



v jeden deň, môže sa sústrediť len na jednu oblasť, pričom spolupracuje s druhou učiteľkou z triedy (ak je to materská škola s celodennou prevádzkou). Mala by využiť aj priebežné záznamy o pozorovaní jednotlivých detí počas života v materskej škole, resp. z návštev v rodinách, či iných aktivít.

Po vyplnení hárka sa učiteľky, prípadne spolu s asistentom a rodičmi, rozhodujú o tom, akým spôsobom budú podporovať ďalší rozvoj potencialít dieťaťa, ako budú modifikovať individuálny plán rozvoja dieťaťa.

Na konci hárka je sumár, na ktorom učiteľka zakrúžkuje pri každej položke zodpovedajúce číslo, aby získala prehľad o úrovni rozvoja dieťaťa v jednotlivých oblastiach. Ak použije pri jednotlivých etapách rozdielne farby, vidí aj pokrok dieťaťa, resp. to, v ktorých oblastiach potrebuje dieťa špecifickú pomoc a podporu. Do poznámok uvedie konkrétne indikátory, na základe ktorých dieťa posudzuje tak či onak a ktoré môžu byť dôležité pre voľbu výchovno-vzdelávacích stratégií. (Napríklad, ak pri položke Časuje správne zakrúžkuje 3, do poznámok si zaznačí, že dieťa robí chyby pri tvorbe budúceho času a uvedie, ako bude podporovať rozvoj dieťaťa v tejto oblasti.)

Meno dieťaťa:

Dátum narodenia dieťaťa:

Meno učiteľky:

Dátum vyplnenia hárka:

## I. VÝVIN REČI A RANEJ GRAMOTNOSTI

	VÝVIN REČI A RANEJ GRAMOTNOSTI	OKTÓBER/ NOVEMBER	FEBRUÁR	MÁJ/JÚN
1.	Odpovedá na otázky dospelého	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
2.	Odpovedá na otázky rovesníkov	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
3.	Iniciuje komunikáciu s dospelým	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
4.	Iniciuje komunikáciu s rovesníkom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
5.	Rozumie po slovensky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
6.	Rozpráva po slovensky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
7.	Rozpráva len nárečím	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
8.	Rozpráva len iným jazykom (po maďarsky, rómsky....)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
9.	Výslovnosť má správnu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
10.	Chyby vo výslovnosti hlások (uveďte ktorých)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
11.	Časuje správne	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
12.	Skloňuje správne	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
13.	Rozumie bežnej reči	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
14.	Reč dieťaťa je zrozumiteľná	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
15.	Používa jednoduché vety	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
16.	Používa rozvité vety	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
17.	Dokáže verbálne vyjadriť svoje názory a potreby	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
18.	Spontánne sa zapája do rozhovorov detí	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
19.	Identifikuje začiatočnú hlásku v slove	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
20.	Vytvára slová začínajúce sa na určitú hlásku	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
21.	Identifikuje poslednú hlásku v slove	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
22.	Vie, že slová sa skladajú z hlások	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
23.	Rozloží slovo do slabík vytlieskaním	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
24.	Vytvára rýmy na určité slovo (dom – strom ...)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
25.	Knihu v rukách drží správne	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
26.	Správne listuje v knihe	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
27.	Pozná smer písania a čítania	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
28.	Rozlišuje písmeno a obrázok	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
29.	Zaujíma sa, načo sú písmená	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
30.	Zaujíma sa o písanie (chce „písať“)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
31.	Vie, načo slúžia písmená	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
32.	Vie, načo slúži knihe obálka	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
33.	Vie, načo slúži ilustrácia v knihe	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
34.	Na základe ilustrácie predikuje obsah textu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
35.	Podľa obálky rozozná knihu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4

36.	Pomenuje obľúbenú knihu	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
37.	Žiada dospelého, aby mu čítal	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
38.	Siaha po knihe a listuje v nej	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
39.	Vypočuje si celú rozprávku	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
40.	Zapája sa do vymýšľania príbehov	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
41.	Pozná spamäti básničky (ktoré)	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
42.	Prerozpráva rozprávku, pričom zachová logickú postupnosť	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
43.	Často sa hrá v centre gramotnosti	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
44.	Dramatizáciou stvárňuje známu rozprávku, príbeh	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
45.	Hrá sa, že píše (čmára zľava doprava...)	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
46.	Identifikuje písanú podobu svojho mena	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
47.	Pod svoj výtvor sa „podpíše“	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

## II. PERCEPTUÁLNO-MOTORICKÝ VÝVIN

	PERCEPTUÁLNO-MOTORICKÝ VÝVIN	OKTÓBER/ NOVEMBER	FEBRUÁR	MÁJ/JÚN
1.	Skáče znožmo do diaľky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
2.	Skáče cez švihadlo znožmo	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
3.	Poskakuje na jednej nohe	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
4.	Primerane behá	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
5.	Kope do lopty z miesta	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
6.	Hádzže loptu obidvoma rukami rovesníkovi/dospelému	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
7.	Chytí loptu obidvoma rukami	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
8.	Kotúľa loptu určitým smerom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
9.	Prejavuje sa u neho dominantná ruka	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
10.	Správne drží ceruzku, štetec...	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
11.	Kreslí, maľuje...s ľahkosťou a záujmom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
12.	Dokáže spájať malé predmety	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
13.	Navlieka koráliky na niť	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
14.	Zapne si gombíky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
15.	Zaviaže si šnúrky na topánkach	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
16.	Strihá podľa čiary	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
17.	Vystrihne jednoduchý tvar	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
18.	Prejavuje radosť z pohybových aktivít	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
19.	Určí, odkiaľ prichádza zvuk	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
20.	Podľa potreby si umýva ruky bez pripomenutia	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
21.	Správne si umýva zuby	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
22.	Vie, ako bezpečne prejde cez cestu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
23.	Dokáže bezpečne prejsť cez cestu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
24.	Ukáže základné časti ľudského tela	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
25.	Pomenuje základné časti ľudského tela	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
26.	Vysvetlí funkciu základných častí ľudského tela	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
27.	Skladá mozaiku, stavebnicu ... podľa predlohy	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
28.	Skladá mozaiku, stavebnicu... podľa slovného pokynu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
29.	Kreslí jednoduché tvary podľa predlohy	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
30.	Kreslí jednoduché tvary spamäti	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
31.	Kreslí podľa vlastnej fantázie	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
32.	Kresba postavy zodpovedá veku dieťaťa	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4

### III. KOGNITÍVNY VÝVIN

	KOGNITÍVNY VÝVIN	OKTÓBER/ NOVEMBER	FEBRUÁR	MÁJ/JÚN
1.	Rozumie pokynu a splní ho	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
2.	Dáva otázky typu „čo je to“	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
3.	Dáva otázky typu „prečo“, „načo“	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
4.	Dáva otázky o svete, udalostiach a veciach	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
5.	Ak má problém, ťažkosť, činnosť nedokončí	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
6.	Pri činnosti zotrva, kým problém nevyrieši	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
7.	Hľadá alternatívne spôsoby riešenia problému	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
8.	Dokončí príbeh s otvoreným koncom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
9.	Navrhne originálne spôsoby riešenia úlohy	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
10.	Zdôvodní svoje riešenie úlohy/problému	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
11.	Snaží sa odhaliť príčinu a následok	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
12.	Povie svoje meno	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
13.	Pomenuje obec, v ktorej býva	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
14.	Povie svoju adresu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
15.	Pozná meno otca a matky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
16.	Pomenuje aspoň jednu zaujímavosť zo svojho okolia	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
17.	Zaujíma sa o dianie v triede	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
18.	Zisťuje, ako fungujú nové hračky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
19.	Nové veci, predmety, spoznáva viacerými zmyslami	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
20.	Hrá sa/pracuje sústredene	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
21.	Pravidelne sa hrá vo všetkých centrách aktivít	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
22.	Pred činnosťou povie, čo bude robiť	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
23.	Vopred si pripraví potrebné hračky, pomôcky	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
24.	Porovnáva predmety, veci, ľudí...	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
25.	Triedi predmety podľa určitého kritéria	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
26.	Chápe zhodu a rozdiel	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
27.	Pomenuje geometrické tvary (kruh, trojuholník, štvorec, obdĺžnik)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
28.	Počíta do...	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
29.	Orientuje sa v priestore (položí vec do poličky...)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
30.	Správne používa slová označujúce polohu a smer	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
31.	Pozná časové pojmy deň, noc, ráno, večer	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
32.	Pozná poradie dní v týždni, mesiace, ročné obdobia	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
33.	Rozumie pojmom dnes, včera, zajtra	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
34.	Vie pomenovať základné farby	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
35.	Rozpráva o svojej rodine	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
36.	Rozpráva o škole a iných dôležitých miestach v obci	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
37.	Pozná niektoré povolania a ich obsah	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
38.	Pozná niektoré ľudové tradície svojej kultúry	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
39.	Dokáže sústredene počúvať	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4

40.	Uvedie argumenty, prečo sa mu niečo páči/nepáči	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

#### IV. SOCIÁLNO-EMOCIONÁLNY VÝVIN

	SOCIÁLNO-EMOCIONÁLNY VÝVIN	OKTÓBER/ NOVEMBER	FEBRUÁR	MÁJ/JÚN
1.	Odlúčenie od rodičov prebieha bez ťažkostí	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
2.	Uvedomuje si, že je dievča / chlapec	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
3.	Opisuje seba a svoju kultúrnu skupinu	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
4.	Akceptuje ľudí, ktorí sa od neho líšia (farbou pleti, schopnosťami)	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
5.	Prejavuje empatiu voči iným deťom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
6.	Hrá sa s deťmi z rozdielneho prostredia	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
7.	Zaujíma sa o rozdiely medzi ľuďmi	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
8.	Nadväzuje priateľstvo s rovesníkmi	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
9.	Dokáže udržať priateľstvo	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
10.	Rado pomáha iným deťom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
11.	Bez problémov prijíma vedúcu rolu v hre / činnosti	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
12.	Bez problémov sa podriadi v hre / činnosti	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
13.	Rozpráva o sebe, svojich aktivitách	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
14.	Dokáže sa striedať pri činnostiach	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
15.	Pozná a dodržiava pravidlá	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
16.	Vysvetlí pravidlá iným deťom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
17.	V prípade potreby požiada o pomoc	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
18.	Emócie prejavuje primeraným spôsobom	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
19.	S pomocou dospelého dokáže zmeniť svoje správanie	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
20.	Pomenuje svoje pocity	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
21.	Vyjadrí dôvod svojich pocitov	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
22.	Utišuje iné dieťa	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
23.	Ochraňuje slabšieho, resp. toho, komu ubližujú	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
24.	Hra je primeraná veku	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
25.	Dokáže sa primerane zapojiť do hry	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
26.	Pozýva iné deti do hry	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
27.	Iniciuje hru	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
28.	Prejavuje radosť z poznania niečoho nového	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
29.	Pochváli prácu rovesníka	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
30.	Prejavuje radosť z pohľadu na krásu v prírode, prostredí	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
31.	Prejavuje radosť z pohľadu na peknú vec	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4

**Prehľadný záznam jednotlivých oblastí:****Vývin reči a ranej gramotnosti**

Hodnotenie				Poznámky, potreby, výchovno-zvdelávacie stratégie
1.	1	2	3	október/ november
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	január
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	
20.	1	2	3	
21.	1	2	3	
22.	1	2	3	
23.	1	2	3	
24.	1	2	3	
25.	1	2	3	
26.	1	2	3	
27.	1	2	3	
28.	1	2	3	
29.	1	2	3	
30.	1	2	3	
31.	1	2	3	máj / jún
32.	1	2	3	
33.	1	2	3	
34.	1	2	3	
35.	1	2	3	
36.	1	2	3	
37.	1	2	3	
38.	1	2	3	
39.	1	2	3	

40.	1	2	3	
41.	1	2	3	
42.	1	2	3	
43.	1	2	3	
44.	1	2	3	
45.	1	2	3	
46.	1	2	3	
47.	1	2	3	



## Perceptuálno-motorický vývin

Hodnotenie				Poznámky, potreby, výchovno-zvdelávacie stratégie
1.	1	2	3	október/ november
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	máj / jún
20.	1	2	3	
21.	1	2	3	
22.	1	2	3	
23.	1	2	3	
24.	1	2	3	
25.	1	2	3	
26.	1	2	3	
27.	1	2	3	
28.	1	2	3	
29.	1	2	3	
30.	1	2	3	
31.	1	2	3	
32.	1	2	3	

### III. Kognitívny vývin

Hodnotenie				Poznámky, potreby, výchovno-zvdelávacie stratégie
1.	1	2	3	október/ november
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	február
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	
20.	1	2	3	
21.	1	2	3	
22.	1	2	3	
23.	1	2	3	
24.	1	2	3	
25.	1	2	3	
26.	1	2	3	máj / jún
27.	1	2	3	
28.	1	2	3	
29.	1	2	3	
30.	1	2	3	
31.	1	2	3	
32.	1	2	3	
33.	1	2	3	
34.	1	2	3	
35.	1	2	3	
36.	1	2	3	
37.	1	2	3	
38.	1	2	3	
39.	1	2	3	
40.	1	2	3	

#### IV. Sociálno-emocionálny vývin

Hodnotenie				Poznámky, potreby, výchovno-zvdelávacie stratégie
1.	1	2	3	október/ november
2.	1	2	3	
3.	1	2	3	
4.	1	2	3	
5.	1	2	3	
6.	1	2	3	
7.	1	2	3	
8.	1	2	3	
9.	1	2	3	
10.	1	2	3	
11.	1	2	3	
12.	1	2	3	
13.	1	2	3	
14.	1	2	3	
15.	1	2	3	
16.	1	2	3	
17.	1	2	3	
18.	1	2	3	
19.	1	2	3	
20.	1	2	3	
21.	1	2	3	
22.	1	2	3	máj / jún
23.	1	2	3	
24.	1	2	3	
25.	1	2	3	
26.	1	2	3	
27.	1	2	3	
28.	1	2	3	
29.	1	2	3	
30.	1	2	3	
31.	1	2	3	

## **4 SÚBOR PRACOVNÝCH LISTOV PRE DETI**



## ÚVOD

Súbor pracovných listov, ktorý sa Vám dostáva do rúk, slúži ako námet na samostatnú činnosť detí. Vychádza z tém, ktoré sú súčasťou pracovného plánu materskej školy a v súlade s ním umožňuje integrovanie činností detí.

Osobitne sa zameriava na rozvoj reči a jemnej motoriky, teda oblastí, v ktorých často rómske deti zaostávajú za svojimi nerómskymi rovesníkmi.

Práci s pracovnými listami predchádza príprava, aktivity detí, v ktorých si osvojili potrebné vedomosti, zručnosti, schopnosti. Celý proces sprevádza verbalizácia, komunikácia učiteľky a dieťaťa, resp. detí navzájom.

Učiteľka primeraným spôsobom motivuje deti do aktivít s pracovnými listami, vzbudzuje ich záujem a chuť pracovať. Práca v malých skupinkách detí umožňuje deťom rozvinúť komunikáciu a interakciu a vzájomne sa obohacovať.

Uvádzané ciele a úlohy môže učiteľka modifikovať, aby zodpovedali konkrétnym podmienkam, schopnostiam a potrebám dieťaťa. Úlohy sa dajú rozličným spôsobom upravovať tak, aby boli ľahšie, či náročnejšie.

Na každom pracovnom liste je umiestnený symbol, ktorý znázorňuje, čo má dieťa na pracovnom liste urobiť. Učiteľka deťom tieto symboly vysvetlí a podľa potreby opakuje. Ak si ich dieťa osvojí, môže pracovať s pracovnými listami samostatne a nezávisle od ostatných detí.

### Symoly:

nakresli, vymaľuj



vystrihni



nalep



spočítaj



porozprávaj



spoj čiarou



pospájaj body



prečiarkni



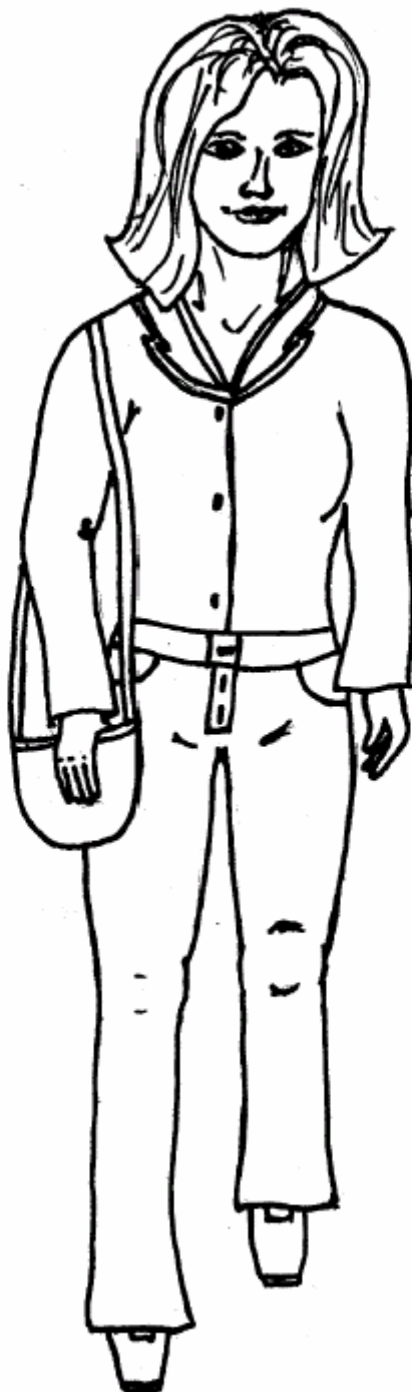
pozoruj



zakrúžkuj



## SOM DIEVČA



**Cieľ:** Dieťa sa naučí pomenovať hlavné časti ľudského tela.

**Úloha:** Pomenuj jednotlivé časti tela. Obrázok si vymaľuj.



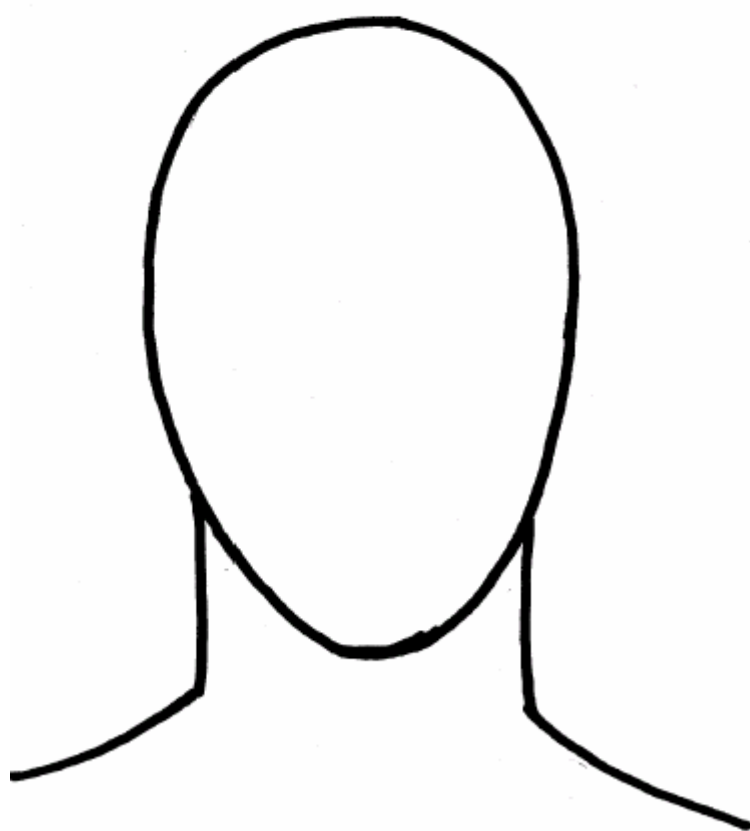
## SOM CHLAPEC



**Ciel'**: Dieťa sa naučí pomenovať hlavné časti ľudského tela.

**Úloha**: Pomenuj jednotlivé časti tela. Obrázok si vymaľuj.

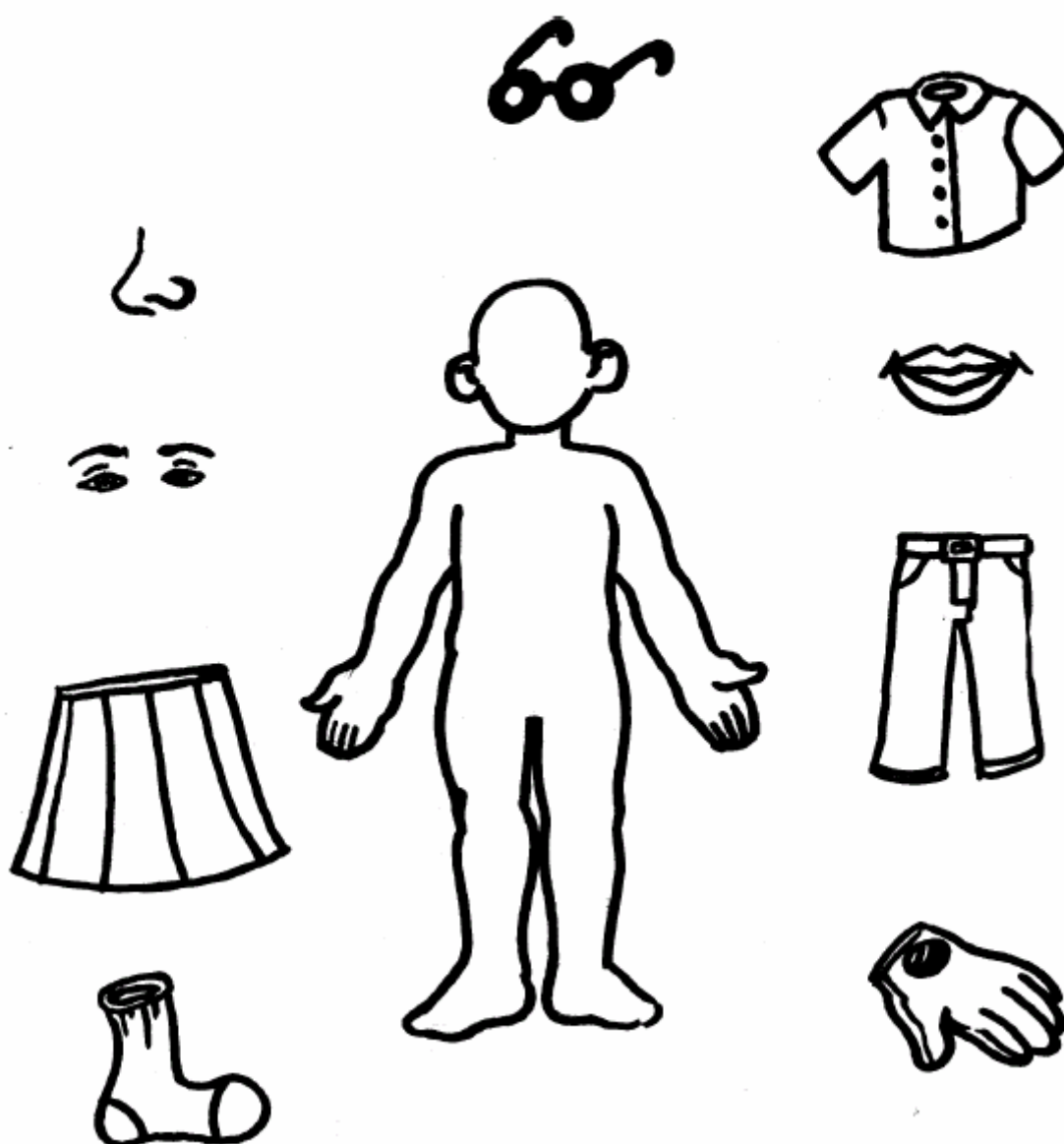
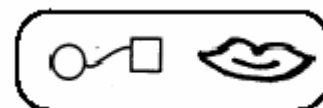
## MOJA HLAVA



**Cieľ:** Dieťa pomenuje časti tváre.

**Úloha:** Vystrihni oči, ústa, nos a uši a nalep ich tam, kde patria. Dokresli si vlasy a obočie a povedz, čo si nakreslil/la.

# OBLEČ MA!



**Cieľ:** Osvojiť si časti ľudskej postavy. Prirad'ovať.

**Úloha:** Spoj čiarou, čo kde patrí. Časti tela a oblečenie pomenuj.

ČO JE TO?



**Ciel'**: Rozvíjať schopnosť triediť.

**Úloha**: Porozprávaj, čo vidí na obrázku. Nájdi a vymaľuj oblečenie.

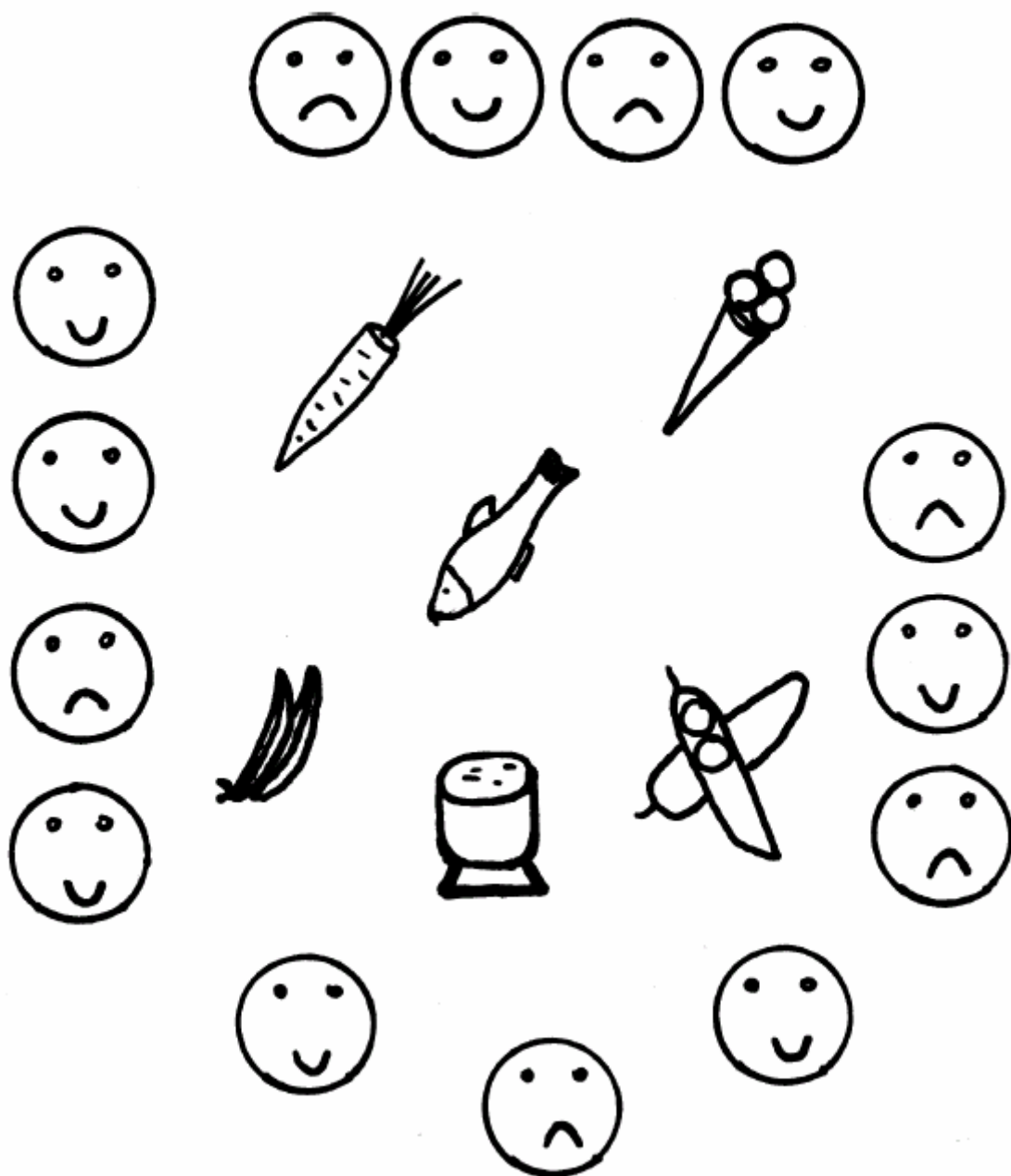
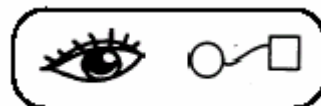
## SMUTNÝ DEDKO



**Cieľ:** Rozvíjať reč dieťaťa.

**Úloha:** Dedkovi dokresli rodinu a porozprávaj o nej.

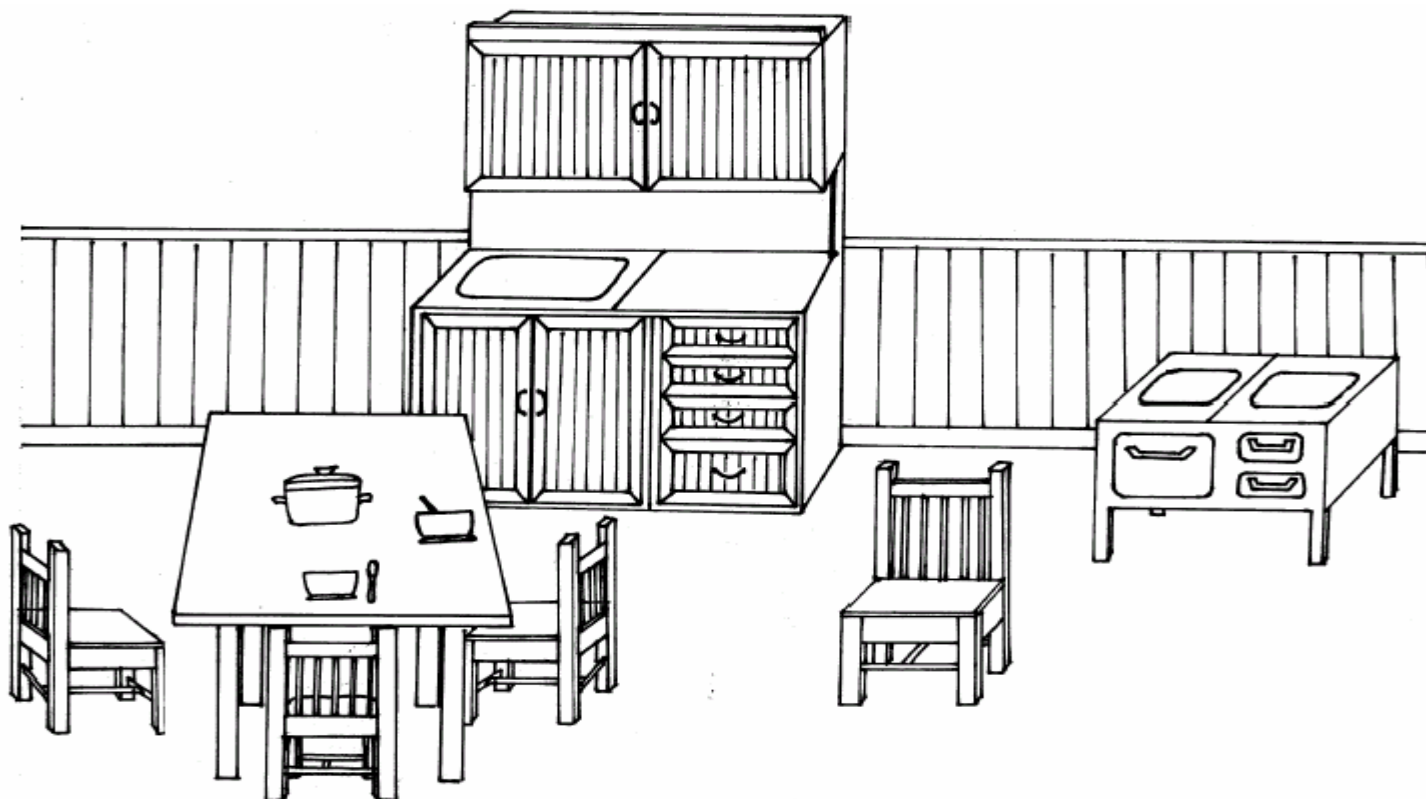
MŇAM, TO JE DOBRÉ!



**Cieľ:** Spoznať pomenovanie pocitov a vyjadriť ich.

**Úloha:** Pozri si dobre, čo je na obrázku. To čo máš rád, spoj čiarou s usmiateou tváričkou.

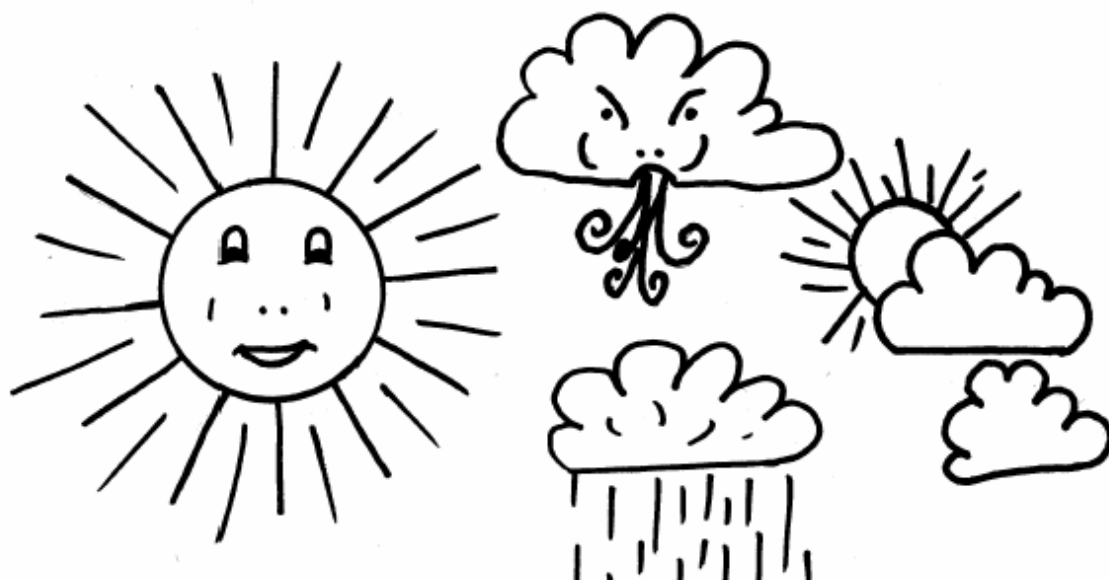
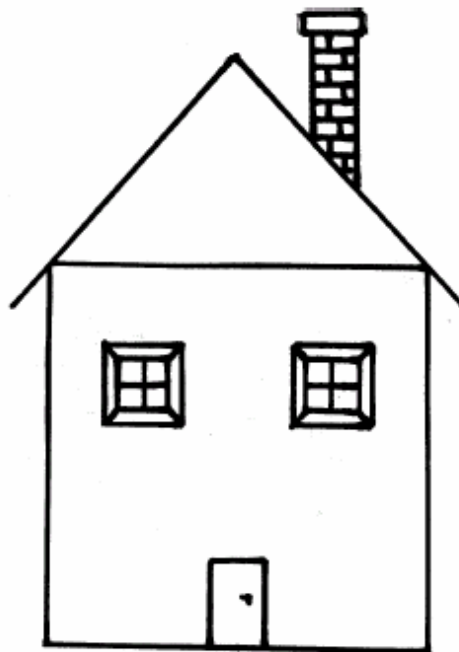
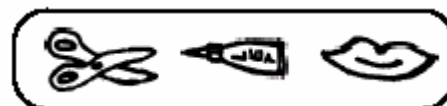
## NAŠA KUCHYŇA



**Cieľ:** Zlepovať komunikačné zručnosti a počítanie do 4.

**Úloha:** Porozprávaj, čo vidíš na obrázku. Spočítaj stoličky a nakresli toľko čiarok, koľko je stoličiek. Obrázok si vymaľuj.

## DNEŠNÉ POČASIE

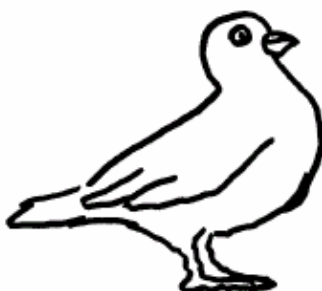
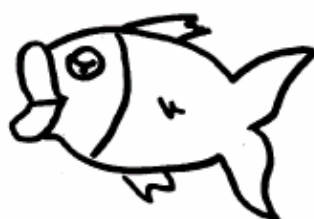
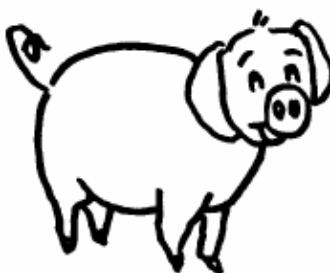
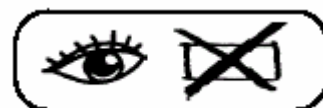


**Cieľ:** Dieťa pomenuje znaky aktuálneho počasia.

**Úloha:** Vystrihni a nad dom nalep taký obrázok, aké je dnes počasia.



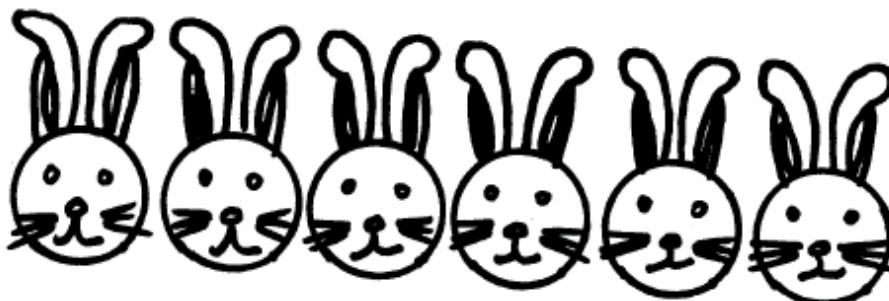
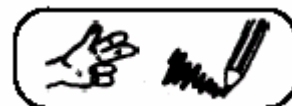
# ČO TU NEPATRÍ?



**Ciel'**: Rozvíja schopnosť triediť.

**Úloha**: Dobře sa pozri a na každom riadku prečiarkni zvieratko, ktoré tam nepatrí.

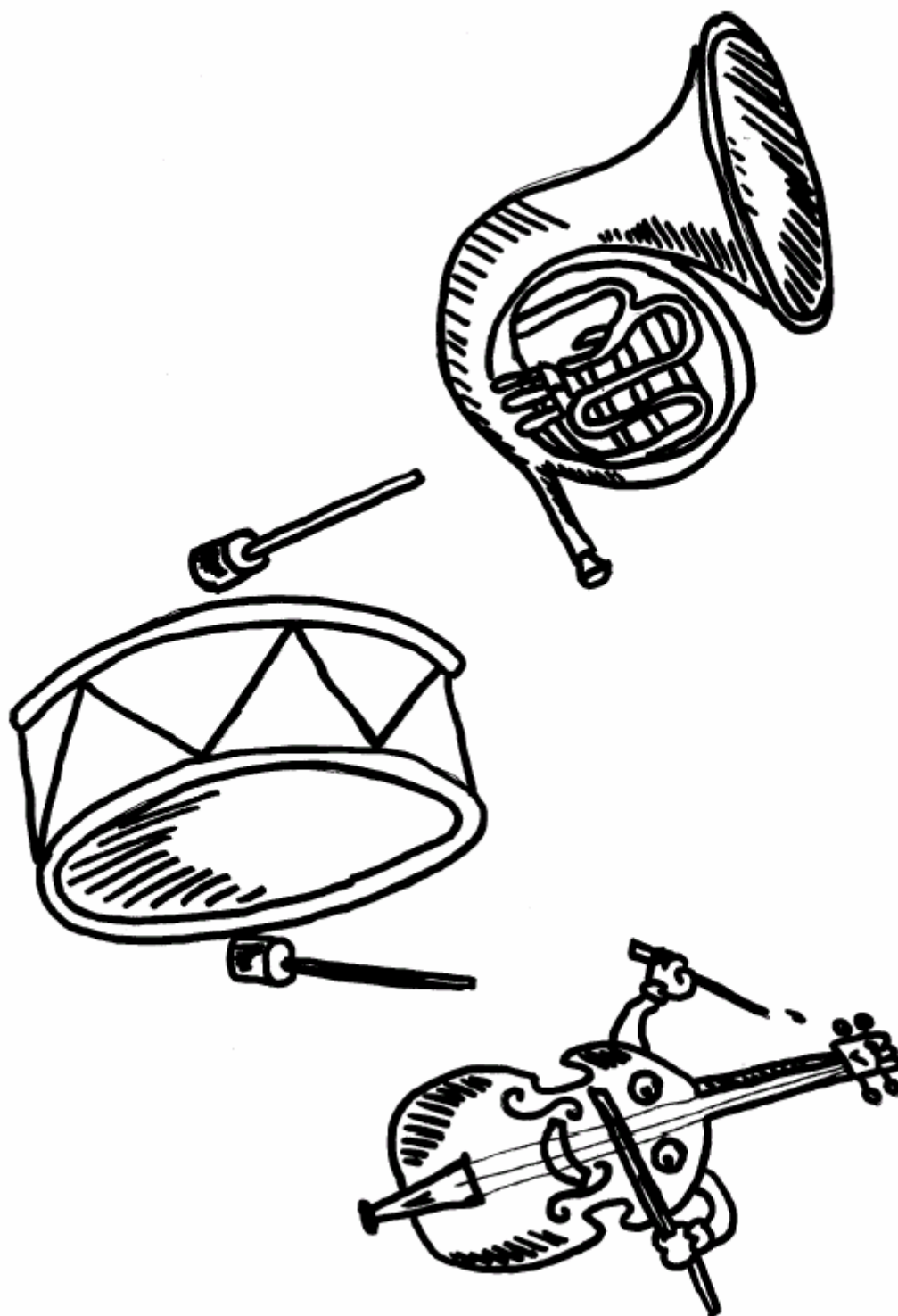
KOLKO NÁS JE?



**Cieľ:** Upevňovať číselný rad do 6.

**Úloha:** Spočítaj zvieratká a do štvorca nakresli toľko čiarok, koľko je na riadku mačičiek, zajačikov, prasiatok.

## HUDOBNÉ NÁSTROJE



**Cieľ:** Osvojiť si pomenovanie hudobných nástrojov.

**Úloha:** Pomenuj hudobné nástroje. Vymaľuj ten, ktorý sa ti najviac páči.

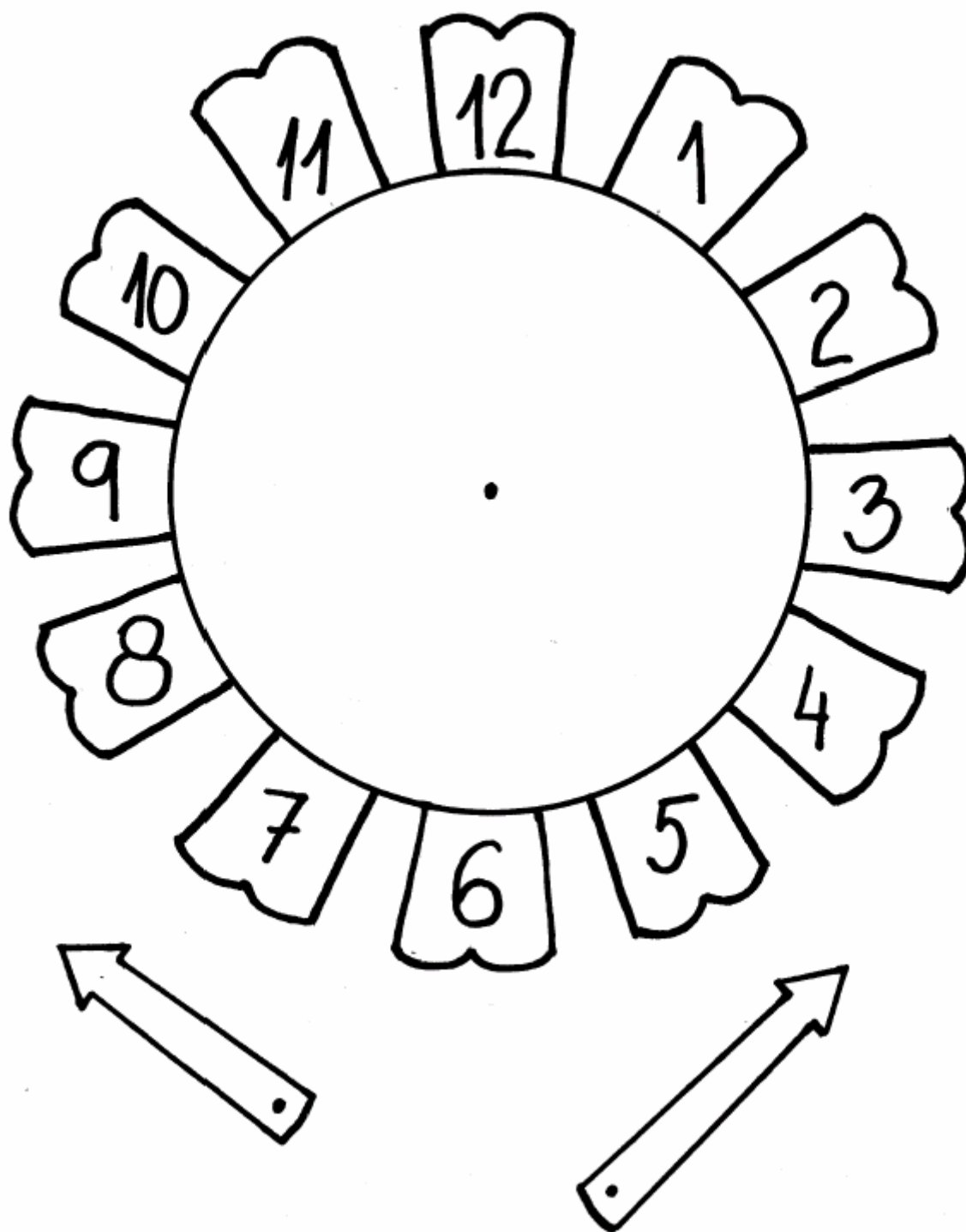
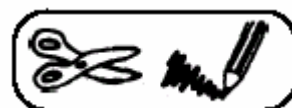
ČO MI CHÝBA?



**Cieľ:** Podnecovať rozvoj reči dieťaťa.

**Úloha:** Povedz, ako sa volá tento hudobný nástroj. Čo chýba base? Dokresli to a porozprávaj, čo vieš o base. 17

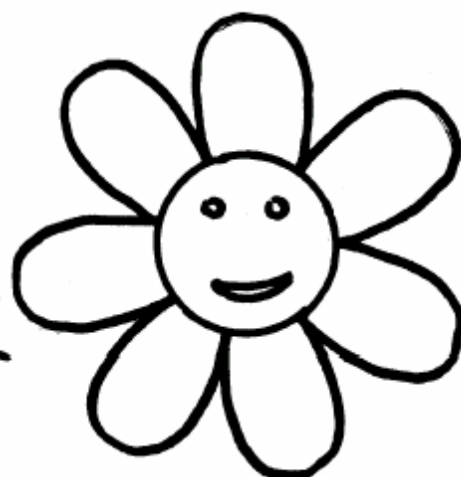
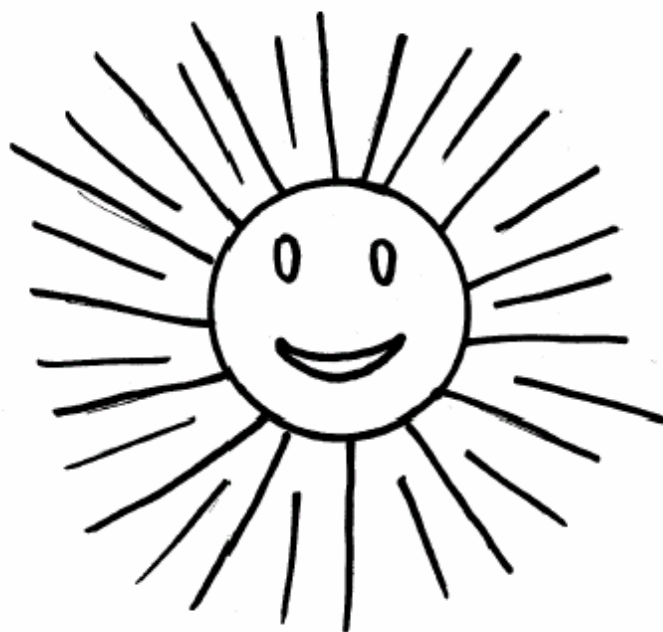
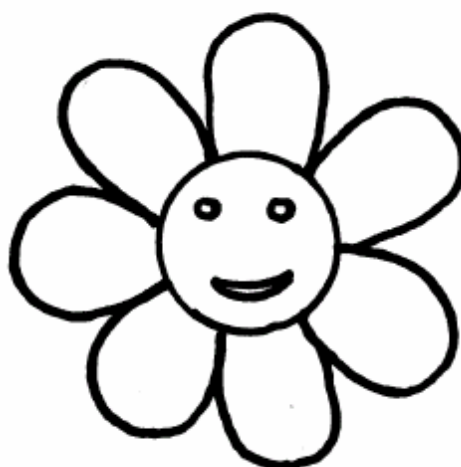
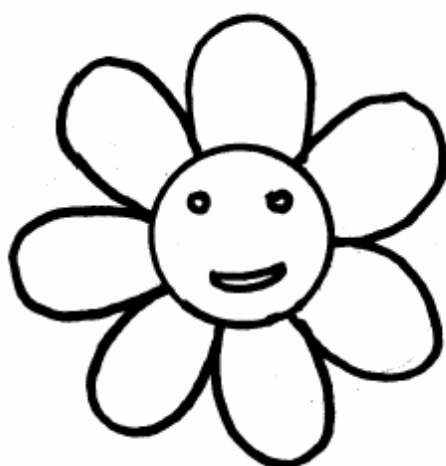
# HODINY



**Cieľ:** Rozvíjať jemnú motoriku. Osvojovať / upevňovať meranie času.

**Úloha:** Vystrihni hodinám ručičky a prilep ich tam, kde patria. Hodiny si vymaľuj.

## VESELÉ KVIETKY



**Cieľ:** Rozvíjať jemnú motoriku. Osvojiť/upevniť pojem menej.

**Úloha:** Vymaľuj slniečko a kvety. Zakrúžkuj to, čoho je menej.

## NAŠE VIANOCE



**Ciel'**: Rozvíjať slovnú zásobu a jemnú motoriku.

**Úloha**: Ozdob vianočný stromček a dokresli svoju rodinu pri stromčeku. Porozprávaj, ako doma slávite Vianoce.

## DARČEKY

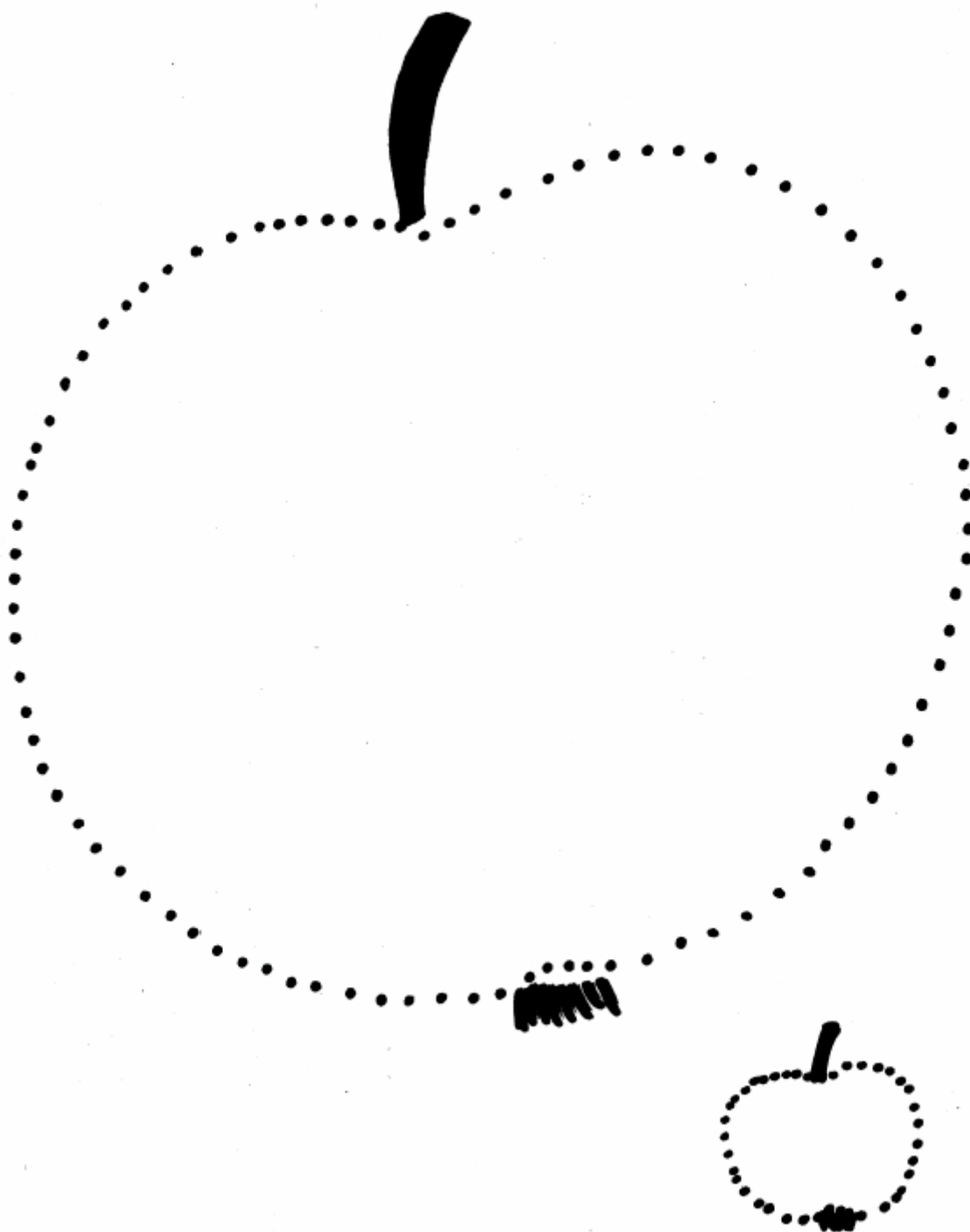
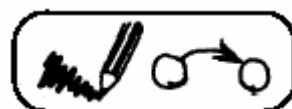


**Ciel'**: Rozvoj predstavivosti a jemnej motoriky.

**Úloha**: Predstav si, že si pod stromčekom našiel čarovnú škatuľu. Nakresli, aké darčeky by si z nej vyčaroval (pre seba, kamaráta, brata, mamu atď.).



POZNÁŠ MA?



**Ciel':** Rozvíjať jemnú motoriku. Osvojiť/upevniť pojem väčší.

**Úloha:** Pospájaj bodky. Čo si nakreslil/a? Vymaľuj väčšie jablko.

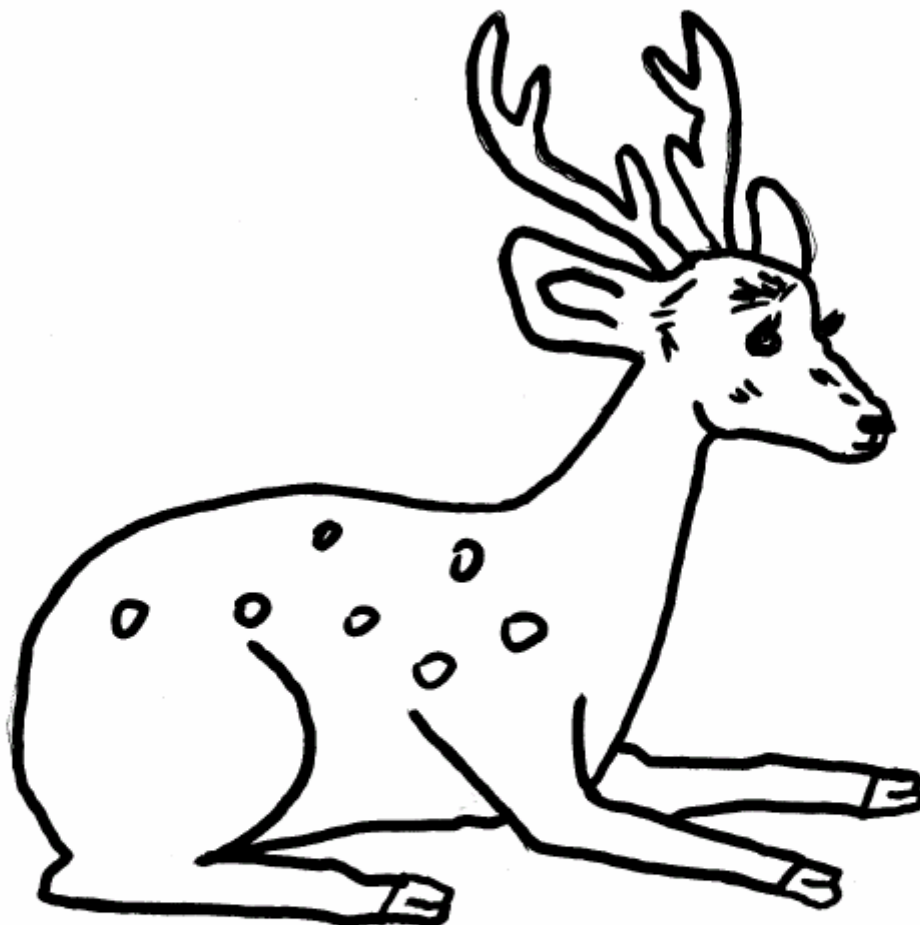
ZIMA



**Ciel':** Rozvíjať schopnosť triediť.

**Úloha:** Obrázok si vymaľuj a prečiarkni to, čo nepatrí do obrázka o zime. Povedz prečo.

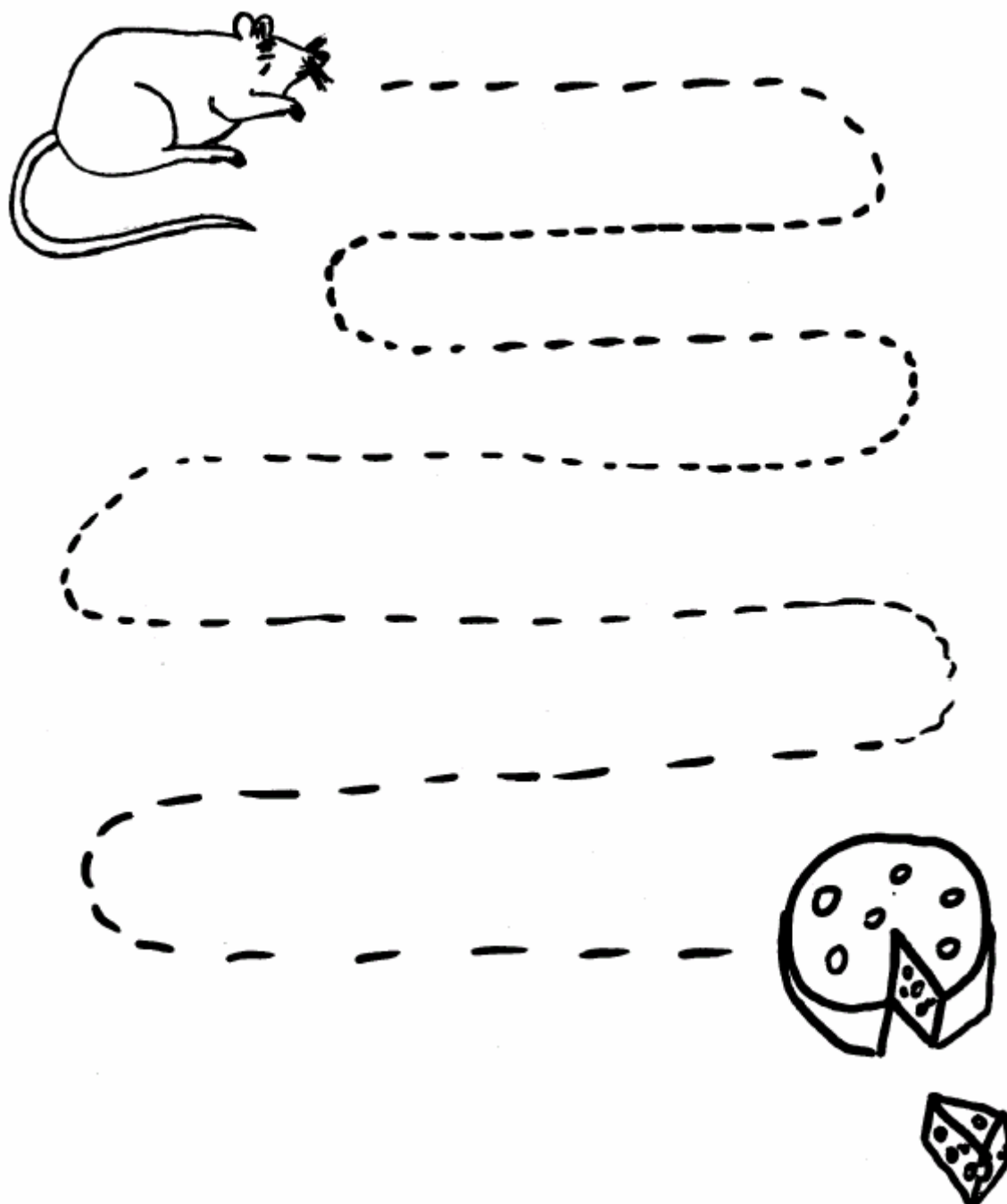
ČO ROBÍM V ZIME?



**Cieľ:** Osvojovať / upevňovať si číselný rad do 6.

**Úloha:** Spočítaj, koľko bodiek má jelenček. Zakrúžkuj menšie zvieratko. Porozprávaj, čo robia v zime zvieratká na obrázku.

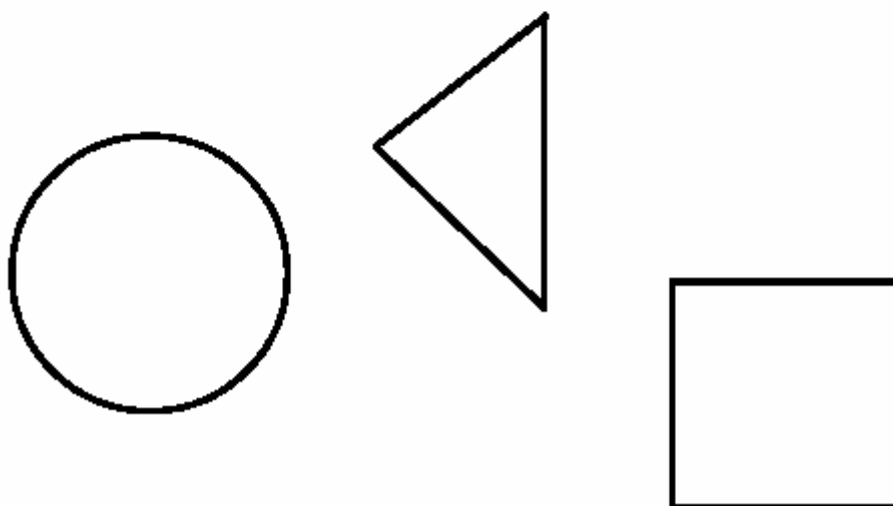
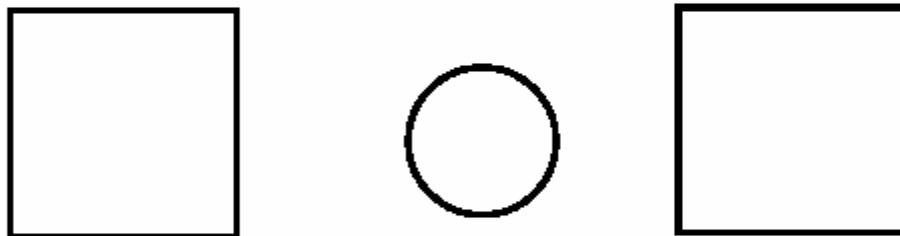
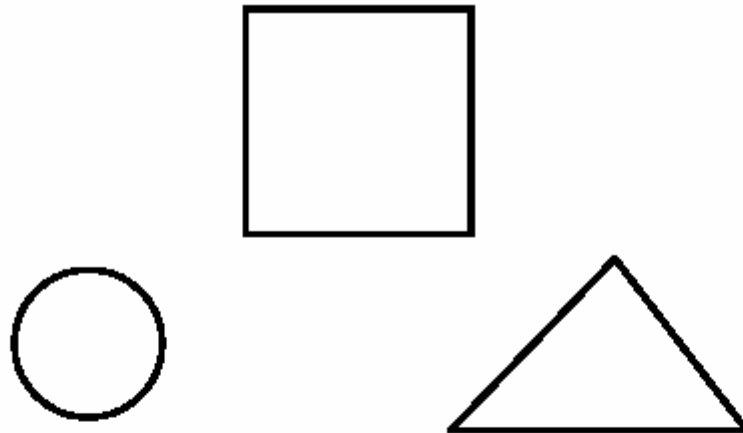
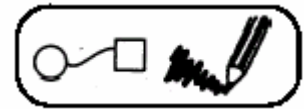
## HLADNÁ MYŠKA



**Cieľ:** Zlepšovať jemnú motoriku

**Úloha:** V zime si myšky hľadajú potravu aj u ľudí. Nakresli myške cestu k syru.

# GEOMETRICKÉ TVARY 1



**Ciel'**: Dieťa identifikuje štvoruholníky. Osvojí si / upevní pojem najvyššie.

**Úloha**: Spoj štvoruholníky kamarátov. Vymaľuj štvoruholník, ktorý je najvyššie.

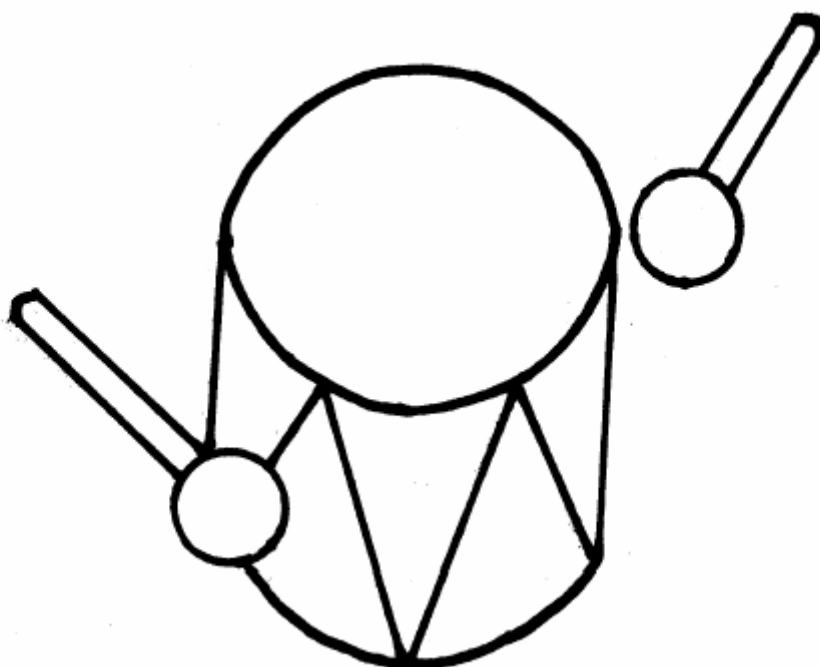
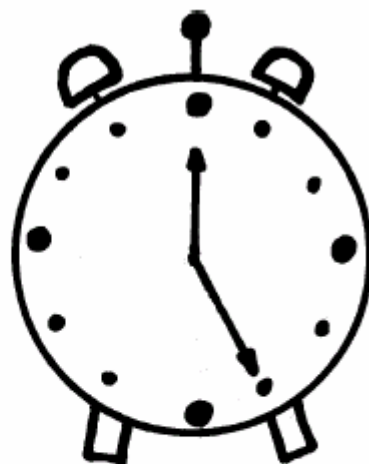
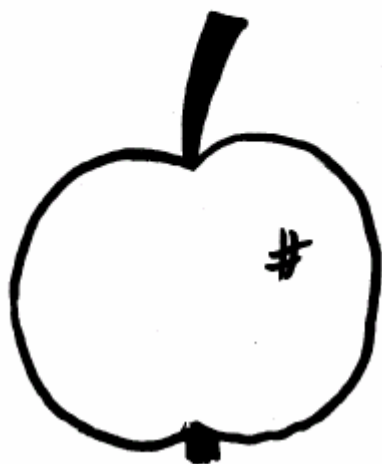
## MLSNÁ MYŠKA



**Cieľ:** Rozvíjať slovnú zásobu a jemnú motoriku.

**Úloha:** Porozprávaj, čo robí myška na obrázku. Vymaľuj myšku.

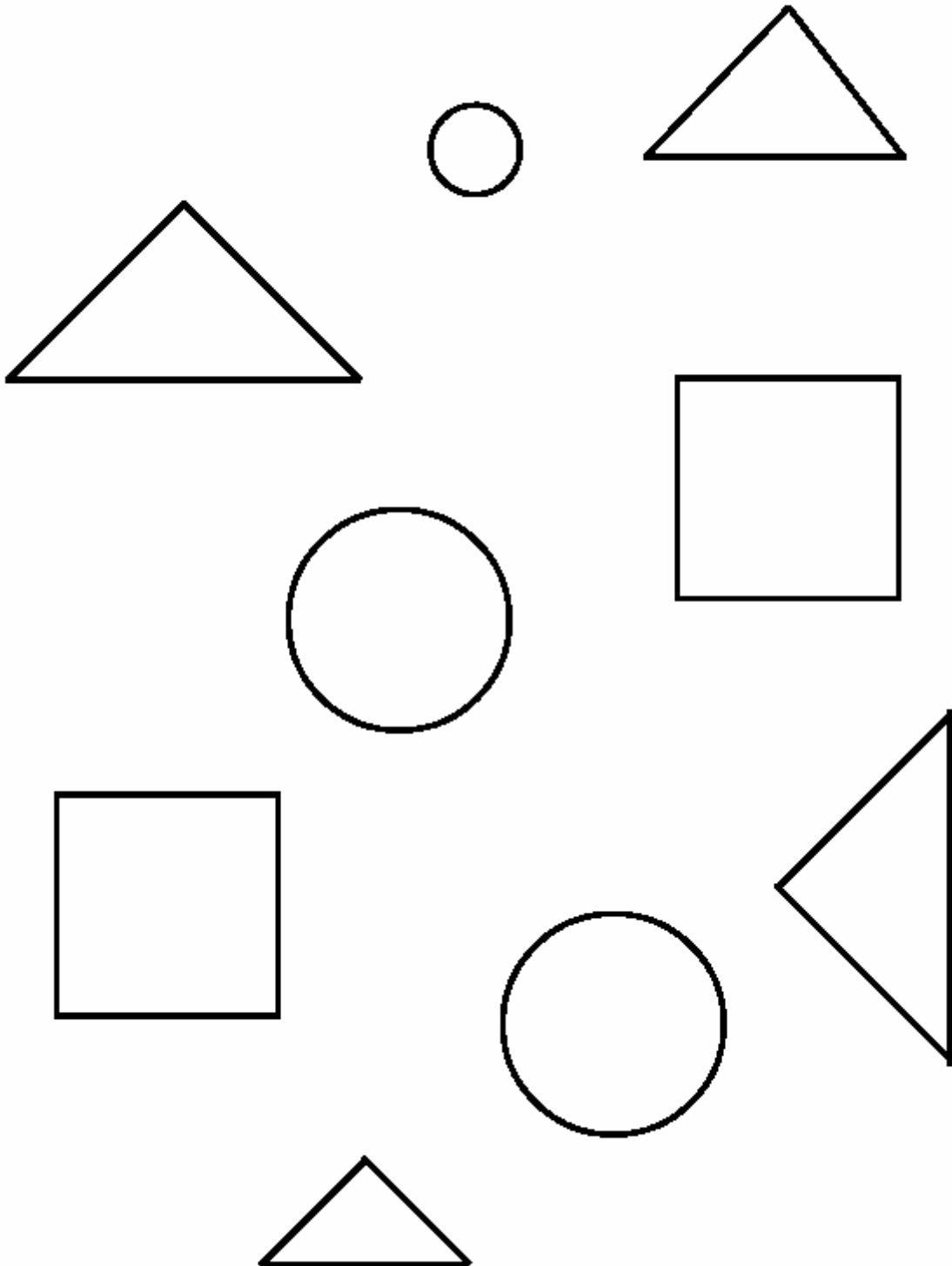
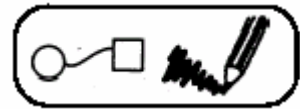
AKO SA VOLÁM?



**Cieľ:** Identifikovať a pomenovať hudobný nástroj.

**Úloha:** Vymaľuj hudobný nástroj. Povedz, ako sa volá.

## GEOMETRICKÉ TVARY 2

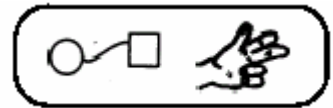


**Cieľ:** Dieťa identifikuje trojuholníky. Osvojí si / upevní pojem najnižšie.

**Úloha:** Spoj trojuholníky kamarátov. Vymaľuj trojuholník, ktorý je najnižšie.

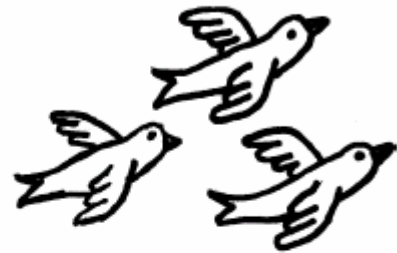


UŽ VIEME POČÍTAŤ 1!

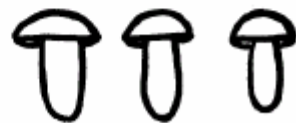


1 2

2 3



3 3

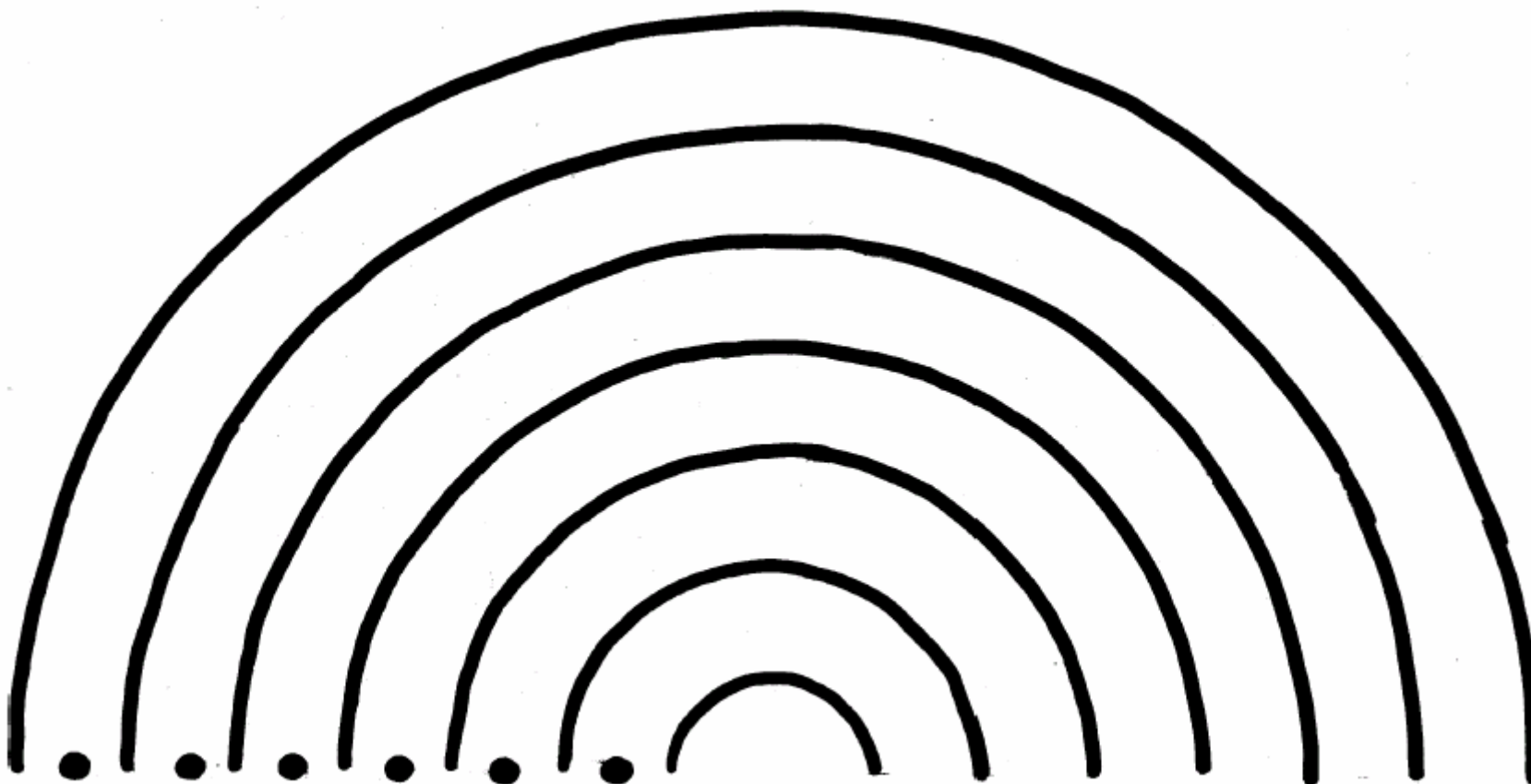


1 2 3

**Cieľ:** Naučiť sa počítať do 3.

**Úloha:** Spočítaj, koľko je na obrázku podobných vecí a spoj ich so správnym číslom.

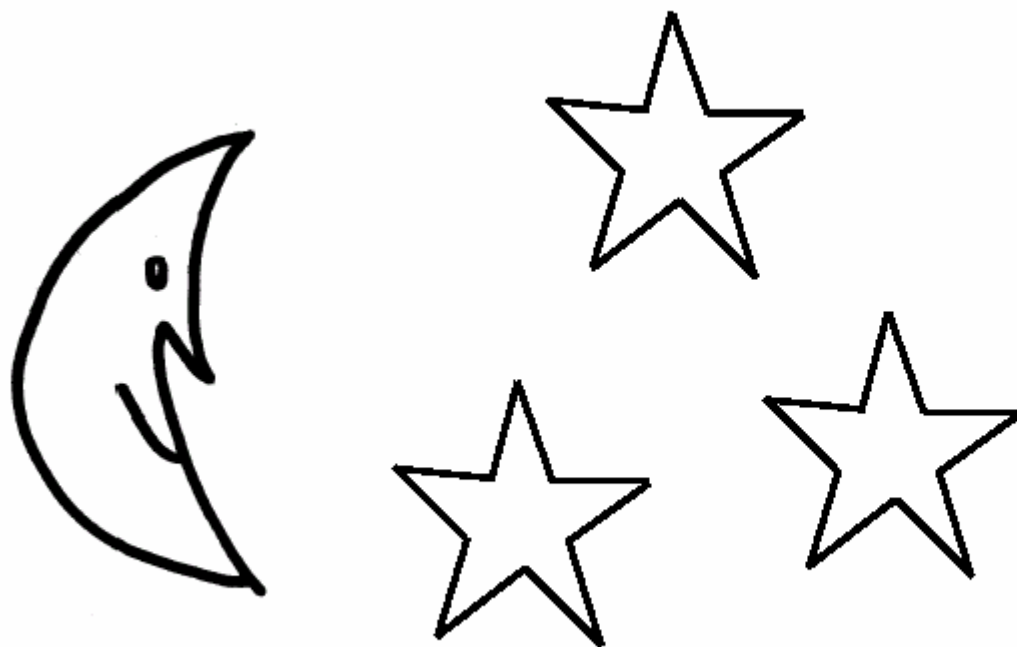
# DÚHA



**Ciel'**: Zlepšovať jemnú motoriku. Osvojiť/upevniť pojem dúha.

**Úloha**: Od každej bodky vmaľuj oblúk inou farbou. Čo si nakreslil/a? Porozprávaj, čo vieš o dúhe.

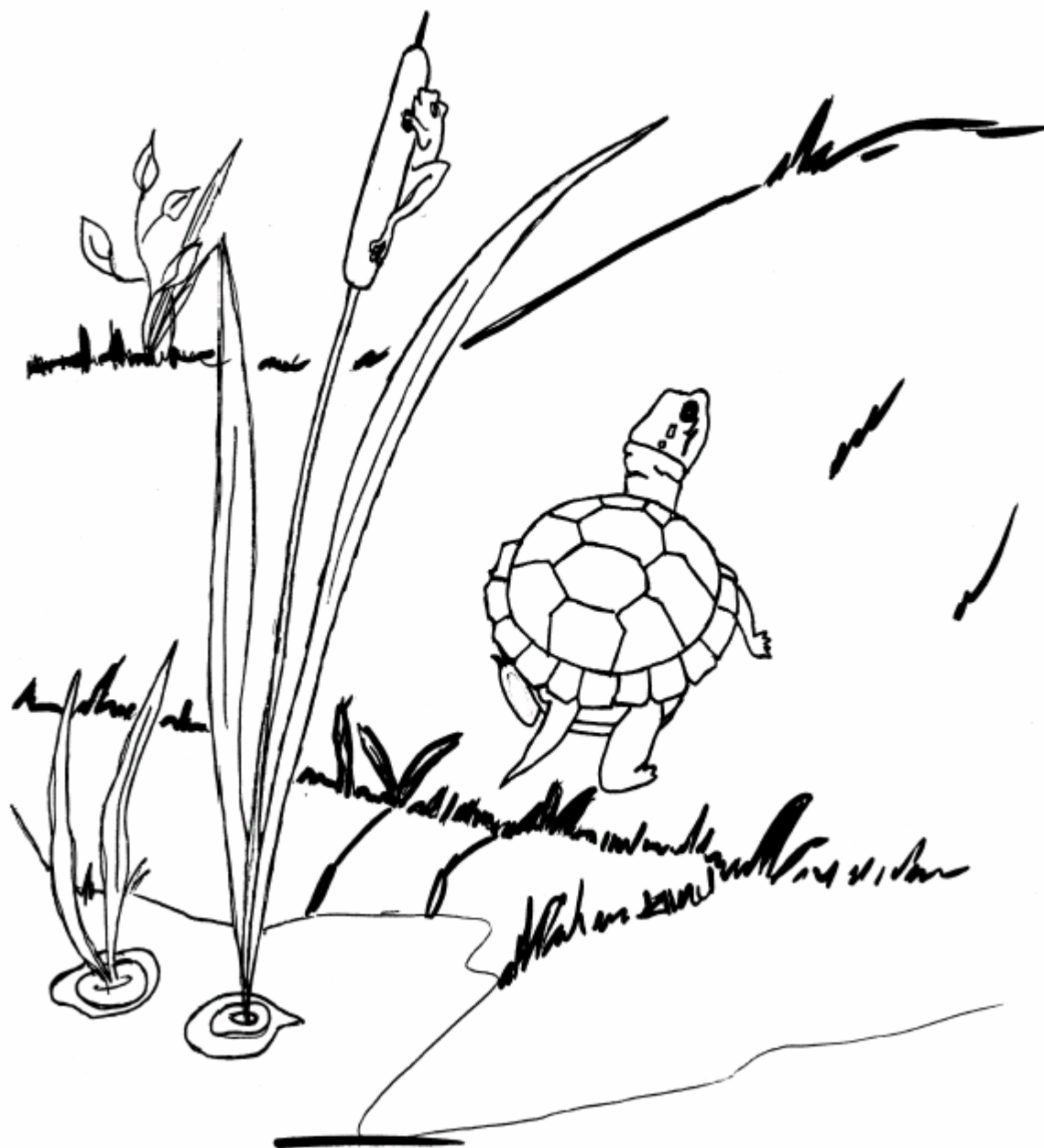
ČO MÔŽE BYŤ NA OBLOHE?



**Ciel'**: Rozvíjať jemnú motoriku a slovnú zásobu.

**Úloha**: Porozprávaj, čo vidíš na obrázku. Dokresli, čo ešte môžeš vidieť na oblohe.

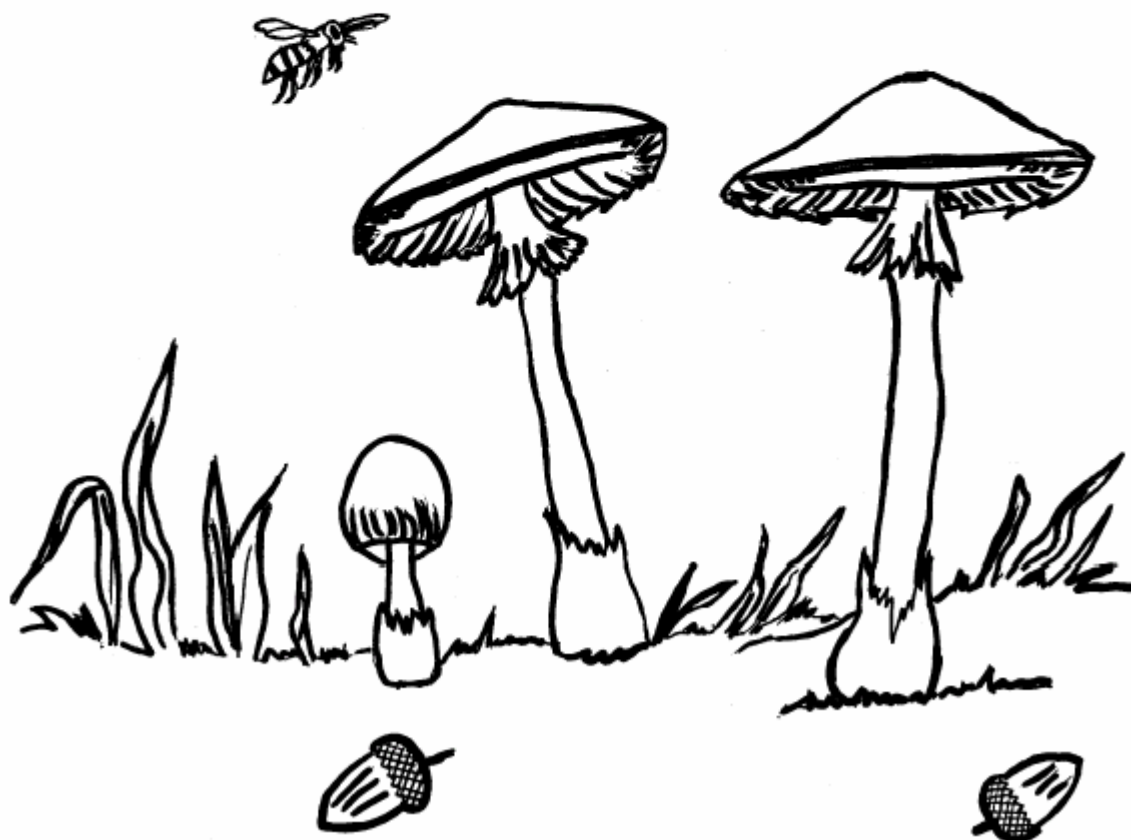
## KORYTNAČKA NA PRECHÁDZKE



**Cieľ:** Rozvíjať slovnú zásobu a jemnú motoriku.

**Úloha:** Porozprávaj, čo vidíš na obrázku. Obrázok si vymaľuj.

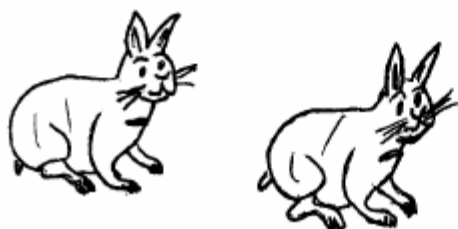
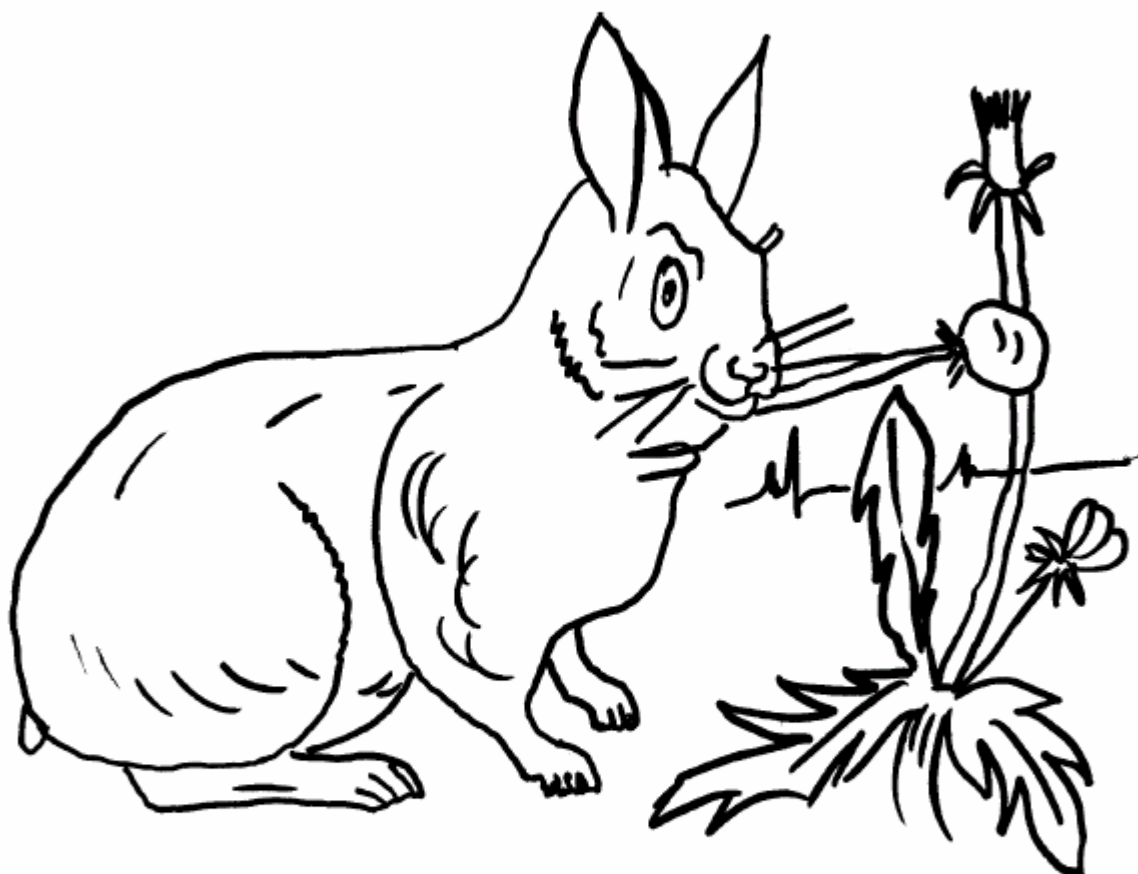
## TANCUJÚCE MUCHOTRÁVKY



**Cieľ:** Dieťa si osvojí číselný rad do 3.

**Úloha:** Spočítaj hříbiky na obrázku. Zakrúžkuj najmenší hříbik. Učiteľka môže rozvinúť rozhovor o jedlých a jedovatých hubách.

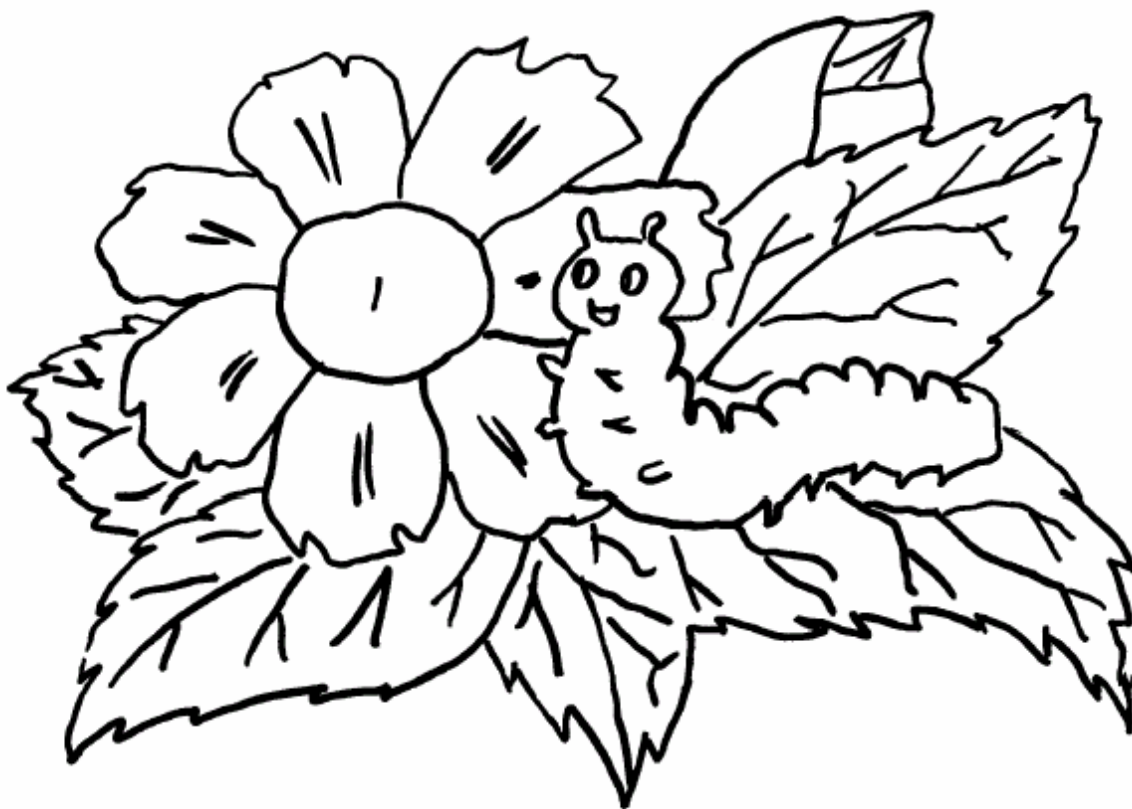
## ZAJAČIA RODINKA



**Cieľ:** Rozvíjať komunikačné zručnosti dieťaťa

**Úloha:** Vymaľuj zajačika, ktorý je najväčší. Zajačikov spočítaj a porozprávaj, čo vieš o zajačikoch.

## ZVEDAVÁ HÚSENICA



**Cieľ:** Rozvíjať komunikačné zručnosti dieťaťa.

**Úloha:** Popíš, čo vidíš na obrázku. Vymysli rozprávku o obrázku. Obrázok si vymaľuj.

## HĽADAJME ZVIERATKO

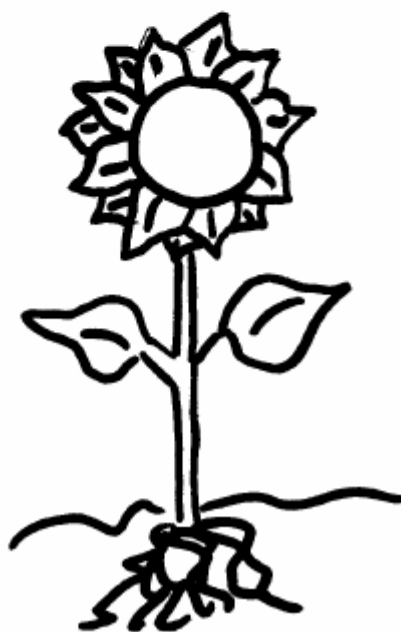
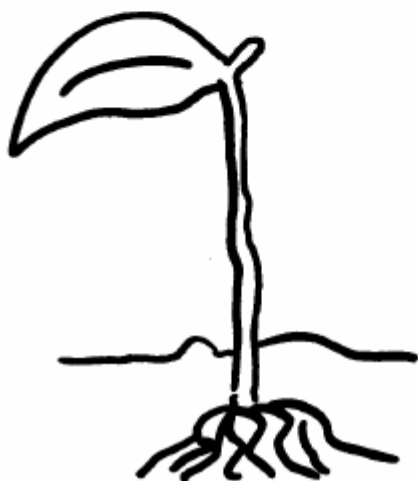


**Cieľ:** Rozvíjať slovnú zásobu a jemnú motoriku.

**Úloha:** Nájdi zvieratko, ktoré sa skrylo pod skalu. Ako sa volá? Vymaľuj si ho.



## AKO RASTIE KVIETOK?

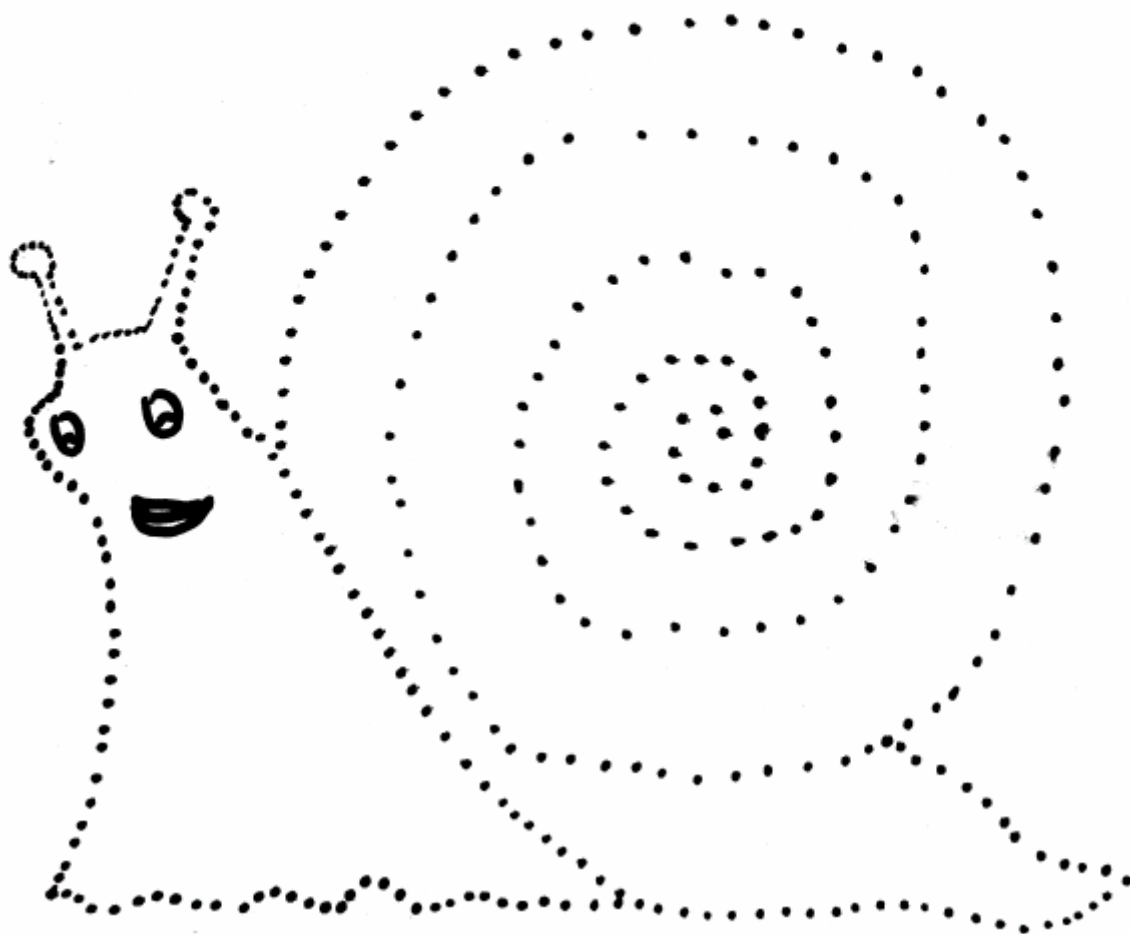


**Ciel':** Osvojiť /upevniť postupnosť rastu rastlín

**Úloha:** Porozprávaj, ako rastie rastlinka na obrázku. Kvetok si vymaľuj

**Poznámka:** Učiteľka môže pracovný list rozstrihať a deťom zadať úlohu, aby obrázky zoradili v správnom poradí

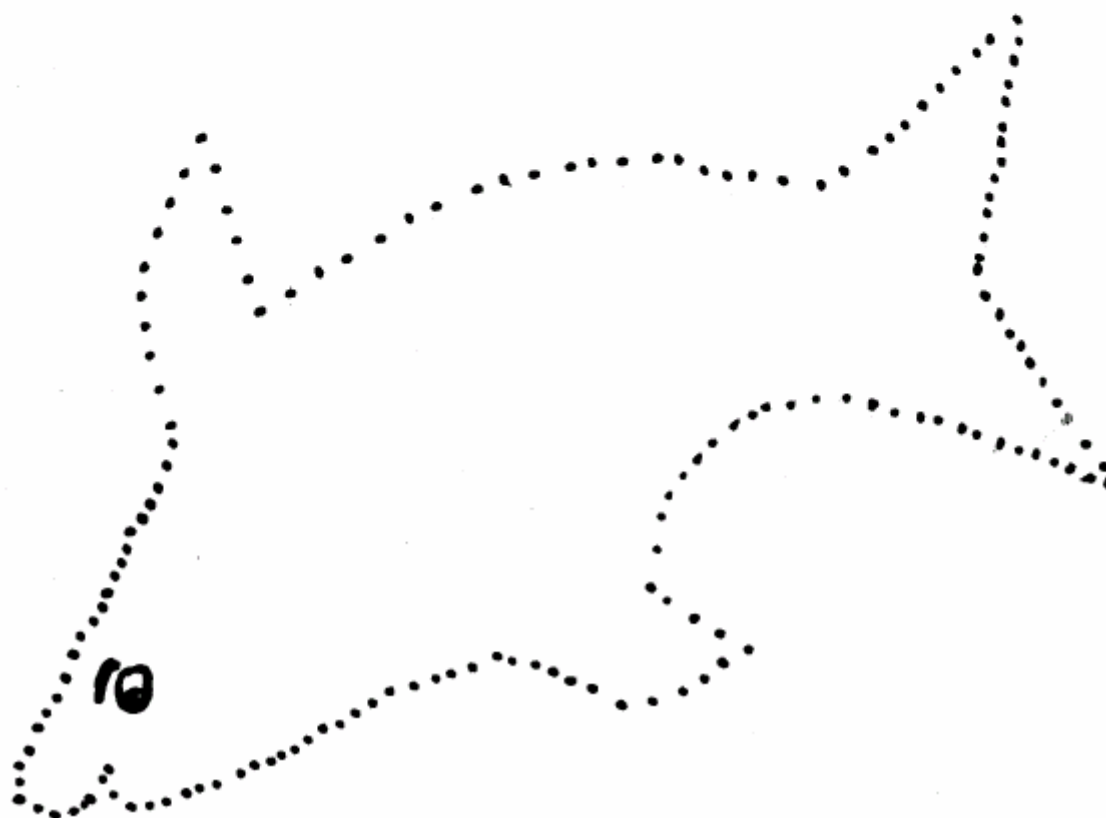
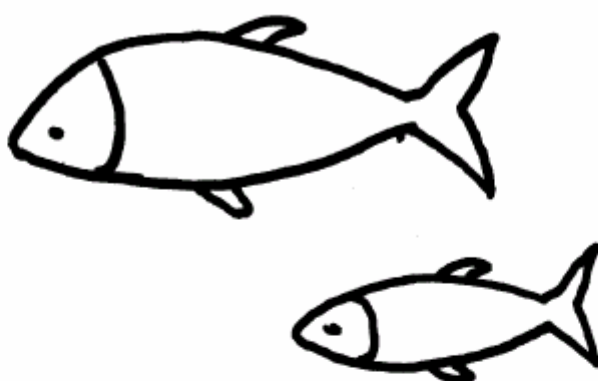
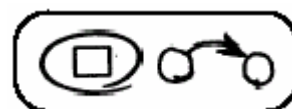
KAM SA VYDALO ZVIERATKO?



**Cieľ:** Rozvíjanie reči dieťaťa.

**Úloha:** Pospájaj bodky. Aké zvieratko si nakreslil/a? Vymaľuj si ho a vymysli rozprávku.

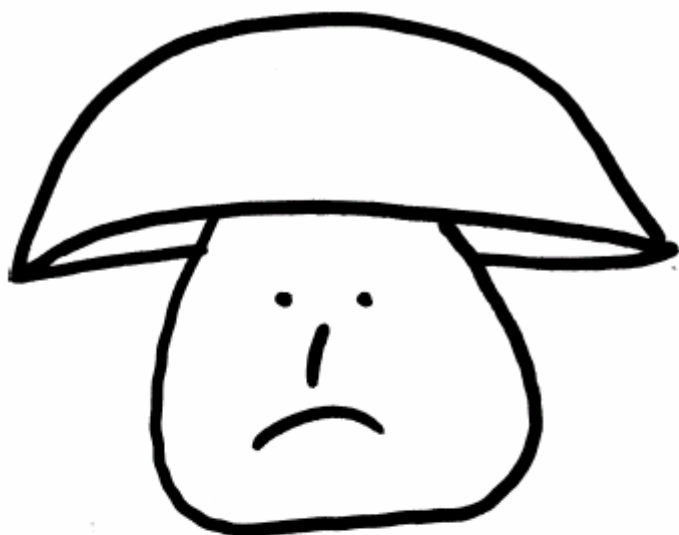
# RYBKY



**Cieľ:** Rozvíjať jemnú motoriku. Osvojiť/upevniť pojem najmenší.

**Úloha:** Pospájaj bodky. Čo si nakreslil? Zakrúžkuj najmenšiu rybu.

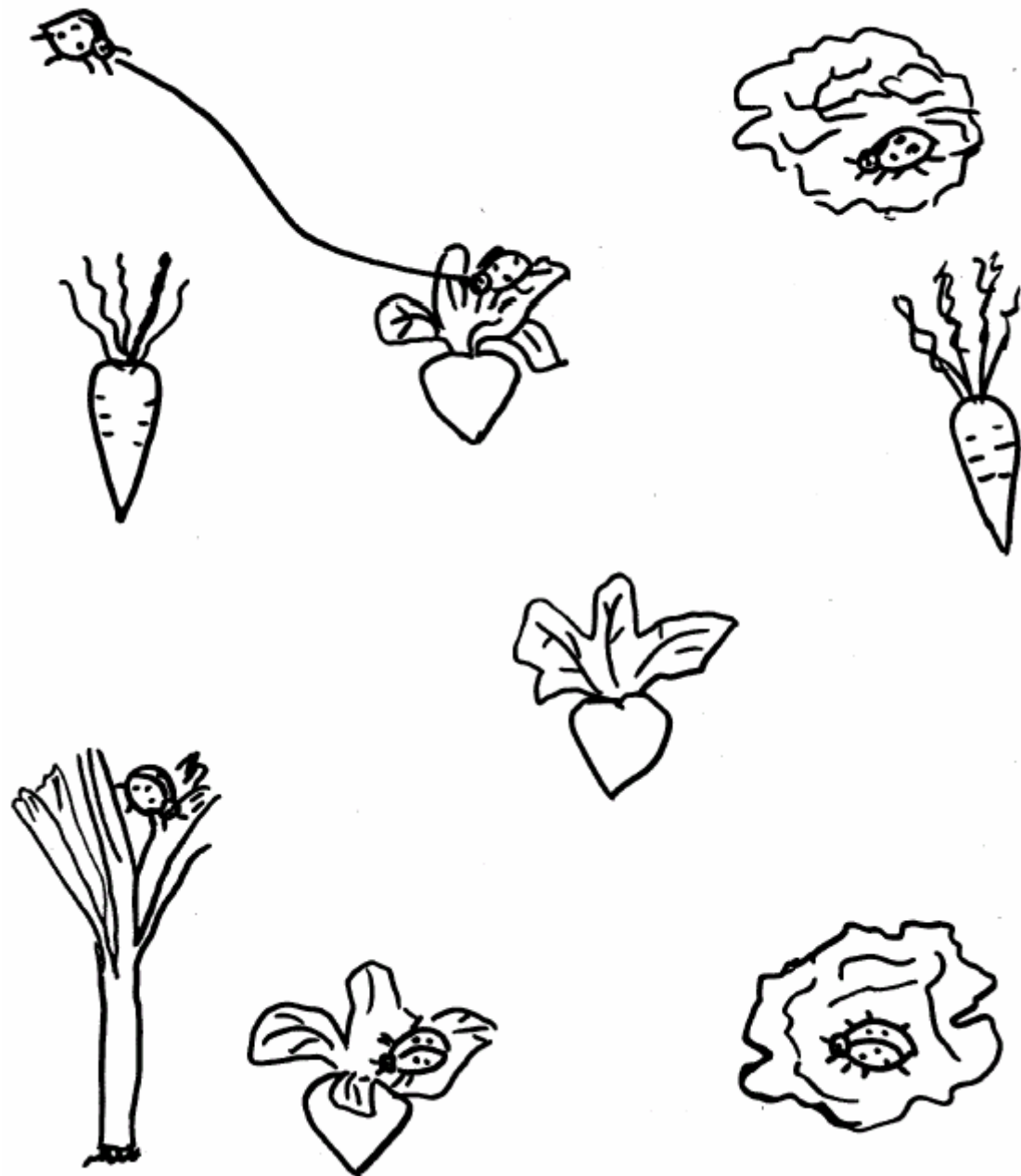
## DUBÁČIKY



**Ciel':** Dieťa si osvojí / upevní pojem nad, pod, medzi.

**Úloha:** Vymaľuj dubák, nad ktorým letí včielka. Porozprávaj o obrázku. Vymaľuj dubák, pod ktorým letí včielka. Vymysli rozprávku o zvieratku, ktoré je medzi dubáčikmi.

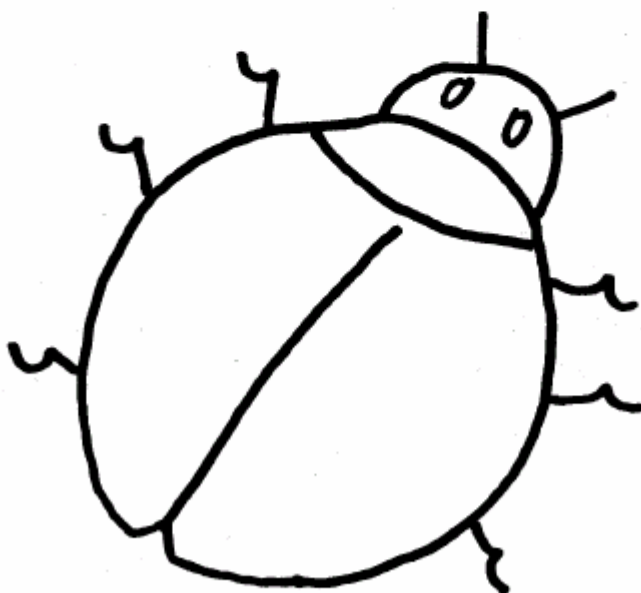
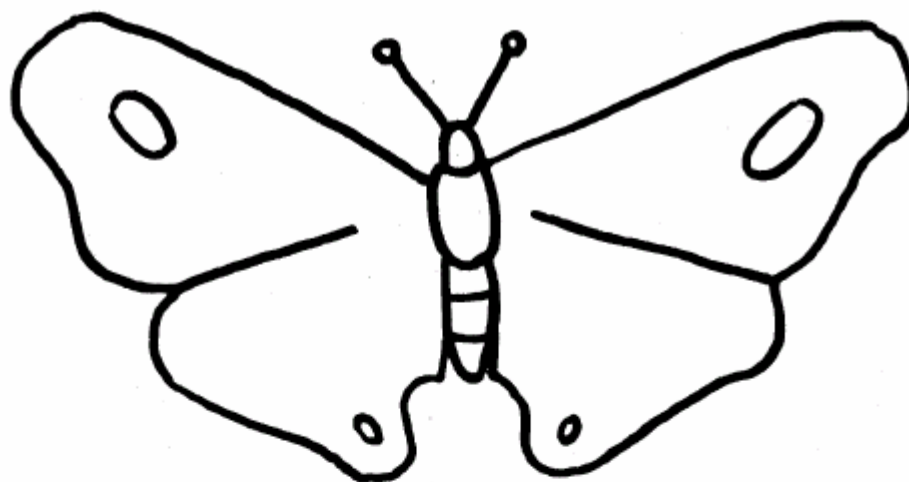
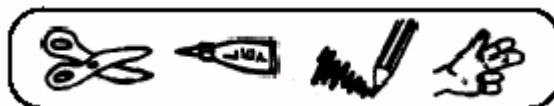
# NÁJDI LIENKY



**Cieľ:** Rozvíjať pozorovacie schopnosti.

**Úloha:** Nájsť všetky lienky a spoj ich čiarou. Porozprávaj, čo vieš o lienkach.

ČO JE TO?



**Ciel':** Osvojovať si číselný rad do 5. Rozvíjať jemnú motoriku.

**Úloha:** Vystrihni bodky a nalep ich lienke na krídelká. Bodky spočítaj. Motýľa vymaľuj.

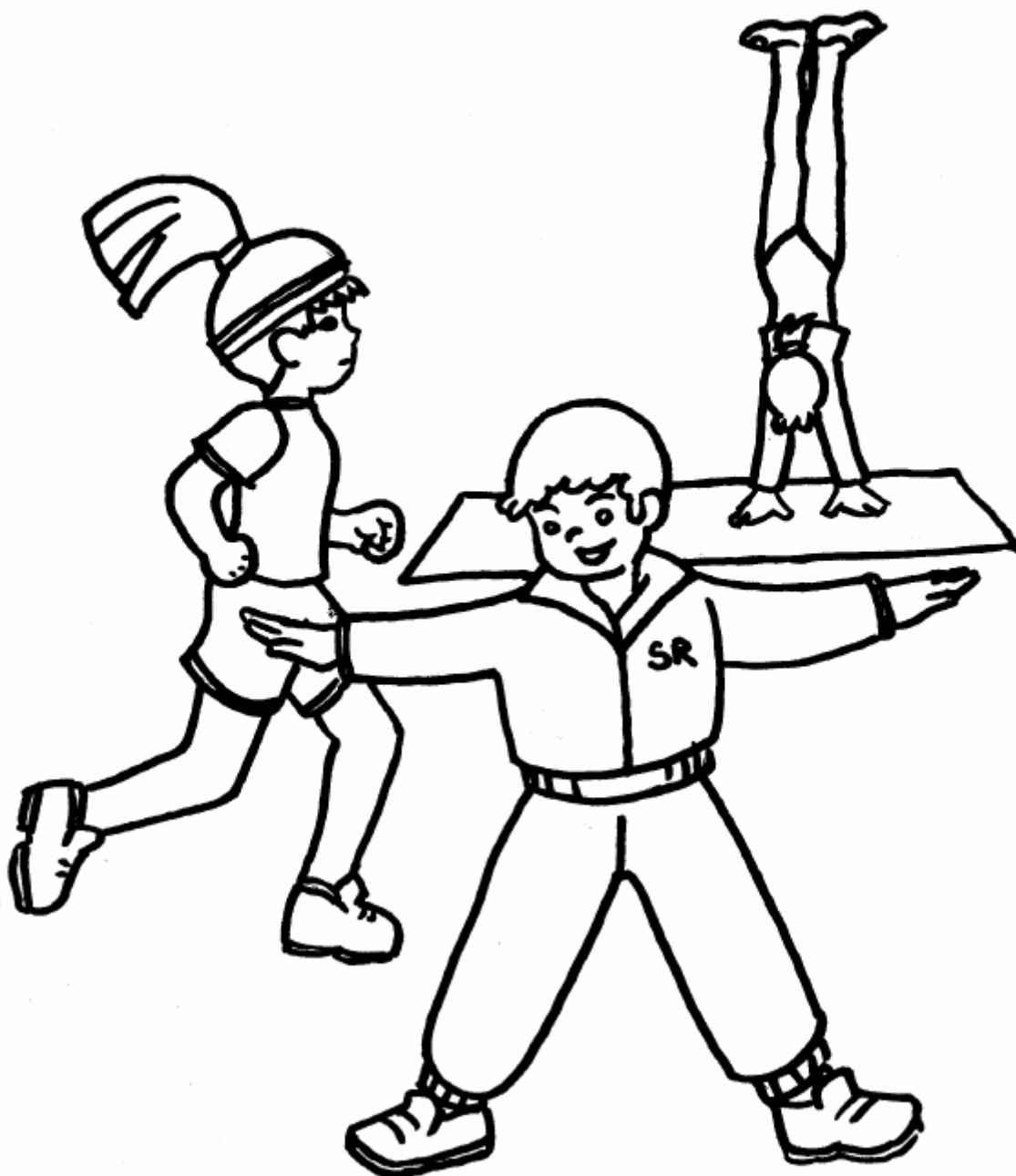
## MAMA HUS



**Cieľ:** Rozvíjať reč dieťaťa.

**Úloha:** Mame husi dokresli rodinku. Porozprávaj, čo vieš o husej rodine. Obrázok si vymaľuj

CVIČÍME

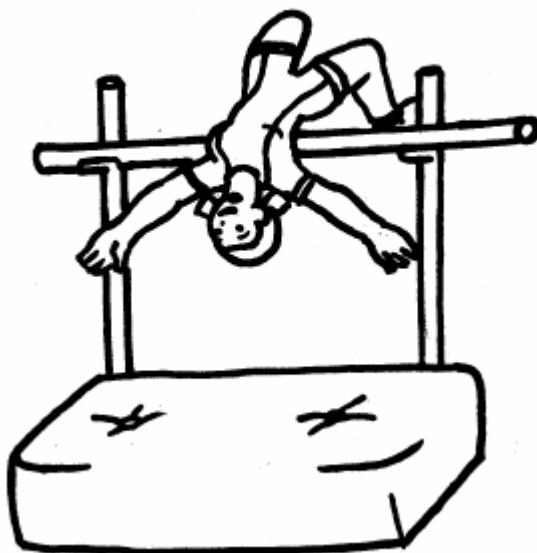


**Ciel'**: Rozvíjať slovnú zásobu a jemnú motoriku

**Úloha**: Porozprávaj, čo robia deti na obrázku. Obrázok si vymaľuj.



## ŠPORTY



**Cieľ:** Rozvíjať slovnú zásobu.

**Úloha:** Porozprávaj, čo robia športovci na obrázku. Vymaľuj to, čo sa robí v zime.

# HOKEJISTI



M

\_\_\_\_\_

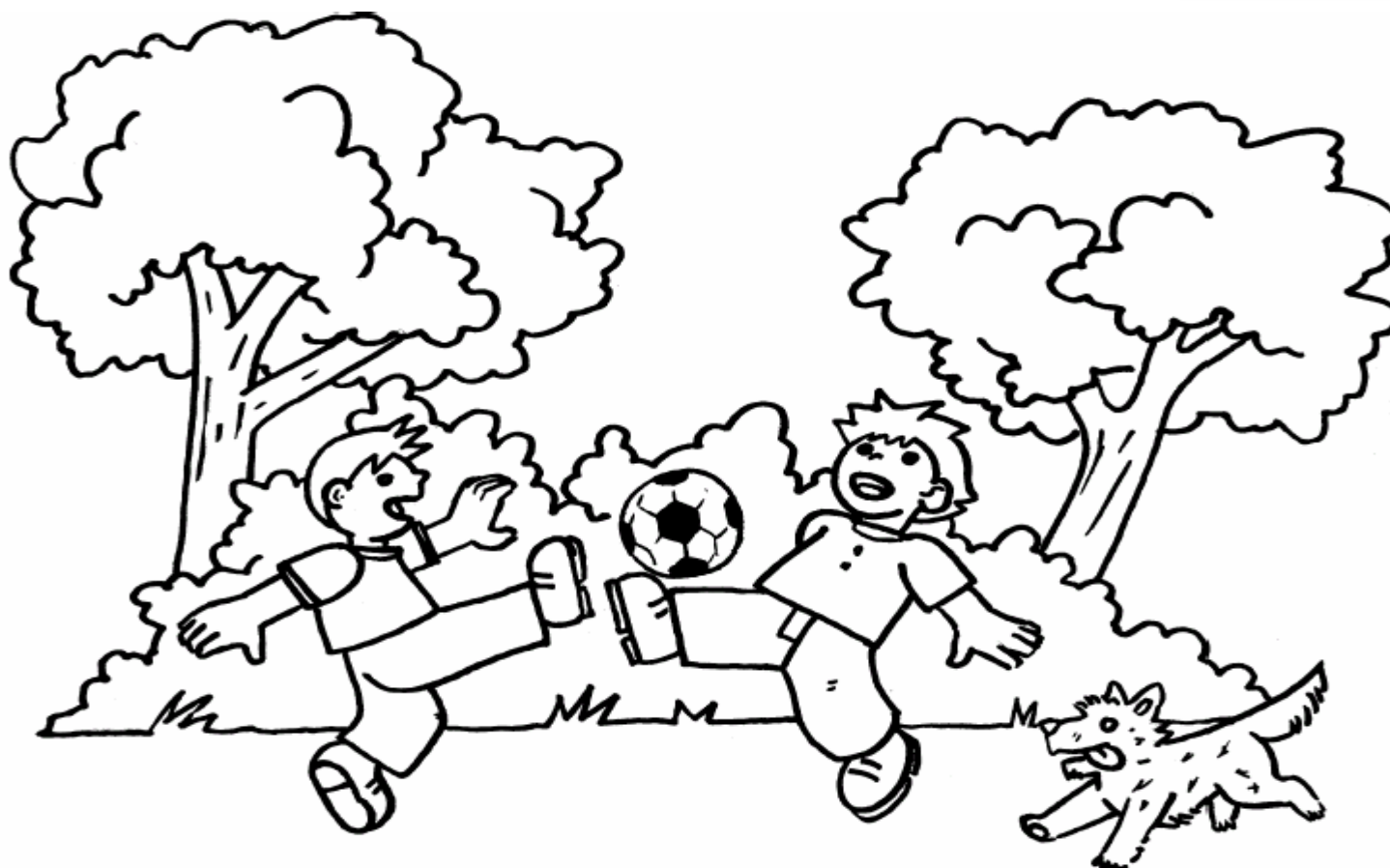
F

\_\_\_\_\_

**Ciel':**Upevňovať počítanie do 3 (6). Rozvíjať slovnú zásobu.

**Úloha:**Porozprávaj, čo robia deti na obrázku. Do obdĺžnika nakresli toľko čiarok, koľko hráčov má na helme písmeno M alebo F.

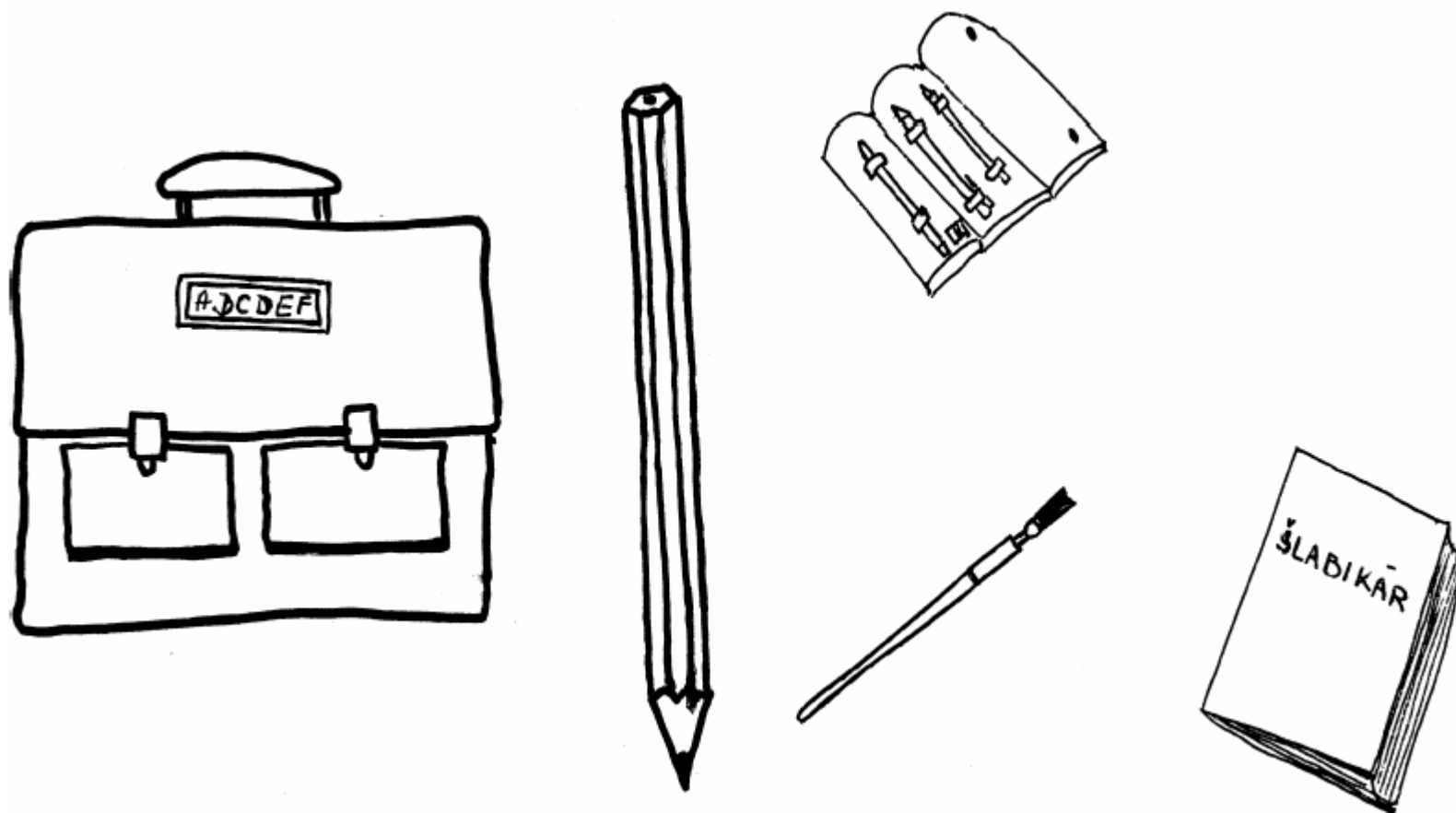
NA LÚKE



**Ciel'**: Rozvíjať rečový prejav dieťaťa.

**Úloha**: Porozprávaj, čo vidíš na obrázku. Spočítaj, koľko je tam chlapcov. Obrázok si vymaľuj.

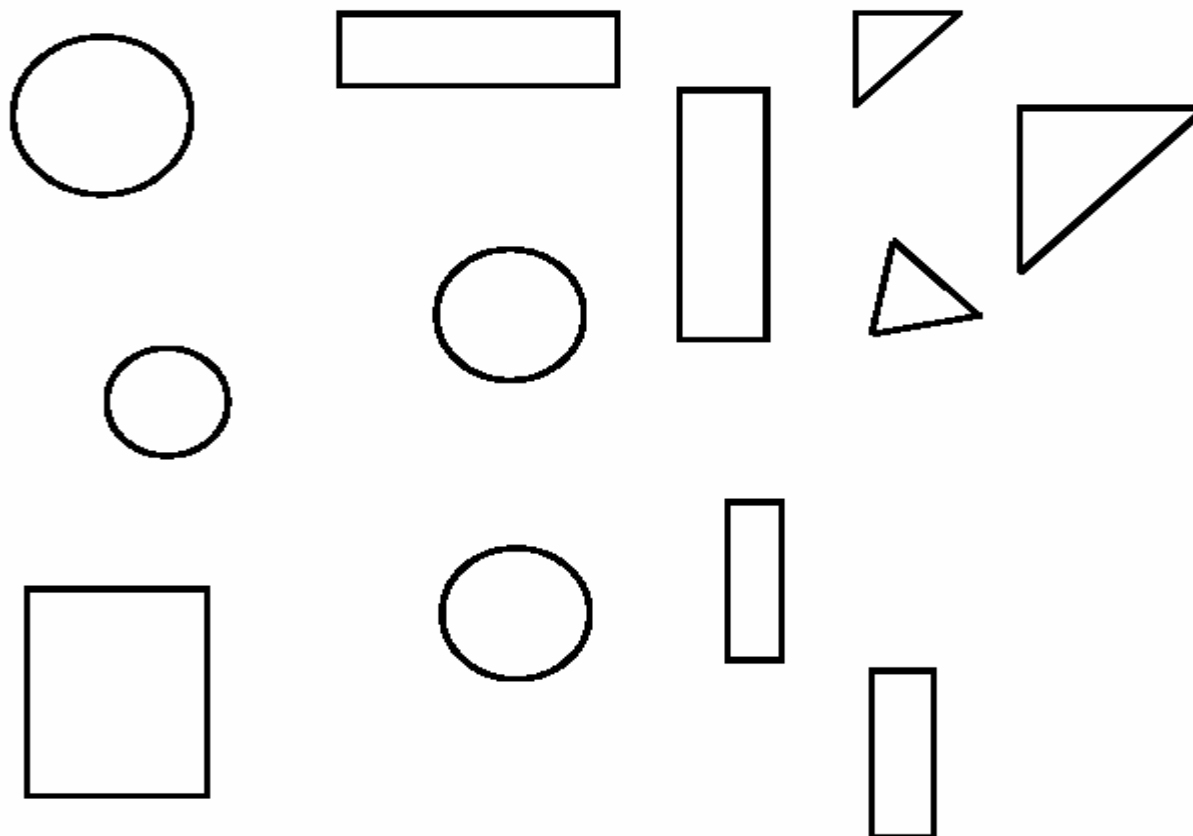
## DO ŠKOLY



**Cieľ:** Rozvíjať jemnú motoriku a reč.

**Úloha:** Pomenuj veci, ktoré nosia do školy školáci. Obrázok si vymaľuj a dokresli to, čo by si si Ty rád ešte zobrať so sebou do školy.

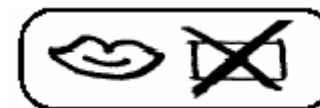
**DOKÁŽEŠ MA ZLOŽIŤ?**



**Cieľ:**Upevniť pomenovanie geometrických tvarov.

**Úloha:**Vietor rozfúkal papierového panáčka. Geometrické tvary vystrihni, pomenuj ich a poskladaj z nich panáčka.

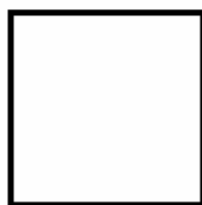
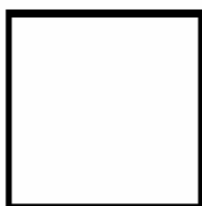
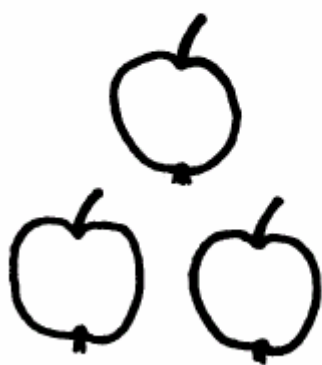
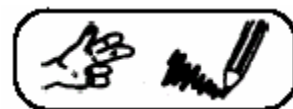
## MÚDRE ZVIERATKÁ



**Cieľ:** Vzbudzovať záujem dieťaťa o knihu / čítanie.

**Úloha:** Porozprávaj, čo robia zvieratká. Prečtiarkni najmenšie zvieratko.

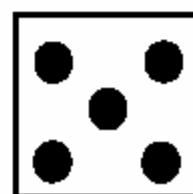
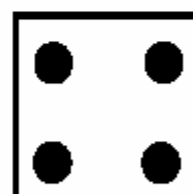
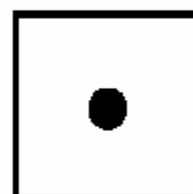
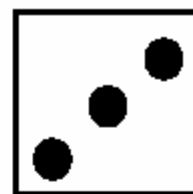
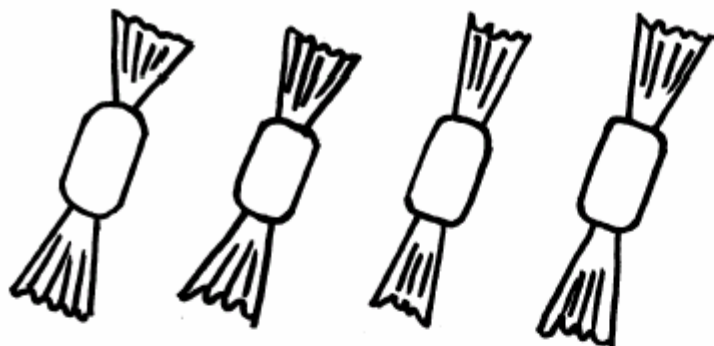
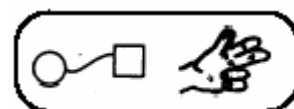
UŽ VIEME POČÍTAŤ 2!



**Ciel'**: Naučiť sa počítať do 3.

**Úloha**: Do štvorčekov nakresli toľko čiarok, koľko je pri ňom predmetov.

UŽ VIEME POČÍTAŤ 3!

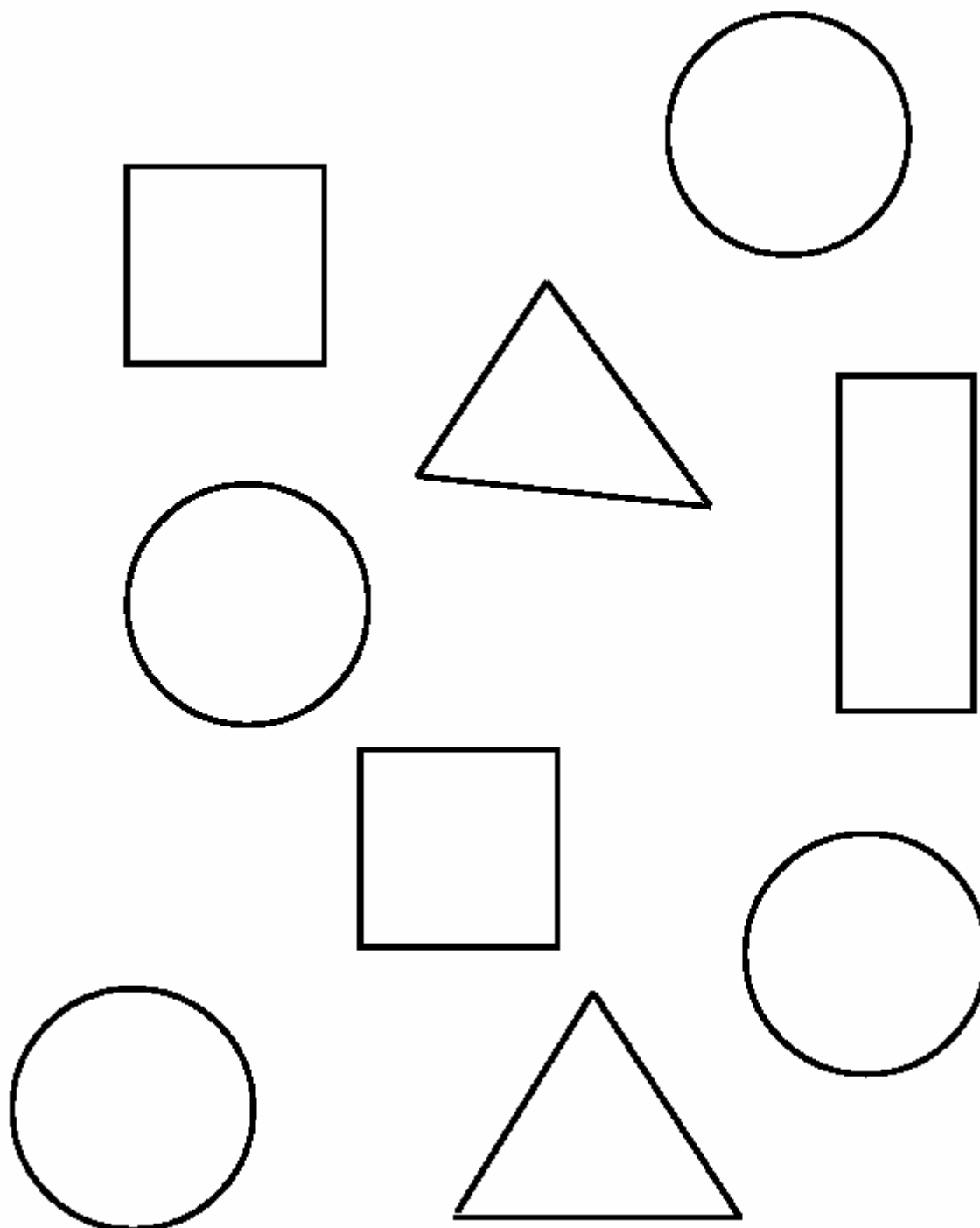


**Cieľ:** Osvojiť/upevniť počítanie do 4.

**Úloha:** Spočítaj predmety a spoj ich so správnou kockou.



## GEOMETRICKÉ TVARY 3



**Cieľ:** Dieťa identifikuje kruh. Osvojí si/upevní pojem najvyššie.

**Úloha:** Spoj kruhy kamarátov. Vymaľuj kruh, ktorý je najvyššie.

## **5 PLÁN PRÁCE S MATKAMI PRÍLOHY**

## OBSAH

<b>1</b>	<b>RODINA A VÝCHOVA .....</b>	<b>155</b>
<b>2</b>	<b>VÝZNAM SOCIÁLNO-VÝCHOVNEJ PRÁCE S MATKAMI V MATERSKEJ ŠKOLE .....</b>	<b>157</b>
<b>3</b>	<b>NÁVRH PLÁNU PRÁCE S RÓMSKÝMI MATKAMI .....</b>	<b>158</b>
3.1	VZDELÁVACIE AKTIVITY PRE MATKY .....	158
3.2	PRAKTICKÉ AKTIVITY PRE MATKY .....	159
3.3	PODPOROVANIE IDENTITY .....	161
3.4	PORADENSKÁ ČINNOSŤ PRE MATKY A RODINY .....	161
<b>4</b>	<b>ZÁSADY PRÍPRAVY PLÁNU PRÁCE S MATKAMI .....</b>	<b>163</b>
<b>5</b>	<b>LITERATÚRA: .....</b>	<b>164</b>
<b>6</b>	<b>PRÍLOHY .....</b>	<b>165</b>
	<b>ČINNOSTI MATKY S DIEŤAŤOM, KTORÉ PODPORUJÚ VÝVIN DIEŤAŤA.....</b>	<b>165</b>
	6.1.1 <i>Nachádzanie skrytých predmetov .....</i>	<i>168</i>
	<b>ZOZNAM INŠTITÚCIÍ .....</b>	<b>183</b>

# 1 RODINA A VÝCHOVA

Vývin dieťaťa je ovplyvňovaný prostredím nielen po narodení, ale oveľa skôr, v prenatalnom období. Už vtedy sa predovšetkým budúca matka významne podieľa na tom, ako sa bude jej dieťa vyvíjať, či sa narodí s najlepšimi predpokladmi na harmonický rozvoj, alebo bude už pri príchode na svet znevýhodnené v dôsledku nezdravého životného štýlu rodiny a najmä matky.

Tak, ako sa **menia rodiny** všeobecne, menia sa aj mnohé rómske rodiny. Ani ony nie sú chránené pred takými neuhmi, ako je alkoholizmus, fetovanie, nikotinizmus, či zneužívanie iných drog, ktoré majú negatívny vplyv na deti, a to nielen v tom zmysle, že „uberajú“ rodinám z financií, ale aj priamo poškodzujú plod a negatívne vplyvajú na vývin dieťaťa aj po narodení.

**Matka** zohráva kľúčovú úlohu aj ako organizátorka života rodiny, keďže v našej spoločnosti je tradične starostlivosť o chod domácnosti úlohou ženy.

Aj keď sa rodina ako primárna sociálna skupina mení, zostávajú jej **základné funkcie**, a to:

1. biologická funkcia,
2. výchovná funkcia,
3. emocionálna funkcia,
4. ekonomická funkcia,
5. ochranná funkcia.

**Plnenie výchovnej funkcie** je silnou výzvou, keďže rodičia nie sú na plnenie tejto funkcie osobitne pripravovaní a prakticky len intuitívne hľadajú cesty efektívnej výchovy. Pritom obdobie od narodenia do vstupu dieťaťa do školy – do 6-7 rokov – je osobitne dôležité, pretože sa v ňom utvárajú **základy pre budúce učenie sa a život**. Z toho vyplýva požiadavka, aby všetky deti bez rozdielu mali zabezpečený nielen **prístup ku vzdelávaniu**, ale **aj primeranú podporu** v procese učenia sa aj v domácom prostredí.

Zároveň si treba uvedomiť aj skutočnosť, že **rodičia** sú pre svoje deti v prvých rokoch života najvýznamnejším **zdrojom rozvoja** a neraz potrebujú pomoc a podporu, aby dokázali uspokojiť rozvojové potreby detí. Z tejto skutočnosti vyplýva požiadavka **pracovať** nielen **s rodičmi**, ale aj **s rodinami** ako celkom. Ak prijmeme túto premisu, privedie nás to k sérii otázok: ako pracovať s rodičmi, ako orientovať túto prácu, ako im sprostredkovať potrebné poznatky, akú pomoc a podporu potrebujú od širšieho spoločenstva a pod.

Deti totiž potrebujú rodičovskú starostlivosť, aby vôbec dokázali prežiť a vyvíjať sa v ľudskej bytosti.

V snahe uspokojiť potreby rodičov súvisiace s výchovou a vzdelávaním detí sú pripravované rozličné programy, ktoré možno rozdeliť do dvoch základných skupín:

1. vzdelávacie programy pre rodičov,
2. programy podpory rodičov.

Pri rozhodovaní o type ponúkaného programu treba **vychádzať z konkrétnych potrieb rómskej komunity a jednotlivých rodičov**, ale aj ponúkať programy majúce

špecifickú hodnotu a vedúce ku skultúrňovaniu života v rodine a skvalitňovaniu starostlivosti o deti. Mali by preto korešpondovať s najnovšími poznatkami o detskom vývine a podmienkach, ktoré dieťa potrebuje pre svoj zdravý rozvoj a **reflektovať rodinné zázemie a kultúru**.

**Hlavným cieľom** programov pre rodičov a rodiny je pomáhať rodičom uvedomiť si dôležitosť vlastnej rodičovskej roly pri podporovaní rastu a vývinu dieťaťa, utvárať postoje, názory a zručnosti rodičov týkajúce sa starostlivosti o deti. Ide predovšetkým o to, aby sa **posilnili schopnosti rodičov** zlepšiť starostlivosť o vlastné deti, o ich výchovu a vzdelávanie.

**Vzdelávacie programy** pre rodičov a rodiny predstavujú činnosti orientované na rozvíjanie vedomostí, zručností a návykov z rozličných oblastí vzťahujúcich sa na výchovu a vzdelávanie detí (napríklad učiť matky akú stravu pripravovať pre svoje deti, ako poskytnúť prvú pomoc pri drobných poraneniach, odporúčania pre otcov ako sa môžu podieľať na výchove detí a pod.).

**Programy podpory rodičov** sa orientujú na pomoc rodinám v rozličných oblastiach týkajúcich sa fungovania rodiny ako celku. Môžu to byť napríklad návštevy v rodinách, vytváranie podporných skupín rodičov, poskytovanie konzultačných služieb, multidimenzionálne programy a pod.

**V podmienkach materských škôl** sa môžu využívať obidve skupiny programov, pričom sa budú špecificky orientovať na potreby výchovy detí od útleho veku až po ich vstup do školy.

## 2 VÝZNAM SOCIÁLNO-VÝCHOVNEJ PRÁCE S MATKAMI V MATERSKEJ ŠKOLE

Materská škola v súčasnosti musí reagovať na nové spoločenské podmienky a potreby. K závažným trendom v oblasti predškolskej prípravy detí patrí aj požiadavka vytvárať **multikultúrne prostredie** v materskej škole. Javí sa ako zásadná predovšetkým tam, kde žijú príslušníci viacerých národností. Je všeobecne známou skutočnosťou, že práve spolužitie s rómskym etnikom je v niektorých lokalitách problematické. Zvyčajne ide o obce s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva postihnutého vysokou nezamestnanosťou, ktoré má spravidla nízku úroveň vzdelania, je závislé na dávkach sociálneho zabezpečenia, a žije v nevyhovujúcich bytových podmienkach a podobne. V týchto rómskych rodinách vyrastajú deti – budúci dospelí občania štátu, ktoré majú rovnaké právo na výchovu a vzdelávanie v súlade s ich potenciálom ako všetky ostatné deti.

Pre tieto deti, ale aj pre celú našu spoločnosť, je nevyhnutné, aby navštevovali materskú školu a tak sa pripravili na povinnú školskú dochádzku.

Pedagogickí zamestnanci materských škôl sa už dlhé roky zaoberajú v súvislosti s rómskymi rodinami dvomi základnými problémami:

1. pravidelnou dochádzkou detí,
2. pozitívnym ovplyvňovaním rodičovskej výchovy.

Jednou súčasťou riešenia týchto zložitých problémov môže byť sociálno – výchovná práca s rómskymi rodinami, osobitne s matkami.

**Postavenie a úlohy matiek** v rómskych rodinách sú vo vzťahu k výchove detí kľúčové. Z tohto dôvodu, je potrebné zapojiť rómske matky do predškolskej prípravy ich detí. Zároveň je nemenej dôležité venovať im osobitnú pozornosť. Úroveň ich informovanosti o mnohých závažných otázkach je často nedostatočná. Viaceré matky nemajú osvojené potrebné návyky, prípadne zručnosti, ktoré sú dôležité aj vo vzťahu k výchove ich detí.

Materská škola má prostredníctvom sociálno-výchovnej práce s matkami možnosť podieľať sa na socializácii detí v ich rodinách, a tým v konečnom dôsledku priamo ovplyvňovať integráciu rómskych rodín do spoločnosti. Pri implementovaní plánu práce s matkami musí každá **materská škola vychádzať z vlastných špecifických podmienok a potrieb matiek a ich detí**. Osobitne treba spolupracovať s rómskou asistentkou (resp. asistentom) učiteľky a rómskymi matkami.

### 3 NÁVRH PLÁNU PRÁCE S RÓMSKÝMI MATKAMI

#### 3.1 Vzdelávacie aktivity pre matky

**Cieľom** vzdelávacích aktivít je podporovanie kognitívneho, psychomotorického a sociálno-emocionálneho vývinu v domácom prostredí. Prostredníctvom vzdelávania matiek sa na jednej strane rozvíja **osobnosť** samotnej **matky** – osvojuje si nové vedomosti, zručnosti, rozvíja svoje schopnosti, posilňuje sebadôveru, na druhej strane aplikovaním nadobudnutých vedomostí, zručností a návykov skvalitňuje život vlastnej rodiny a starostlivosť o deti. Výskum Bekmana a kol. (1995) preukázal, že vzdelávanie matiek malo pozitívny dopad na výchovu detí v rodine. Deti tých matiek, ktoré boli zapojené do vzdelávacieho programu lepšie prospievali v škole a ich sebaopätanie bolo lepšie. Na druhej strane matky zapojené do programu mali vyššie očakávania voči svojim deťom, čím ich motivovali do učenia a do lepších výkonov.

**Formy, metódy a prostriedky** vzdelávacích aktivít musia korešpondovať s konkrétnym zložením účastníčok, ale lektori pri ich plánovaní musia brať do úvahy aj existujúce materiálne podmienky a obsahové zameranie aktivity. Odporúčame predovšetkým **interaktívne formy a metódy, využívajúce vedomostný a skúsenostný potenciál rómskych matiek** a ktoré vytvárajú podmienky pre ich aktívne zapojenie do činnosti. Popri diskusiách s odborníkmi zo zodpovedajúcich oblastí, to môžu byť besedy, psychosociálne hry, praktické cvičenia či prednášky učiteliek a rómskych asistentiek a pod.

Odporúčame využívať dostupný názorný materiál, videofilmy, obrázkový materiál, pracovné materiály vytvorené pre semináre pre matky v rámci tohto projektu.

Námety na konkrétne činnosti matiek a detí v rodine alebo v materskej škole uvádzame v prílohe 1. Materská škola tým, že poskytne matkám priestor a materiál, vytvára aj podmienky na rozvíjanie vychovávateľských schopností a zručností matiek.

**Vzdelávacie aktivity pre matky môžeme rozdeliť do nasledovných okruhov:**

##### 1. Kto som?

**Cieľom** tohto okruhu je pomôcť matke uvedomiť si rozličné roly, ktoré v živote zastáva, úlohy, ktoré pre ňu z týchto rol vyplývajú a schopnosti, ktoré pre má na to, aby tieto úlohy dokázala plniť. Rola manželky, **rola matky**, rola dieťaťa, rola priateľky, rola pracovníčky. Osobitná pozornosť sa sústreďuje na rolu matky, zvyšovanie jej senzitivity k potrebám dieťaťa predškolského veku, uvedomenie si možností a spôsobov ako podporovať kognitívny, psychomotorický a sociálno-emocionálny vývin vlastného dieťaťa a ako podľa vlastných možností optimalizovať pre dieťa domáce prostredie. Z tohto okruhu sa odvíjajú ďalšie okruhy, venované špecifickým oblastiam.

##### 2. Dieťa predškolského veku v rodine.

**Cieľom** tohto okruhu je, aby si matky osvojili základné vedomosti o vývine dieťaťa predškolského veku a rozvinuli niektoré schopnosti a zručnosti potrebné na podporovanie zdravého vývinu dieťaťa v rodine.

**Témy okruhu:**

##### a) Čo môžem urobiť pre svoje dieťa ešte pred jeho narodením?

Zdravie matky a zdravie dieťaťa. Čo sa deje s ešte nenarodeným dieťaťom, ak nastávajúca mamička fajčí, požíva alkohol či iné drogy? Byť matkou je poslanie.

### **b) Máme doma bábätko.**

Zdravá výživa novorodenca, dojčat'a a batol'at'a. Starostlivosť o zdravie dieťaťa, hygiena, očkovania ako dôležitá ochrana dieťaťa pred nebezpečnými chorobami. Matka – prvá učiteľka dieťaťa. Výchova dieťaťa od narodenia – všetky deti majú rovnaké potreby a práva. Komunikácia a interakcia s dieťaťom. Význam rozprávania dieťaťu a rozprávania sa s dieťaťom. Spievanie deťom a spievanie s deťmi. Prečo sa treba s dieťaťom hrať? Hry s deťmi a hry detí v tradičnej rómskej rodine.

### **c) Dieťa predškolského veku a jeho výchova.**

Dieťa vo veku 3-6 rokov v rodine a v materskej škole. Čo potrebuje dieťa predškolského veku pre zdravý vývin. Čo mu poskytuje rodina a čo materská škola. Program výchovy a vzdelávania v materskej škole. Rómsky asistent učiteľa v triede materskej školy. Možnosti odpustenia príspevku rodičov na prevádzku materskej školy. Rozhodovanie o zapísaní dieťaťa do materskej školy. Prečo nerómski rodičia zapisujú už 3-4- ročné deti do materskej školy? Budúcnosť človeka bez kvalitného vzdelania. Aktivity, ktorými môže rodina pomáhať dieťaťu vo vývine.

#### **3. Detské choroby a ako im predchádzať.**

Najčastejšie detské choroby detí predškolského veku. Ich príčiny, možná ochrana. Otužovanie detí. Prečo musí choré dieťa ošetriť lekár. Právo dieťaťa na zdravotnú starostlivosť. Starostlivosť o chrup.

#### **4. Naša dcéra, náš syn pôjde do školy.**

Zápis dieťaťa do školy. Povinnosť rodičov zapísať dieťa do školy. Potrebné doklady. Termín a miesto zápisu. Príprava dieťaťa na zápis do školy. Odklad školskej dochádzky.

#### **5. Dieťa s problémami.**

Bojazlivé dieťa. Agresívne dieťa. Nespolupracujúce dieťa. Dieťa príliš závislé na dospelom. Poruchy reči. Poruchy učenia. Možnosti pomoci.

#### **6. Všetky deti sú si rovné.**

Podobnosti a rozdiely medzi deťmi. Všetky deti majú rovnaké základné potreby a majú rovnaké práva. Prejavy intolerancie medzi deťmi v materskej škole a ako im predchádzať. Vzájomné predsudky v materskej škole a čo s nimi.

#### **7. Domáce hospodárenie.**

Rozpočet domácnosti. Priority rodiny vo vzťahu k financovaniu. Práva a povinnosti jednotlivých členov domácnosti.

### **3.2 Praktické aktivity pre matky**

**Cieľom** praktických aktivít je nácvik zručností a návykov matiek. Organicky sa prelínajú so vzdelávacími aktivitami, v niektorých okruhoch sú však dominantné praktické činnosti. Ide predovšetkým o utváranie deficitných zručností, teda takých, ktoré si dievčatá spravidla neosvojili vo svojej rodine, pretože ich nemali rozvinuté ani ich matky. Môžu to byť napríklad zručnosti spojené s vedením domácnosti, šitím, opravovaním odevov.

**Praktické aktivity sa v praxi prelínajú s pôsobením matiek v triede materskej školy a najmä počas popoludňajších spoločných činností matiek (resp. rodičov) a detí v materskej škole. Rodičovská miestnosť je tým priestorom, kde majú matky možnosť spoločne**



pracovať a aj navzájom sa učiť, vymieňať si skúsenosti a v neposlednom rade aj prezentovať svoje schopnosti.

**Základné formy a metódy** sú najmä praktické cvičenia a praktické činnosti.

**Praktické činnosti pre matky môžeme rozdeliť do nasledovných okruhov:**

### **1. Môžeme sa pochváliť**

Matky prezentujú vlastné schopnosti a to najlepšie z rómskej kultúry. Spievajú, tancujú, predstavia tradičné rómske jedlá a pod. Každá matka má možnosť preukázať svoje silné stránky a v neformálnej atmosfére si osvojiť nové vedomosti a zručnosti.

### **2. Pomáhame našim deťom a materskej škole**

**Témy okruhu:**

#### **a) Objavujeme šijací stroj.**

Skutočnosť, že matky majú k dispozícii šijací stroj, môže byť na jednej strane podnetom na organizovanie kurzu základov šitia, a na druhej strane na pomoc materskej škole (napríklad šitie vankúšikov do centier, obrúskov na stolíky a pod.). Keďže šitie na stroji vyžaduje aj určité zručnosti ručného šitia, rozvíjajú sa aj tieto schopnosti matiek. Matky sa tak postupne naučia opravovať, zašívvať, zaštopkať odev svojim deťom.

#### **b) Chystáme oslavu.**

Príprava – spoločne s deťmi a pedagogickým personálom – osláv narodením, sviatkov a pod. Slávnostné prestieranie. Vyzdobenie miestnosti. Výroba drobného darčeka.

#### **c) Ideme na výlet.**

Plánovanie výletu. Výber miesta. Rozdelenie úloh a zodpovednosti. Organizovanie činnosti. Príprava občerstvenia.

#### **d) Čo robí moje dieťa v materskej škole.**

Pozorovanie dieťaťa pri hrách a ostatných činnostiach v triede aj mimo triedy. Zapájanie sa do činnosti spolu s dieťaťom. Činnosti s inými deťmi, resp. so skupinkou detí – napr. pečenie koláča.

#### **e) Staráme sa o záhradku.**

Spoločne s deťmi a pedagogickým personálom sa matky učia dopestovať niektorú zeleninu, pažitku, petržlen či niektoré bylinky, ktoré sú zdrojom vitamínov pre ich deti a ktoré zúžitkujú napríklad pri príprave desiaty. Matky si zároveň zvyknú používať napr. petržlen na dochutenie napríklad zemiakov, ale aj ako zdroj vitamínu C. Deti tak majú možnosť ochutnať ovocie aj ich vlastnej práce a učia sa chrániť rastliny.

#### **f) Karneval.**

Príprava masiek (spoločne s deťmi), organizačné činnosti, riadenie práce, príprava občerstvenia a pod.

#### **g) Rozprávky pre naše deti.**

Matky čítajú deťom rozprávky. Zoznamujú sa aj s dielami rómskych spisovateľov a spisovateľiek, zlepšujú sa ich čitateľské zručnosti. Rozvíja sa ich sebadôvera aj sebaoceňovanie.

### 3.3 Podporovanie identity

**Cieľom** aktivít je podporovanie identity rómskych matiek. Podporovanie motivácie rómskych matiek a rozvíjanie ich identity je osobitne u rómskych matiek veľmi dôležité, pretože len matka s rozvinutou identitou môže podporovať rozvíjanie identity vlastného dieťaťa, či detí.

Za účinné **formy a metódy** práce s matkami v tejto oblasti považujeme predovšetkým prezentovanie výsledkov práce matiek, ich schopností, zručností a návykov, spojené s úspechom a pozitívnym oceňovaním. Celá atmosféra v materskej škole musí byť naklonená myšlienke inklúzie a pedagogický personál presvedčený o vzájomnom obohacovaní detí pochádzajúcich z rozdielnych kultúr.

#### a) Rodina rodinám.

Jedna z rodín pripraví a zorganizuje stretnutie rodín a detí, na ktorom predstaví to najlepšie, čo jej členovia dokážu. Hrdosť na to, čo sa im podarilo dosiahnuť aj vo veľmi ťažkých podmienkach pomáha rozvíjať sebaúctu a identitu. Takáto rodina môže byť zároveň zdrojom motivácie aj pre ďalšie rodiny.

#### b) Tradičné remeslá v rómskej komunite.

Rodičia urobia výstavku výsledkov práce rómskych remeselníkov. Záujem o kúpu ich výrobkov je najlepšou motiváciou, aby sa venovali tejto práci.

#### c) Vzdelanie neznamená stratu rómskej identity.

Stretnutie s úspešnými Rómami, ktorí sa hlásia k rómskej identite. Beseda so vzdelanými Rómami, pracujúcimi na prospech rómskych komunít. Úspešný a vzdelaný človek ako pozitívny vzor.

#### d) Moderná technika a človek.

Zvládnutie práce s počítačom ako dôležitý predpoklad uplatnenia na trhu práce v súčasnom svete a posilnenia sebavedomia.

#### e) Práce našich detí.

Výstavka prác detí v materskej škole a v základnej škole.

#### f) Spievame a tancujeme.

Založenie a vedenie folklórneho súboru, deti sa učia udržiavať a rozvíjať tradičné rómske piesne a tance. Záujem verejnosti o ich vystúpenia je dôležitým faktorom rozvíjania identity.

### 3.4 Poradenská činnosť pre matky a rodiny

**Cieľom** poradenskej činnosti je poskytnúť kvalifikované informácie predovšetkým z oblasti výchovy a vzdelávania. Viaceré rómske matky sú spolu s rodinami v nepriaznivej životnej situácii a potrebujú informácie aj zo sociálnej oblasti a materská škola môže matkám odporučiť inštitúciu, na ktorú sa môžu obrátiť so žiadosťou o pomoc. Dôležité je, aby matky vedeli, že v materskej škole nájdu ľudí, ktorí ich vypočujú a umožnia aspoň sčasti ventilovanie ťažkostí a problémov.

Učiteľka a rómska asistentka sa stretáva s matkami každý deň pri preberaní dieťaťa a pri jeho odchode domov. V tomto čase by sa mala **informovať o dieťati** a zároveň je tu aj príležitosť, aby matka v prípade potreby požiadala učiteľku o dlhší rozhovor a dohodla si jeho

termín. Termín musí byť stanovený tak, aby sa učiteľka mohla venovať matke bez časového stresu a aby v pokoji bola k dispozícii matke.

V prípade, ak pedagogický personál pozoruje na dieťati nejaké zmeny, môže učiteľka alebo asistentka **ponúknuť** matke rozhovor, **iniciovať** stretnutie, prípadne sa opýtať, či matka nepotrebuje nejakú pomoc. Ak ide o problém, ktorého riešenie nie je v kompetencii pedagogického personálu, treba matku (rodičov) usmerniť k inému odborníkovi.

Je žiaduce, aby materská škola mala stanovený aj konkrétny deň, kedy je pedagogický personál k dispozícii rodičom, ktorí potrebujú radu, či konzultáciu.

Zoznam najdôležitejších inštitúcií poskytujúcich poradenské služby je v prílohe 2.

#### **4 ZÁSADY PRÍPRAVY PLÁNU PRÁCE S MATKAMI**

1. Práca s matkami je organickou súčasťou činnosti materskej školy a spolupráce materskej školy s rodinami detí.
2. Výhodiskom plánu práce s matkami sú konkrétne potreby rodín a špecifické podmienky materskej školy, komunity a obce.
3. Vypracovaniu plánu predchádza diskusia pedagogického personálu s matkami o potrebách a záujmoch rómskych rodín.
4. Plán práce s matkami musí byť výsledkom spoločnej dohody všetkých zainteresovaných.
5. Plánované aktivity musia rešpektovať kultúru a mentalitu matiek.
6. Pri realizácii plánu je dôležitý neustály kontakt s matkami a ich podpora.
7. Matky sa aktívne podieľajú na hodnotení jednotlivých aktivít a plánu ako celku.
8. Plán práce s matkami je otvorený dokument, flexibilný voči novým potrebám a záujmom a priebežne vyhodnocovaný a upravovaný.
9. Plánované aktivity sa uskutočňujú aspoň raz mesačne.
10. Pri plánovaní a realizácii má rómsky asistent/asistentka učiteľa kľúčové postavenie.

Plán práce s matkami, spolu s pracovným plánom pre materské školy a pracovnými materiálmi na semináre pre matky tvorí základ pre rozvíjanie konkrétnej spolupráce s matkami v jednotlivých materských školách.

## **5 LITERATÚRA:**

- Daniels, E. R., Stafford, K.: Creating Inclusive Classrooms. Washington: CRI, 1999.
- Evans, J.L.: Working with Parents to Support Children's Development. IN: Korintus, M., Arató, K. (edit.): Better Parenting Initiatives. Budapest: NCSSZ, 2002.
- Hanšpachová, J.: Hry pro maminky s dětmi. Praha: Portál, 1997.
- Sagi, A.: Problémové děti v mateřské škole. Praha: Portál, 1995.
- Strassmeir, W.: 260 cvičení pro děti raného věku. Praha: Portál, 1996.

## 6 PRÍLOHY

### Príloha 1

#### Činnosti matky s dieťaťom, ktoré podporujú vývin dieťaťa

##### Postavenie veže zo šiestich kociek

Ukážte dieťaťu ako sa stavia veža zo šiestich kociek. Položte jednu kocku na stôl, zoberte druhú a postavte ju rovno na prvú. Nechajte dieťa, aby sa najskôr len pozeralo, potom ho vyzvite, aby pokračovalo v stavbe. Ak je to potrebné, ved'te dieťaťu ruku. Pokračujte ďalej, až dieťa bude schopné postaviť vežu zo šiestich kociek samo.

Začnite stavať z veľkých kociek, akonáhle dieťa dokáže postaviť vežu zo šiestich kociek, prejdite na používanie menších.

Možno použiť aj papierové škatule od mlieka, či iné vhodné obaly.

##### Kreslenie čiar podľa vzoru

Poskytnite dieťaťu dostatok času, aby si mohlo kresliť podľa vlastných predstáv. Ak dieťa bude ochotné spolupracovať, položte pred neho čistý papier a povedzte mu, aby sa pozorne pozeralo ako kreslíte. Nakreslite zvislú čiaru a vyzvite dieťa, aby nakreslilo rovnakú vedľa vašej. Ak sa mu to nepodarí, chyťte dieťa za ruku a ved'te ho pri kreslení čiary .

Potom ho požiadajte, aby sa pokúsilo nakresliť čiaru bez pomoci

Dieťa môže kresliť čiary aj do snehu alebo piesku.

##### Chytanie lopty

Posaďte dieťa na zem a rozťahnite mu nohy. Posaďte sa mu oproti, tiež z rozťahnutými nohami a pošlite mu po zemi loptu. Povedzte mu, aby loptu zachytilo. Akonáhle dieťa chytí pomaly sa kotúľajúcu loptu v sede, vyzvite ho, aby si kľaklo alebo sa postavilo a opäť sa pokúsilo loptu chytiť. Pritom si môže pri zastavovaní lopty pomôcť nohami.

Možno použiť aj handrovú loptu, alebo loptu z papiera.

##### Hra s loptou

Pripevnite motúzom plážovú loptu na lampu alebo na konár stromu tak, aby sa za ňou dieťa muselo načahovať. Ukážte mu, ako má buchnúť do lopty. Vo dvojici si deti môžu údermi prehadzovať loptu z jednej strany na druhú.

Možno použiť aj balón, alebo loptu z papiera či handier.

##### Navliekanie koráľov

Dajte dieťaťu niekoľko koráľov a požiadajte ho, aby ich pre vás navlieklo na niť. Ak to ešte nevie, predved'te mu postup pri navliekaní a nechajte dieťa, aby vás pozorovalo (šnúrku pridržte za spevnený koniec, navlečte koráľ, uchopte začiatok šnúrky a nechajte koráľ sklznúť). Opakujte postup tak, že chyťte dieťa za ruku a navliekate spoločne. Snažte sa, aby dieťa pracovalo s čo najmenšou pomocou a pochváľte ho za každý úspech.

Ak dieťa ovláda navliekanie bez problémov, môže korále navliecť podľa stanoveného vzoru - napr. jedna žltá, dve červené; dve hranaté, dve guľaté a pod. Dohliadnite, aby ich dieťa navliekalo podľa stanoveného poradia.

Možno použiť aj gombíky, či iný materiál.

### **Vytvarovanie valčeka z plastelíny**

Najskôr nechajte dieťa nech sa zoznami s modelovacím materiálom (trhanie, roztláčanie, robenie dierok a pod.)

Dajte pred dieťa oválny kúsok plastelíny a vedzte jeho ruku tak, aby plastelínu váľalo dlaňou sem a tam. Ukážte mu, ako sa valček plastelíny stenčuje a predlžuje. Precvičujte najprv oboma rukami, potom dominantnou rukou a nakoniec nedominantnou.

Na tento účel veľmi dobre poslúži aj kúsok cesta, resp. hliny.

### **Lezenie**

Dieťa stojí na podlahe. Položte na nábytok hračku, samozrejme tak vysoko, aby si dieťa muselo po ňu vyliezť. Povzbudzujte dieťa, aby hračku hľadalo. Ak sa o to nepokúsi, pomôžte mu vyliezť na nábytok ( stoličku a pod.) a zobrať si hračku. Opakujte cvičenie s dieťaťom tak, aby muselo preliezať určité prekážky .

### **Skákanie**

Nechajte dieťa, aby sa na koberci alebo rohoži hralo, behalo, kotúľalo. Potom ho požiadajte, aby sa postavilo na malú soličku. Chyťte ho za obe ruky a povedzte: “Zajačik skáče z hora dole hop, hop, hop”, Zdvihnite obe ruky do výšky, uľahčite dieťaťu skok dole oboma nohami. Nechajte ho skočiť z nižšej výšky na koberec. Stále dbajte, aby vždy skákalo oboma nohami súbežne (neurobilo krok).

Nechajte dieťa skákať do kruhu nakresleného na podlahe, v piesku, do obruče a pod. Obmedzujte pomoc dieťaťu.

### **Chôdza po špičkách**

Predvedzte dieťaťu, že môže byť vyššie, keď sa postaví na špičky. Prejdite po špičkách celú miestnosť a povzbudte dieťa, aby to po vás opakovalo. Ak mu to nejde, zaveste niekam určitý predmet, na ktorý dieťa dočiahne až keď sa postaví na špičky. Opakujte cvičenia tak dlho, pokiaľ dieťa nedokáže chodiť po špičkách bez cudzej pomoci.

### **Stoj na jednej nohe**

Podajte dieťaťu loptu a povedzte mu, aby do nej koplo. Nechajte ho opatrne položiť jednu nohu na loptu alebo kocku tak, aby sa neprevrátila. Nohou možno tiež posúvať autíčko.

Uvedeným cvičením umožníte dieťaťu krátko stáť na jednej nohe. Ak to dieťa nedokáže samostatne, pomôžte mu udržiavať rovnováhu pridržovaním za ruku. Postupne svoju pomoc obmedzujte. Cvičte pravú i ľavú nohu.

### **Pomenovanie dvoch činností**

Pri spoločných hrách napr. s bábikou, vedzte dieťa k tomu, aby opisovalo svoju činnosť i činnosť bábiky. Ak má s tým problémy, dávajte mu otázky.

### **Dieťa povie svoje meno**

Precvičovať dovedty, pokiaľ dieťa nedokáže na otázku “Ako sa voláš?” povedať svoje meno.

### **Pomenovanie predmetov**

Pri spoločnom prezeraní obrázkových knižiek ukazujte prstom na známe predmety a pýtajte sa dieťaťa, čo to je. K predmetom, ktoré nevie pomenovať, sa vráťte, prípadne použite skutočný predmet, ak ho máte k dispozícii.

### **Rozlišovanie veľký - malý**

Položte na stôl veľkú a malú loptu. Ukážte na veľkú loptu a povedzte: “To je veľká lopta. Ukáž na veľkú loptu!” (Svoju ruku nechajte na lopte.) To isté urobte s malou loptou. Rozlišovanie veľký - malý precvičujte na kockách, autíčkach a pod.

Možno použiť aj rozličné predmety z domácnosti, napríklad hrnce.

### **Používanie viet**

Kedykoľvek hovoríte s dieťaťom, používajte pokiaľ možno len krátke úplné vety. Opýtajte sa ho napr.: “Kam ideš?” Ak odpovie len jedným alebo dvoma slovami, odpovedzte na otázku sami úplnou vetou. Vyzvite dieťa, aby vám odpovedalo rovnakým spôsobom: “Povedz: Idem sa hrať na dvor.” alebo podobne.

### **Opakovanie dvoch čísiel**

Zahrajte sa s detským telefónom. Povedzte dieťaťu, že zavoláte babičke, bábike a pod. Vysvetlite mu, že pri telefonovaní je nutné vytočiť určité číslo. “Chcel by som zavolať číslo 5 - 6”. Nechajte dieťa zopakovať a spoločne vytáčajte a hovorte jednotlivé čísla. Čísla meňte.

### **Používanie “ja”, “moje”, “mne”**

Ukážte dieťaťu niekoľko jeho vecí jednu po druhej a vždy sa opýtajte: “Komu to patrí?” Do ponuky zahrňte niekoľko predmetov, ktoré síce dieťaťu nepatria, ale pritom ich dobre pozná.

Používanie “ja” precvičujte pri jedení a pod. Napr. “Kto chce koláč?” Povzbudzujte dieťa, aby miesto svojho mena hovorilo “ja”.

### **Počúvanie**

Pripravte si knižky s rozprávkami. Dieťa posadte vedľa seba. Jednu knižku mu ukážte, pomaly v nej listujte a rozprávajte dieťaťu jednotlivé príbehy vlastnými slovami. Vyhládajte si zaujímavé obrázky a porozprávajte sa o nich s dieťaťom. Nechajte dieťa, aby si samé vybralo knižku, z ktorej mu potom budete čítať. Pochváľte dieťa ak ticho sedí a pozorne počúva ( 5 minút).

### **Pochopenie pojmov “mne - môj”**

Na príklade s časťami odevu vysvetlite dieťaťu význam a pojem vlastníctva. Zoberte do ruky váš vlastný kabát a povedzte: “To je môj kabát!” Potom chyťte kabát dieťaťa: “To je Jankov kabát. Povedz: To je môj kabát.” Vždy zdôrazňujte slovo “môj”.



Podobne používajte aj iné časti odevu. “Čie sú tieto ponožky?” Počkajte až dieťa povie: “To sú moje ...” alebo “To patrí mne.”

### **Pochopenie pojmu “jeden”**

Položte na zem rôzne kocky. Povedzte dieťaťu, že na zemi je mnoho kociek. Zoberte do ruky jednu a dieťaťu vysvetlite: “Toto je jedna kocka. Naložíme ju na auto.” Položte ju na auto a povedzte dieťaťu, aby tiež naložilo jednu kocku. Požiadajte dieťa, aby vám podalo jednu kocku a pod. Pokračujte v precvičovaní, pokiaľ dieťa dokonale nepochopí význam tohto pojmu.

Použiť možno aj iné predmety, ktoré sa bežne používajú v domácnosti.

#### **6.1.1 *Nachádzanie skrytých predmetov***

Ukážte dieťaťu keksík, skryte ho blízko pod látku a povedzte dieťaťu, aby ho našlo. Dieťa pritom musí vidieť kam ste keksík schovali. Nabudúce skryte iný predmet, ktorý je pre dieťa zaujímavý, pod inú látku vo väčšej vzdialenosti od dieťaťa. Nechajte dieťa hľadať, pričom mu ukážte viacero možných úkrytov. Ak dieťa pozná štyri alebo päť možných úkrytov, ukážte mu dve veci a schovajte ich pred jeho očami. Dieťa by sa malo pokúsiť o nájdenie oboch predmetov. Postupne rozširujte počet možných úkrytov a nechajte aj dieťa, aby samo niečo skrylo.

### **Poznávanie častí tela**

Požiadajte dieťa, aby vám ukázalo svoje oko, potom oko medvedíka, bábiky atď. Obdobným spôsobom by malo dieťa spoznávať i ďalšie časti tela - uši, nos, ústa, prsty, ruky, nohy. Precvičujte s dieťaťom poznávanie tela tak dlho, pokiaľ nedokáže bez pomoci jednotlivé časti tela ukázať a pomenovať.

### **Hľadáme zvieratká**

Pripravte si škatuľu vyplnenú slamou alebo iným vhodným materiálom a zvieratká z umelej hmoty. Navrhните dieťaťu, že sa zahráte na skrývačku. Skryte spolu s dieťaťom zvieratká do slamy, povzbudzujte ho k tomu, aby ich hľadalo. Pri hľadaní zvieratiek kladieme dieťaťu otázky: “Čo držíš v ruke? Aké je to zvieratko? Aký zvuk vydáva?” a pod. Dieťa môže nájdené zvieratká ukladať do ohrady.

Použiť možno aj obrázky zvierat.

### **Pochopenie pojmov “na” a “pod”**

Precvičujte s dieťaťom úlohy - napr. “Polož lyžičku na stôl, kocku na auto, medvedíka na stoličku, hrniec na sporák a pod.” Akonáhle dieťa zvládne tieto úlohy, prejdite k pojmu “pod”, napr. “Polož drevo pod pec a súčasne mu toto miesto ukážte. Ak dieťa úlohu nesplní alebo ju splní zle, ved'te jeho ruku a položte spolu drevo pod pec. Opakujte cvičenie dovtedy, kým dieťa dobre nepochopí význam pojmu “pod” (ukladajte veci pod stôl, pod posteľ a pod.).

### **Poznávanie užitočnosti predmetov**

Položte pred dieťa rukavice a jablko a povedzte: “Môžeš si priniesť niečo na jedenie.” Ak dieťa donesie jablko, pochváľte ho. Ak nebude reagovať, ukážte mu jablko a povedzte: “To je na jedenie, jablko sa je.”

Pokračujte v precvičovaní pojmu “obliekanie”. Nechajte dieťa, aby si vybralo z viacerých predmetov (2-3) jednu vec, ktorá sa môže obliecť. Potom položte pred dieťa štyri predmety, aby ich roztriedilo na veci, ktoré sa dajú jesť a na veci na oblečenie. Opakujte cvičenie so šiestimi predmetmi a neskôr s ôsmimi. Pomáhajte dieťaťu s triedením a neustále opakujte pojmy “na jadenie” a “na obliekanie”. Pokúste sa použiť aj obrázky predmetov.

### **Priradovanie farieb**

Najlepšie je začať s červenou farbou, pretože ju dieťa spravidla pozná ako prvú. Žltá je voči červenej dostatočne kontrastná, takže je vhodná ako druhá farba pri nácviku triedenia farieb. Nechajte dieťa, aby farebné kocky roztriedilo a ukladalo ich do škatuliek s rovnakou farbou.

Akonáhle dieťa dokáže roztriediť červené a žlté kocky, môžeme použiť ďalšie farby, napr. červenú a modrú.

Namiesto kociek možno použiť rozličné časti odevu.

### **Vnímanie jednotlivých častí tela**

Najprv by ste mali začať úvodným cvičením, pri ktorom dieťa musí zavrieť oči, zakryje si ústa a pod. Prípadne sa hrajte na schovávačku a pritom precvičujete dané zručnosti. Akonáhle ich dieťa zvládne, môžete sa s ním zahrať hru:

1. “Čo máš v ručičke?” Vkladajte dieťaťu do ruky rôzne predmety a nechajte ho hádať.
2. “Chytanie múch.” Jemným štetcom (alebo pierkom) sa dotýkajte dieťaťa na rôznych častiach tela. Dieťa by sa malo pokúsiť muchu chytiť.
3. “Odkiaľ fúka?” Na dieťa so zaviazanými očami fúkajte z rôznych strán. Dieťa by malo ukázať, odkiaľ fúka.

### **Papierová bitka**

Najprv si vyrobte spolu s dieťaťom “muníciu” - gule zo skrčeného papiera. Miestnosť si rozdeľte špagátom na dve časti. Hádzte do seba papierové gule.

### **Kolky**

Z prázdnych plastových fliaš vyrobte kolky. Fľaše farebne odlište (nalepením farebného papiera) a naplňte ich čiastočne vodou, aby boli stabilnejšie. Položte ich na zem a ukážte dieťaťu ako ich môže zrážať loptičkou. Dieťa sa bude pokúšať cielene mieriť a zrážať kolky.

### **Korčuľovanie**

Pripravte si dve staré handry, najlepšie flanelové. Predpokladom tohto cvičenia je, že dieťa dobre zvláda chôdzu. Dieťa sa postaví jednou nohou na handru, ktorá sa dobre šmýka po podlahe a druhou sa odráža. Šmýkať sa môže aj v sede na handre tak, že sa odráža oboma nohami. Zručnejšie dieťa môže mať dve handry a stáť na každej jednou nohou a tak sa „korčuľovať“.

### **Veslovanie**

Ponúknite dieťaťu väčšiu škatuľu, aby sa v nej ľubovoľne usadilo. Trochu ho v nej pohojdajte, nech si predstaví, že je v loďke. Rozohrajte s dieťaťom túto hru pútavým

rozprávaním a pridaním rôznych kulís (vankúš ako žralok, perina ako veľryba, pravítko ako harpúna). Dajte dieťaťu do rúk dve varechy a naučte ho veslovať.

### **Plávanie**

Dieťa si ľahne na vysoký vankúš alebo na niekoľko vankúšov, takže má nohy a ruky nad zemou. Predved'te mu, ako by mali vyzerat' správne pohyby pri plávaní. Najprv ruky (štyl prsia) a potom nohy. Dieťa sa môže zahrať na žabku a pokúšať sa koordinovať ruky a nohy.

### **Preteky formuly 1**

Škatuľa, vankúš alebo stolička predstavujú auto. Dieťaťu dajte do rúk pokrievku, s ktorou bude točiť ako s volantom. Zvon na WC poslúži ako radiaca páka a špongia pod chodidlom ako brzda alebo plynový pedál. Pred jazdou sa šofér nesmie zabudnúť pripútať (švihadlom a pod.) Vysvetlite dieťaťu, ako má preradovať rýchlosti a pridávať plyn. Zvyšovanie rýchlosti auta nech sprevádza zvyšovaním intenzity hlasu. Snažte sa, aby sa pri napodobňovaní zvuku motora (brrrm) rozkmitávali pery dieťaťa, čo je ideálne cvičenie rečových ústrojov na správnu výslovnosť hlásky "r".

### **Gymnastika so stuhou**

Dieťa sa voľne pohybuje podľa hudby a vytvára rôzne pohyby s vlajúcou stuhou.

### **Vreckový tanec**

Pustite si nejakú pesničku s tanečným rytmom. Ruky si vložte do vreciek a požiadať dieťa, aby urobilo to isté. Ak nemá vrecká, môže si dať ruky v bok. Predvádzajte, čo má robiť. Nakláňajte telo z boka na bok, kývajte hlavou, poskakujte na mieste, dupkajte nohami a pod.

### **Náhrdelník**

Nakreslite na papier kruh. Kruh predstavuje niť, na ktorú bude dieťa "navliekať korálky" (nalepovať kúsky skrčeného papiera). Nechajte dieťa samostatne tvoriť, teda vytrhávať, krčiť a nalepovať.

### **Farebný obraz**

Nechajte dieťa, aby ľubovoľne poskladalo papier niekoľkokrát cez seba. Až ho opäť rozloží, vznikne zaujímavá členená plocha. Jednotlivé políčka dieťa vymaľuje rôznymi farbami. Vznikne zaujímavá farebná kompozícia.

### **Neposlušný balónik**

Nafúknite balón a nechajte dieťa, nech do neho strká hlavou, čelom, rukami a snaží sa ho neustále udržať vo vzduchu. Pravidlá môžete zmeniť tak, že dieťa bude mať za úlohu dostrkať hlavou balón napríklad na posteľ.

### **Telefón**

Do pohárikov od jogurtu urobte dierky a prepojte ich dlhšou šnúrkou. Na škatuľku od syra urobte farebné bodky, ktoré budú označovať čísla na telefóne. Sadnite si do jedného rohu miestnosti a dieťa posad'te do druhého. Predved'te, ako volíte čísla stláčaním bodiek na škatuľke a zazvoňte. Dieťa zoberie slúchadlo a počúva, čo hovoríme. Keď vám bude chcieť odpovedať, dá si pohárik pred ústa.

## Lievik

Hárak papiera zrolujte tak, aby sme získali lievik. Dieťa naplní lievik jemným suchým pieskom a pozoruje, ako budú zrníčka vypadávať "prúdom" otvorom von.

## Hra s machuľou

Papier preložte na polovicu tak, aby vznikol dvojlist. Povedzte dieťaťu, aby na jednu stranu papiera urobilo jednu alebo viac farebných škvŕn. Potom dvojlist zavrieme a farbu prstom roztlačíme. Zo škvŕny vznikne abstraktný, zrkadlový obrázok.

## Veselé pečiatky

Zo zvyškov zemiakov alebo inej koreňovej zeleniny pomôžte dieťaťu pripraviť pečiatky. Zemiak rozkrojíme a na reznú plochu nakreslíme fixkou obraz (kruh, hviezdu...), ktorý potom nožom vykrojíme tak, aby plasticky vystupoval. Potom stačí len pečiatku namočiť do farby a pečiatkovať.

## Raz, dva, raz, dva

Veďte dieťa k počúvaniu hudby. Ukážte mu, ako sa dá na hudbu tancovať a pohybovať. Navrhňte pochod s dupaním, tieskanie a pod. Zdôraznite uvoľnené pohyby a akceptujte hlučný prejav dieťaťa.

## Trhanie papiera

Predveďte dieťaťu postup trhania. Najprv by ste mali použiť pásiky papiera, ktoré sa ľahko trhajú. Pokiaľ dieťa nedokáže previesť potrebný pohyb, veďte mu ruku. Svoju pomoc postupne obmedzujte.

Umožnite dieťaťu trhať noviny. Ničenie je dôležitým krokom k tvorivej činnosti., pretože dieťa poznáva vlastnosti jednotlivých materiálov.

S kúskami papiera sa dieťa môže hrať.

- Vyhadzuje útržky papiera do vzduchu a nechá ich poletovať dole.
- Vložíme ich do škatule a niečo do nich schováme, aby sa dieťa muselo hrabať v kúskoch papiera.
- Môže ich zafarbiť a lepiť a tak vytvárať rôzne obrazce alebo koláže.

## Strihanie nožnicami

Najprv precvičujte s dieťaťom potrebné pohyby nožníc vo vzduchu. Potom vezmite kúsok papiera a dieťaťu ukážte ako nožnice prechádzajú papierom. Po tejto príprave postupujte nasledovne:

Dajte dieťaťu nožnice a ukážte mu ako sa majú správne držať. Pred dieťaťom pridržte kúsok papiera, ktorý by malo prestrihnúť.

Dovoľte dieťaťu rozstrihať veľký kus papiera. Dôležité je, aby vlastné strihanie vykonávala len jedna ruka, druhou dieťa pridrižiava papier. Nedbajte o to, aby dieťa strihalo presne. V tomto štádiu sa len učí strihať.

## Obkresľovanie kruhu

Dajte dieťaťu ceruzku alebo farbičku a papier. Dovoľte mu nejaký čas kresliť a čmárať podľa jeho fantázie a vôle. S dieťaťom sa potom bude ľahšie spolupracovať, až ho

poprosíte, aby vám niečo nakreslilo. Podajte mu čistý papier a nakreslite tam kruh. Povedzte dieťaťu, aby nakreslilo tiež taký. Ak sa to dieťaťu nepodarí, veďte mu ruku. Nechajte ho, aby obkresľovalo vami nakreslený kruh.

Podobne postupujte pri obkresľovaní kríža.

### **Vyfarbovanie**

Hrubou voskovou farbičkou obtiahnite obrisy nejakého predmetu (dom, strom a pod.) v omaľovánkach. Dieťa by sa malo pozeráť. Pritom mu vysvetlite, čo je na obrázku.

Ponúknite dieťaťu farbičky a nechajte ho, nech si vyberie farbu. Vyfarbite spoločne s dieťaťom plochy predmetu a ukážte mu, že vyfarbovanie by nemalo presahovať cez obrisy predmetu.

### **Obkresľovanie pestrých čiar**

Ak dieťa dokáže obkresliť zvislé a vodorovné čiary, predložte mu nakreslené tvary **V, H, T** ... Farbičkou nakreslite na papier veľké **V**, dieťa nech sa prizerať. Podajte mu ceruzku, vyzvite ho, aby kreslilo bez vašej pomoci. Ak to nedokáže veďte mu ruku. Po zvládnutí tvaru **V**, predložte dieťaťu tvar **H** ...

Precvičujte s dieťaťom tvary tak dlho, pokiaľ nebude schopné ich nakresliť samé, bez pomoci.

Podstatou cvičenia je zvládnuť spojenie čiar v tvaroch **V, H, T** ...

### **Búchanie kladivom (hračkárskym)**

Dieťaťu dajte pri hre so stavebnicou detské kladivo, aby imitovalo zatĺkanie klincov. V tejto činnosti ide o precvičovanie pohybov celej ruky, doplnenej pohybom vychádzajúcim zo zápästia.

### **Chytanie lopty**

Postavte dieťa meter od seba. Ukážte mu ako zohnúť ruky, aby mohlo loptu chytiť. Stojte naproti dieťaťu a povedzte mu, aby rozťahlo ruky a loptu chytilo. Ľahko mu loptu hodte a pochváľte jeho pokusy o chytenie.

Ak dieťa nie je schopnú loptu zachytiť alebo pri chytaní zohnúť ruky, musíte mu ich pridržať. Stojte za dieťaťom a pridržiavajte mu ruky, zatiaľ čo niekto mu hodí loptu. Pomôžte dieťaťu chytiť loptu tak, že jeho ruky budete tlačiť dozadu a súčasne ľahko ohnete jeho paže. Akonáhle dieťa získa určitý cvik, zväčšujte postupne vzdialenosť.

### **Tri metre chôdze po špičkách**

Z drevených kociek urobte na zemi "rebrík" a nechajte ním dieťa prechádzať. Keď budú kocky postavené dostatočne blízko pri sebe, bude sa musieť dieťa postaviť na špičky, aby sa kociek nedotklo.

- Hrajte sa hry, pri ktorých sa chodí po špičkách
- Tancujte s dieťaťom "balet".
- Nechajte dieťa dočahovať cukrík zavesený na šnúrke.

Namiesto kociek možno použiť kúsky dreva, či iného materiálu.

## **Chôdza s pohárom vody**

Naplňte pohár pieskom, hrachom, krupicou a pod. V malej vzdialenosti postavte vedierko, do ktorého má dieťa obsah pohára vysypať. Dieťa musí dávať pozor, aby z pohára nič nevysypalo.

Akonáhle dieťa dokáže držať pohár rovno, môžete prejsť k nalievaniu a prelievaniu tekutín. Zo začiatku by mal byť pohár naplnený najviac do polovice. Postupne zvyšujte hladinu vody. Hrajte sa na host'a v reštaurácii, ktorému dieťa prinesie na stôl nápoj.

## **Skoky znožmo**

Nechajte skákať dieťa do kruhu nakresleného na zemi. Postupne zväčšujte vzdialenosť medzi dieťaťom a kruhom. Predved'te dieťaťu ako má skočiť do kruhu oboma nohami súčasne. Skoky precvičujte pri skákaní z jedného kúska koberca na druhý, pri preskakovaní latiek a pod.

## **Skok dole**

Precvičujte s dieťaťom skoky dole z malej stoličky. Dieťa sa pritom musí odraziť súčasne oboma nohami. Postupne zvyšujte výšku zoskoku.

## **Poskakovanie**

Ukážte dieťaťu čo sa má naučiť. Poskakujte z jednej nohy na druhú. Pri predvádzaní spievajte: Hop, hop, koník skáče atď., aby dieťa pochopilo každý pohyb. Chyťte dieťa za ruku, aby skákalo spolu s vami. Cvičenie opakujte tak dlho, pokiaľ dieťa nedokáže skákať bez pomoci.

## **Ideme cez kopec na návštevu**

Prineste vankúše a dajte ich na kopu tak, aby vznikla hora, cez ktorú bude dieťa preliezať. Počas preliezania mu môžete povedať: "Julka, vystupuješ na vysokú horu, aby si navštívila tetu Marienku. Ide ti to dobre. Skús vyliezť ešte vyššie." Nechajte dieťa, aby si postavilo svoj vlastný kopec.

## **Opakovanie troch čísiel**

Zahrajte sa s dieťaťom hru na telefonovanie. Navrhňte mu, že zatelefonujete dedkovi. Na detskom telefóne dieťaťu vysvetlite, že pred telefonovaním je nutné vytočiť požadované číslo. Vytočíme číslo 1 -7 -3. Dieťa nech čísla hovorí spolu s vami. Opakujte vytáčanie tak dlho, pokiaľ dieťa nedokáže čísla zopakovať. Potom nechajte dieťa samostatne vytáčať i hovoriť čísla. Vytáčajte i iné čísla, aby si dieťa zapamätalo sled iných čísiel.

## **Dieťa pozná svoje priezvisko a pohlavie**

Povedzte dieťaťu: "Volám sa ... a som žena". (Pritom uveďte svoje celé meno!) Pokiaľ to bude nutné, povedzte dieťaťu jeho meno i pohlavie. Opakujte celý postup, pokiaľ dieťa nedokáže uviesť svoje celé meno a pohlavie bez predchádzajúceho napovedania.

## **Dieťa pomenuje päť zvierat**

Podľa možnosti navštívte ZOO, hospodársky dvor a pod., kde budete s dieťaťom pozorovať jednotlivé zvieratá. Pomenujte jednotlivé zvieratá a rozprávajte sa s dieťaťom o nich. Dieťa nech opakuje mená zvierat. Pokúste sa dieťaťu vysvetliť rozdiely medzi

jednotlivými zvieratami. Napodobňujte hlasy jednotlivých zvierat. Hrajte sa s dieťaťom na ZOO alebo hospodársky dvor, pričom neustále opakujte mená zvierat.

### **Používanie množného čísla**

Pripravte si niekoľko áut. Povedzte dieťaťu: “Toto je auto.” Ukážte na jedno auto. Pokračujete: “Tu sú tri autá” a pritom zoberte do ruky tri autíčka. Povedzte dieťaťu, aby ukázalo na jedno auto, na viac áut a zopakovalo jednotné a množné číslo. Ak dieťa nereaguje správne, povedzte mu správnu odpoveď s použitím správneho jednotného a množného čísla, pritom ukazujte na jeden alebo viac predmetov. Pokračujte v precvičovaní, pokiaľ to dieťa nezvládne.

Možno použiť rozličné predmety z domácnosti a učiť deti používať jednotné a množné číslo napríklad pri varení, prestieraní stola a pod.

### **Zaspievanie jednoduchej pesničky**

Spievajte dieťaťu často jednoduché pesničky. Dieťa v tomto veku robí už vlastné pokusy o melodizáciu slov a spev. Všímajte si, pri ktorej piesni dieťa najľahšie dokáže ostatných doprevádzať. Spievajte mu potom túto pesničku často, doplňujte ju pohybovými variáciami alebo hrou s prstami a dieťa pri spoločnom spievaní pochváľte.

### **Rozprávanie jednoduchých zážitkov**

Hovorte s deťmi o veciach, ktoré sú pre ne dôležité: “Čo sa ti páčilo v televízii? Aké máš obľúbené zvieratko?” Pokračujte trpezlivo vo vypytovaní, aby ste dieťa podnietili k odpovedi. Za odpoveď ho pochváľte. Pokračujte takto ďalej, kým nebude dieťa samovoľne hovoriť o jednoduchých zážitkoch.

### **Vyjadrovanie pocitov**

Hrajte sa spolu s bábikou alebo zvieratkami. Vzbudte v dieťati záujem o aktívnu účasť v hre: bábika má radosť, mama sa hnevá, dieťa má hlad, bábiku bolí bruško a pod. Bez obáv preháňajte vo vyjadrovaní pocitov prislúchajúcim jednotlivým postavám, aby si dieťa mohlo dobre všimnúť ich rozdiely.

Opýtajte sa dieťaťa: “Ako sa má tvoja bábika? Má radosť alebo je smutná?”

Prezerajte si obrázkovú knižku a snažte sa vyjadrovať pocity jednotlivých postáv v rozprávaní sa s dieťaťom. Deti často nevedia vyjadriť svoje pocity (radosť, strach) primeraným spôsobom a my im často nerozumieme.

### **Spontánne používanie reči**

Pýtajte sa dieťaťa na veci, ktoré ho zaujímajú, napríklad: “Čo rád robíš, keď si na návšteve u babičky?” Ak dieťa dobrovoľne a samovoľne neodpovedá, skúšajte meniť témy, kým nevzbudíte jeho záujem. Nahrávajte dieťa na magnetofón, aby sa samé počulo hovoriť. Veľa detí sotva prehovorí s dospelým, ale rozprávajú sa s bábikami, zvieratkami a pod.

### **Vymenovávanie protikladov**

#### **1. Studený - teplý**

Dieťa môže ponoriť ruku do studenej a teplej vody, pritom povie, že voda je studená alebo teplá. Postavte pred dieťa dva nápoje - jeden teplý a druhý studený. Opýtajte sa ho, ktorý chce.

## 2. Svetlo - tma

Večer nechajte dieťa zapínať a zhasínať svetlo a pritom vždy zdôraznite svetlo alebo tma. Dieťa sa môže schovávať pod deku alebo pod stôl s veľkou prikrývkou a pod.

## 3. Rýchlo - pomaly

Tento protiklad nacvičujte pri chôdzi, behu, skákaní a pod., aby dieťa mohlo príslušný rozdiel zistiť pri pohybe.

### **Pochopenie významu troch predmetov**

Pri každodennej činnosti sa snažte o vysvetľovanie funkcie a významu predmetov, s ktorými bežne zaobchádzate, svoju činnosť opisujte slovami. Podstatu činnosti vždy dostatočne zdôraznite: "Lyžičku potrebujeme na jedenie. Hrebeňom sa môžeš učesať." Zahrajte sa na otázky a odpovede. Na stôl položte rôzne predmety, medzi nimi tiež lyžicu, hrebeň a hrnček. Pýtajte sa: "Čo potrebujeme na pitie?" Nechajte dieťa napodobňovať činnosti, ako je nalievanie, pitie, miešanie a pod.

### **Počítanie**

Položte na stôl jeden predmet (kocku) a povedzte: "To je jedna kocka." Potom položte na stôl druhú kocku a povedzte: "Teraz máme na stole dve kocky. Skúsime ich spočítať."

Pri počítaní ved'te ruku dieťaťa tak, aby sa dieťa kocky dotklo. Opakujte cvičenie, až dieťa dokáže spočítať dva predmety bez pomoci a pritom na ne ukáže.

Možno použiť rozličné predmety používané v každodennom živote, napríklad lyžičku, hrnček, jablko a pod.

### **Stavba mostov z kociek**

Podajte dieťaťu tri kocky a nechajte ho, aby sa s nimi niekoľko minút hralo. Potom mu ukážte, ako je možné postaviť "most" z troch kociek. Vyzvite ho, aby postavilo rovnaký most, ako je ten váš, prípadne väčší most cez širšiu rieku

### **Pochopenie množstva "dva"**

Položte na stôl dve varechy a opýtajte sa dieťaťa koľko ich je. Opakujte svoju otázku, ale s iným počtom varešiek (jedna alebo tri). Nechajte dieťaťu určitý čas na spočítanie varešiek, potom pred neho položte päť lyžičiek a požiadajte ho, aby vám podalo dve lyžičky. Presvedčte sa, či dieťa skutočne pochopilo podstatu číslice "dva" (pochopenie množstva na pohľad), alebo či len počíta "jeden, dva".

### **Poznanie pojmov "väčší a menší"**

Položte na stôl väčšiu a menšiu loptu. Ukážte na veľkú a povedzte: "To je veľká lopta, ukáž na veľkú loptu!" (pritom nechajte na lopte ležať vašu ruku.) Potom ukážte na malú loptu a znova povedzte: "To je menšia lopta, ukáž na menšiu loptu!" Podobne postupujte s inými predmetmi (hrnčeky, poháre, topánky a pod.)

Rovnako postupujte pri pojmoch "kratší a dlhší".

### **Skladanie rozstrihaného obrázka**

V prípravnej fáze je vhodné použiť tvary lopty alebo prasiatka v dostatočnej veľkosti, aby sa dali ľahko uchopiť. Povedzte dieťaťu, aby tieto tvary roztrhli a znova dali



dokopy. Potom ponúknite dieťaťu psíka, rozstrihnutého na tri časti. Nechajte dieťa, aby skúsilo diely zložiť dokopy. Pomôžte dieťaťu tým, že pomenujete jednotlivé časti tela: “Toto je hlava, tu má psík bruško a tu chvostík.”

### **Cvičíme s bábikou**

Predstavte dieťaťu bábiku (vyrobenú z látky). “Moja bábika sa volá Zuzka. Zuzka rada cvičí. Poďme cvičiť ako ona.” Pohnite rukami bábiky a povedzte dieťaťu, aby to zopakovalo. Vymyslite si rôzne cviky. Slovanami popisujte, čo robí bábika i dieťa.

### **Označenie “hlasného a tichého”**

Postupujte pomalými krokmi:

- dieťa klopá ticho alebo nahlas vareškou o hrniec,
- paličkami opatrne búcha na miskú, neskôr na ňu silno udrie,
- predvádza tichú chôdzu (po špičkách) alebo hlasnú chôdzu (dupanie)
- šepkanie, hlasná reč, krik.

Každú činnosť dieťaťa sprevádzajte slovami: “Teraz sa budeme hrať hlasno.” „Teraz sa budeme hrať ticho.“

### **Prekážkový beh**

Z drobného nábytku, škatúl a pod. vytvorte spolu s dieťaťom prekážkovú dráhu. Dieťa beží a prekonáva jednotlivé prekážky - podlieza stoličku alebo stôl, skáče cez vankúš, plazí sa pod dekou a pod.

### **Popoluška**

Do plochej nádoby nasypete za hrst hrachu a väčšej fazule a strukoviny zamiešajte. Nechajte dieťa, nech si ich ohmatá. Potom nech zavrie oči, alebo mu oči zaviažte. Dieťa “poslepiačky” vyberá z plochej nádoby strukoviny a triedi ich ako “Popoluška”.

### **Stavebnice z cestovín**

Nechajte dieťa hrať sa so surovými cestovínami. Zo špagiet si môžu urobiť slniečko, cestoviny s dierkou navliekať a pod.

### **Vyšívanie**

Do tvrdého papiera (papierovej tácky) urobte ihlicou alebo klincom dierky. Nechajte potom dieťa prevliekať šnúрку dierkami, akoby vyšívalo.

### **Obraz mnohých tvárí**

Pripravte obrázky detí z časopisov. Dieťa si vezme papier, na ktorý bude nalepovať obrázky. Nechajte dieťa, aby si z obrázkov na stole vybralo samo. Sledujte, ako svoj výber komentuje a reaguje na jeho komentáre. Na otázky odpovedajte jednoducho a jasne. Napr. “Áno, toto dievčatko má pleť svetlú a toto tmavšiu.” Alebo “Toto sú okuliare. Dievčatko ich nosí, aby lepšie videlo. Nosí okuliare aj niekto z vašej rodiny? Kto? Prečo nosí okuliare? ...” Pomôžte dieťaťu s lepidlom. Majte poruke vlhkú utierku, aby si mohlo dieťa počas práce kedykoľvek očistiť ruky.

## **Muzikanti**

Rozložte okolo seba rôzne kuchynské predmety, na ktoré sa dá bubnovať, klopať alebo vydávajú rôzne iné zvuky. Stačí otočiť rôzne hrnce hore dnom hneď vznikne “bicia súprava”, varechy poslúžia ako paličky. Z pokrievok vytvoríme činely, na lievik môžete trúbiť, škatuľky naplnené fazuľou môžu slúžiť ako hrkálky a pod. Potom už stačí len spoločne spievať a hrať jednoduché rómske pesničky.

## **Najdôležitejšie písmeno v abecede**

Napíšte krstné meno dieťaťa veľkými písmenami. Rozprávajte mu o jeho mene, zdôraznite začiatkové písmeno: “Tvoje meno sa začína na Z a toto je Z.” S menom dieťaťa zaobchádzajte ako s jeho vlastníctvom. Pri každodennej činnosti a pri čítaní detských kníh môžete upozorňovať na slová, ktoré začínajú rovnakým písmenom ako meno dieťaťa.

## **Určovanie veľkosti**

Vezmite tri podobné predmety rôznej veľkosti, napr. gombíky a povedzte dieťaťu, nech z nich vyberie najväčší, potom najmenší, nakoniec prostredný. Potom dajte dieťaťu predmety rôznej veľkosti, aby ich triedilo na malé, stredné a veľké.

## **Používanie handry**

Dajte dieťaťu handru na upratovanie (špongiu) a nechajte ho, aby sa s ňou pohralo vo vode. Ukážte mu ako sa handra namáča a ako sa žmýka. Dieťa nech napodobňuje, prípadne mu pomôžte. Nechajte ho utrieť stôl, zrkadlo a pod. Pozorujte s dieťaťom akú stopu mokrá handra zanechala.

## **Umývanie hračiek**

Povedzte dieťaťu, že vám môže pomôcť s umývaním hračiek. Do umývadla vložte hračky, ktoré treba umyť. Porozprávajte sa s ním o tom, ako treba umývať zašpinené veci. Keď skončíte s umývaním, poukladajte umyté hračky na uterák, alebo ich osušte utierkou.

## **Obt'ahovanie trojuholníka**

Nakreslite na papier trojuholník (štvorec, kosoštvorec ...). Povedzte dieťaťu, aby trojuholník obkreslilo farbičkou. Ak mu to nejde, pomôžte mu.

## **Obkreslenie štvorca**

Na papier nakreslite štvorec (obdĺžnik ...) a požiadajte dieťa, aby nakreslilo taký istý. Ak sa dieťaťu nedarí, veďte mu ruku. Po spoločnom kreslení vyzvite dieťa k samostatnému pokusu o nakreslenie.

Pokiaľ dieťaťu kreslenie štvorca stále nejde, nechajte ho nakresliť dve zvislé čiary, ktoré hore spojíte vodorovnou čiarou a vytvorí tak “stolček”. Potom ostáva len prikresliť “dno” spojením dolných koncov.

## **Strihanie**

Na papier nakreslite rovnú čiaru a požiadajte dieťa, aby odstrihlo papier podľa tejto čiary. Pokiaľ to nedokáže, dovoľte mu strihať aj bez ohľadu na nakreslenú čiaru. Keď dieťa bude lepšie ovládať nožničky, môže sa pokúsiť znova strihať podľa čiary.

## **Poskakovanie na jednej nohe**

Predved'te dieťaťu poskakovanie na jednej nohe. Používajte rovnakú nohu ako dieťa a povedzte mu, aby vás napodobňovalo. Ak to nedokáže, nechajte ho poskakovať na oboch nohách ako zajačik.

Potom dieťaťu povedzte, aby sa postavilo na jednu nohu. Chyťte ho za ruku a povedzte mu, aby poskakovalo na jednej nohe. Pomoc postupne obmedzujte. Opakujte cvičenie tak dlho, kým dieťa nedokáže skákať na jednej nohe bez pomoci..

## **Chôdza špička - päta**

Ukážte dieťaťu, čo sa má naučiť. Postavte dieťaťu ľavú nohu pred pravú. Pomôžte mu preniesť váhu a postavíť pravú nohu pred ľavú. Dávajte pozor, aby dieťa cvičilo správne. Cvičte tak dlho, pokiaľ dieťa nedokáže ísť samé chôdzou špička - päta.

## **Hra s loptou**

Hádzte loptu na zem a nechajte ju vysoko odrážať. Zdôrazňujte tento pohyb slovami (hop, hop,...). Nech sa dieťa najprv prizerá, potom nech si vyskúša hru s loptou. Hádzte si loptu navzájom a pritom ju nechajte odrážať od zeme.

## **Dieťa vstane z polohy na chrbte**

Nechajte dieťa ľahnúť si na chrbát. Potom mu povedzte, aby si sadlo rovno, skrížilo nohy, postavilo sa bez toho, aby sa rukami dotklo zeme. Precvičujte to s ním pokiaľ to nedokáže samé.

## **Som šťastný, smutný, vystrašený, nazlostený**

Vysvetlite dieťaťu, že budete predvádzať veselé a smutné tváre. Požiadajte dieťa, aby vám predviedlo veselú tvár. Predved'te sami, ako vyzerá veselá tvár. Rovnako postupujte pri vyjadrovaní pocitov smútku, strachu a zlosti. Ak dieťa zatiaľ nevie, ako má vyjadriť ten ktorý pocit, predved'te mu to, alebo požiadajte iné dieťa, aby mu to predviedlo. Môžete povedať "Takto vyzerám, keď sa bojím. Skús sa zatvárať ako ja." Pokračujte v tejto hre dovtedy, kým to dieťa baví.

## **Dieťa hovorí zrozumiteľne**

Keď hovoríte, snažte sa dieťaťu dávať správny vzor. Hovorte preto zrozumiteľne, čisto, pri rozprávaní sa vždy pozerajte na dieťa. Ak dieťa nevysloví niektoré slovo celkom správne, napr. "Daj mi myndo", ihneď opakujte "To je mydlo". Pre dieťa musíte byť správnym vzorom, ktorý môže napodobňovať. Hrajte sa tak, že si prezeráte obrázky a dieťa ich popisuje.

## **Dieťa dokáže pomenovať šesť farieb**

Hrajte sa s dieťaťom s rôznofarebnými kockami, kartičkami alebo hračkami. Vezmite jednu kocku do ruky a opýtajte sa dieťaťa akú má farbu. Za správnu odpoveď dieťa pochváľte. Pri nesprávnej odpovedi vysvetlite dieťaťu správne pomenovanie farby a nechajte ho meno farby zopakovať. Vybranú kocku vráťte späť na hromadu k ostatným a pokračujte otázkou na farbu inej kocky.

Vonku si všímajte farby áut, reklám, tovarov vo výklade a vymenujte ich.

## **Vysvetľovanie slov**

Ukážte dieťaťu loptu a nechajte ho, aby si loptu prehliadlo a ohmatalo. Potom sa spýtajte: "Čo robíš s loptou?" Ak dieťa nevie odpovedať, ukážte mu, ako sa s loptou hádže alebo ako sa do nej kope. Hrajte sa s loptou a pritom opisujte, čo robíte. Potom sa ho znovu opýtajte: "Čo robíš s loptou?" Ukazujte dieťaťu ďalšie predmety a pýtajte sa ho, na čo sa používajú. Opakujte toto cvičenie tak dlho, pokiaľ dieťa nedokáže určovať použitie predmetov

## **Používanie minulého času**

Ponúknite dieťaťu hru, že bude podľa zvuku hádať, čo ste práve urobili. Schovajte sa za stôl alebo deku, aby vás nevidelo. Je vhodné používať činnosti, ktoré možno ľahko uhádnuť: nalievanie vody, miešanie lyžičkou, zatĺkanie klinca kladivom, roztrhanie novín a pod.

Po každom úkone sa dieťaťa opýtajte: "Čo som urobil?" Podporte každú správnu odpoveď dieťaťa, ak nie je správna, opravte ju

## **Poznávanie pojmov "deň a noc"**

Ukážte dieťaťu obrázok malého dieťaťa, ktoré vstáva z postele a opýtajte sa ho, čo je, keď vstáva: "Keď vstaneš z postele je ráno alebo noc?" Ukazujte dieťaťu ďalšie obrázky a pýtajte sa, či je na nich deň alebo noc. Deti môžu porozprávať o tom, čo robia ráno, cez deň a čo v noci.

## **Sčítanie troch predmetov**

Položte pred dieťa tri misky a povedzte mu: "Spočítaj mi, koľko je tu misiek!" Ak to dokáže, nechajte ho spočítat ešte niekoľkokrát. Ak nie, položte pred dieťa len jednu miskú a povedzte: "Tu je jedna miska." Pridajte ďalšiu a zdôraznite: "Teraz tu máme dve misky." Pridajte tretiu a opakujte celý postup s rátaním. Pokračujte s cvičením, pokiaľ dieťa nedokáže spočítat tri predmety bez vašej pomoci

## **Popis predmetov**

Opýtajte sa dieťaťa: "Čo je to lopta?" Nechajte mu dostatok času na odpoveď, aby mohlo popísať z čoho je lopta vyrobená, uviesť jej veľkosť alebo tvar, na čo sa používa atď. Ukážte dieťaťu loptu, nechajte ho, aby sa ju prehliadlo a dotýkalo sa jej. Opýtajte sa: "Čo robíš s loptou?" nechajte dieťa, aby sa s loptou hralo a pritom hovorilo, čo robí.

Podajte dieťaťu i iné predmety, napr. kľúč, jablko, tašku a nechajte ho, aby každú vec podrobne popisoval.

## **Maľovanie postáv**

Dieťa necháme najprv voľne kresliť, aby sa zoznámilo s materiálom. Potom mu podáme čistý papier a vyzveme ho, aby nakreslilo panáčka. Najprv len pozorujte, ako dieťa postavíčku kreslí. Pokiaľ nemôžete rozoznať aspoň dve časti tela, vysvetlite dieťaťu, že človek má predsa hlavu, telo, ruky a nohy. Nechajte si od dieťaťa ukázať jednotlivé časti ľudského tela. Potom ho požiadajte, aby nakreslilo muža alebo ženu. Ak nakreslí len dve časti tela (hlavu a nohy), privedte ho k nakresleniu chýbajúcich častí.

## **Používame náčinie**

Do vaničky alebo inej nádoby vložte rôzne drobné predmety - kocky, guľičky, zátky a pod. Poskytnite dieťaťu možnosť chytať predmety do rúk, aby si ich poobzerali. Pomocou rôzneho kuchynského náčinia - klieštiky na cukor, lyžica, naberačka a pod. môže presúvať predmety z miesta na miesto. Povzbudzujte ho používať nástroje a ukážte mu, ako sa majú jednotlivé nástroje používať. Porozprávajte sa s ním o tom, kde všade možno nástroje používať. Keď bude pripravené na používanie zložitejších nástrojov, pripravte mu kliešte, pinzety a pod.

## **Stavba mosta zo šiestich kociek**

Podajte dieťaťu šesť kociek a nechajte ho stavať podľa vlastnej vôle. Potom sami postavte most zo šiestich kociek; dieťa by malo vašu činnosť sledovať. Nechajte most postavený a podajte dieťaťu ďalších šesť kociek. Vyzvite ho, aby postavilo rovnaký most, ako je ten váš. Ak to nedokáže, ukážte mu postup ešte raz.

## **Získanie predstavy o materiáloch**

Požiadajte dieťa, aby si dôkladne prehládlo vlastný dom. Pritom sa ho opýtajte: “Z čoho je postavený?” Ak nedokáže na otázku odpovedať, rozprávajte sa spoločne o tom, z čoho sa domy stavajú. Pokiaľ je blízko stavenisko, umožnite dieťaťu pozorovať činnosť na stavbe. Prineste dieťaťu obrázkovú knižku s domami a rozprávajte sa, z čoho sú rôzne domy postavené - z tehly, kameňov, dreva, panelov a pod.

## **Rozlišovanie materiálov**

Najprv sa pokúste dieťaťu objasniť pojem “drevo”. Nechajte ho, aby sa hralo s rôznymi kúskami dreva - lámať ho, hádzať, udierať o seba a pod. Hľadajte a hrajte sa s predmetmi z dreva. Hľadajte ďalšie predmety z dreva, ktoré sú v domácnosti. Označte ich značkou - stôl, dvere atď.

Podobne pracujte s pojmom “železo”.

## **Rozoznávanie mincí**

Postupne dieťa zvykajte na zaobchádzanie s peniazmi. Urobte si obchod, kde budete spoločne nakupovať a platiť. Na začiatku používajte pri platení jeden druh mincí, napr. desaťhaliernik: toto stojí jeden desaťhaliernik, toto tri.

Nechajte dieťa, aby si z hromady mincí vybralo samé desaťhalierniky.

Postupne pridávajte ďalšie mince, aby sa s nimi dieťa zoznámilo a dokázalo ich rozlíšiť.

## **Figurína**

Dieťa si ľahne s mierne roztiahnutými nohami a rukami na veľký kus papiera. Obkreslite fixkou siluetu jeho tela. Potom ju spoločne s dieťaťom vystrihnite. Dieťa ju môže domaľovať, popísať časti tela a ich funkcie. Porozprávať, čo možno robiť hlavou, rukami, nohami ...

## **Rozkrájané obrázky**

Ukážte dieťaťu ako môže obrázok rozstrihať na pásiky. Potom tieto pásiky spolu nalepte na papier. Medzi jednotlivými pásikmi nechajte medzeru. Obrázok sa tak rozostúpi do

zvláštneho tvaru. Skôr ako dieťa začne jednotlivé časti nalepovať, nech sa pokúsi obrázok správne zložiť.

### **Mesto zo škatúl**

V tej najväčšej škatuli môže bývať samo dieťa. Zariadi si ju podľa vlastného uváženia

Pošta - na veľkú škatuľu nalepte menšiu s otvorom (schránka na listy)

Obchod - do škatule urobte veľké okno a naň pripevnite pult z úzkej dlhej škatule.

Mesto zo škatúl má nekonečné množstvo variant a riešení. Nechajte dieťa postaviť si vlastné domy alebo zariadiť byt podľa vlastných predstáv.

### **Čo pláva a čo sa potápa**

Naplňte nádobu s vodou. Povedzte dieťaťu, že urobíte jednoduchý pokus a budete pozorovať jednotlivé predmety (korok, kameň, loptičku a pod.), či sa udržia na vode, alebo sa potopia.

### **Oslavujeme sviatky**

Porozprávajte sa s dieťaťom o oslavách sviatkov, ako napr. narodeniny, svadba alebo nejaký náboženský sviatok. Požiadajte ho, aby vám povedalo, čo sa mu na nich páči a ako ich oslavujú ostatné deti z triedy.

### **Koláž z útržkov papiera**

Vysvetlite dieťaťu, že bude robiť obrázok z malých kúskov papiera. Ukážte mu, ako má papier trhať na kúsky. Vysvetlite mu, že útržky môžu mať rôznu veľkosť. Keď začne s trhaním, upozorníte ho na zvuky, ktoré pri tom počuje. Upozorníte ho tiež na rôzne farby papiera. Ukážte mu, ako má útržky nalepiť na väčší papier. Možno si bude chcieť obrázok pomalovať pastelkami.

### **Poklady prírody**

Pri pobyte vonku dieťa zbiera do vedierka rôzne predmety. Porozprávajte sa s ním o tom, čo našlo. Možno mu budete musieť vysvetliť rozdiel medzi predmetmi, ktoré pochádzajú z prírody a predmetmi, ktoré vyrobil človek. Nazbierané predmety roztriedte - listy, kamene ... Rozprávajte sa s dieťaťom o farbách, tvaroch, štruktúre a veľkosti nazbieraných predmetov. Poukážte na to, že niektoré sú tvrdé a drsné, iné hladké, s jemným povrchom.

### **Odtlačky koliesok**

Vysvetlite dieťaťu, že bude robiť kolieska. Ukážte mu, ako má okrúhly predmet namočiť do farby a urobiť ním odtlačok. Nabádajte ho, aby odtlačky robilo rôznymi predmetmi. Pri práci s nimi rozprávajte o jednotlivých predmetoch, farbách a o tlačených koliesok. Keď dieťa zaujme farba a namočí si v nej prsty, povzbudte ho, aby prstom namaľovalo kruh.

### **Ďalekohľad**

Z kotúčikov z toaletného papiera alebo z papierových utierok vyrobte ďalekohľad. Ak dieťa oň prejaví záujem, ukážte mu, ako sa treba cez ďalekohľad pozerat' a komentujte, čo vidíte. "Vidím stoličky a Janka ako číta knihu." Dieťa sa bude pozerat' cez ďalekohľad. Opýtajte sa ho, čo vidí. Zopakujte, čo hovorí.

## **Skladačky puzzle**

Vyrobte pre dieťa obrázkové puzzle (môžu byť zamerané na tvary, rastliny, dopravné prostriedky a pod.). Pozorujte, čo s nimi bude robiť. Navrhnite mu, aby sa pokúsilo skladačky poskladať. Možno mu to bude treba predviesť. Začnite so skladačkami z 3-4 častí, keď ich úspešne poskladá, ponúknite mu skladačky z viacerých častí. Dieťaťu, ktoré má so skladaním určité skúsenosti, netreba nič ukazovať. Stačí ho trochu povzbudiť. Pozorujte, akú stratégiu dieťa používa

## Príloha 2

### Zoznam inštitúcií

poskytujúcich poradenstvo v oblasti výchovy a vzdelávania, sociálneho zabezpečenia a zamestnanosti

#### **Centrum poradensko-psychologických služieb pre jednotlivca, pár a rodinu (CPPS):**

- poskytuje poradenstvo v rôznych životných situáciách,
- v niektorých mestách sú v týchto centrách aj pracoviská zamerané na prevenciuu drogových závislostí.

#### **Pedagogicko-psychologická poradňa:**

- zameriava sa najmä na poradenstvo v otázkach výchovy, vzdelávania, osobnostného a profesijného vývinu detí.

#### **Špeciálnopedagogická poradňa:**

- poskytuje diagnostické, psychologické, psychoterapeutické, špeciálnopedagogické a rehabilitačné služby a starostlivosť deťom so zdravotným postihnutím a ich zákonným zástupcom.

#### **Detské integračné centrum:**

- poskytuje starostlivosť o zdravotne postihnuté deti najmä v ranom a predškolskom veku.

#### **Sociálna poisťovňa:**

- poskytuje poradenstvo sociálneho poistenia.

#### **Okresný úrad, odbor sociálnych vecí:**

- poskytuje poradenstvo v širokej škále ťažkých životných situácií.

#### **Okresný úrad práce:**

- v rámci svojej činnosti poskytuje najmä poradenské služby pre nezamestnaných.

#### **Rada pre poradenstvo v sociálnej práci:**

- zameriava sa na sociálne služby.

#### **Linka dôvery:**

- telefonická linka poskytujúca poradenské služby.

#### **Slovenská akademická a informačná agentúra – Servisné centrum pre tretí sektor:**

- vedie databázu mimovládnych organizácií, z ktorých sa mnohé venujú poradenstvu v oblasti výchovy, vzdelávania, sociálneho zabezpečenia.



Názov : **Metodické námety pre učiteľov a asistentov učiteľov  
v materských školách  
(Učebný text pre ďalšie vzdelávanie)  
1. časť**

Autori : Zita Baďuriková  
Eva Ďuríková  
Ingrid Lukáčová  
Tatiana Matulayová  
Eva Wágnerová  
Christine Marchand

Vydavateľstvo : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Výroba : Rokus s.r.o.

Rok vydania : 2006

Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

1. vydanie

Materiál bol vypracovaný v rámci projektu Phare “Zlepšenie podmienok na sebarealizáciu Rómov vo vzdelávacom systéme, SK0002.01.01.0005“ realizovanom v gescii Ministerstva školstva SR a Úradu vlády SR.

Radi by sme vyjadrili naše osobné poďakovanie za spoluprácu a podporu projektu:

- Jane Kviečinskej - generálnej riaditeľke sekcie ľudských práv a menšín, Úrad vlády SR,

- Kinge Novotnej - riaditeľke odboru koordinácie projektov, Sekcia ľudských práv a menšín, Úrad vlády SR,

- Vladimírovi Belovičovi - poverenému riadením odboru európskych záležitostí a Phare, Ministerstvo školstva SR,

- Júlii Štěpánkovej – riaditeľke implementačnej jednotky Phare, Ministerstvo školstva SR.

Projekt bol realizovaný konzorciom vedeným spoločnosťou European Consultants Organisation v spolupráci s Centre International d'Études Pédagogiques (CIEP), Union Nationale des Institutions Sociales d'Action pour les Tsiganes (UNISAT), Nadáciou škola dokorán a Fórum Inštitútom pre výskum menšín.

Na základe listu MŠ SR č. CD-2005-5380/29974-5:097 zo dňa 30. 9. 2005 je možné využívať publikáciu ako učebný text v rámci foriem ďalšieho vzdelávania učiteľov a asistentov učiteľov detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

ISBN 80-89055-57-5



**N e p r e d a j n é !**

Určené pre vzdelávacie potreby pedagogických zamestnancov škôl  
a školských zariadení SR.



ISBN 80-89055-57-5



9 788089 055579 >